

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या
Class No. P
पुस्तक संख्या
Book No. 294.553
रा.पु. / N.L. N. 61121
V. 1. Part 2

MGIPK—II LNLC/67—3-1-68—1,50,000

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

अंतिम अंकित दिनांक वाले दिन यह पुस्तक पुस्तकालय से ली गई थी। दो सप्ताह से अधिक समय तक पुस्तक रखने पर प्रतिदिन ६ पैसे की दर से बिलम्ब शुल्क लिया जायगा।

This book was taken from the Library on the date last stamped. A late fee of 6 P. will be charged for each day the book is kept beyond two weeks.

रा०पु० ४४

N.L. 44

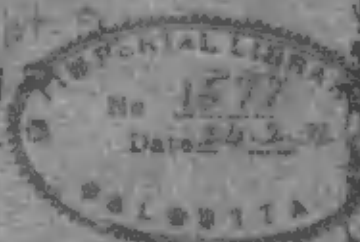
MG:PK-7 LNLC/67-20-2-68-1,50,000

52/1-22(2)
 ਪਾਨ੍ਹਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। RARE BOOK

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ॥

ਤਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ

ਹਿਸਾ ੧-ਨੰਬਰ

ਅਰਥਾਤ

ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ,
 ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਮਤੀ, ਕਰਤਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ
 ਬੜੀ ਮੋਹਨਤ ਨਾਲ ਬਨਾਯਾ।

ਪਹਿਲੇ ਏਹ ਡਿਗੀ ਤਵਾਰੀਖ ਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਥਾ ਭੀ ਸੰਛੇਪ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਸਨੂੰ

ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਆਗਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ
 ਭਾਈ ਤਾਰਾਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਖਾਲਸਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਏਜੰਸੀ
 ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਨੇ

ਬਚੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ
 ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਛਪਵਾਇਆ।

ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ੧੦੦੦ (1000) ਮੁੱਲ ਜਿਲਦ ਸਮੇਤ ੩।)

ESTAN ਮੁੱਲ ਜਿਲਦ ਸਮੇਤ ੩।)

ਤਤਕਰਾ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰਖਾਲਸਾ ਹਿੱਸਾ ੧ ਨੰ: ੨ ਕਾ ਲਿਖਤ

ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਾ ਕਥਾ	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਾ ਕਥਾ	ਪੰਨਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ੫੦੮		ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮੋਹਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ,	੬੩੦
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ੫੦੯		ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਉਣਾ	੬੩੨
ਪ੍ਰੀਖਣਾ ਲੈਹਣੇ ਜੀ ਦੀ ਟੋਹਲ ਵਿੱਚ ੫੧੫		ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਚਰਨ	੬੩੩
ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲਣੀ ੫੨੧		ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਲੱਖਣ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼	੬੩੪
ਸੁਤੰਤਰ ਗੁਰੂ ਹੋਣਾ ੫੨੬		ਮਿਲਾਪ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ	੬੪੦
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਆਚਰਣ ੫੨੮		ਉਪਦੇਸ਼, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ	
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ੫੩੫		ਦੀਆਂ ਟੋਹਲਾਂ	੬੪੨
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ੫੬੨		ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ	
ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕਾਰਣ ੫੬੪		ਜਾਣਾ ਮੁੜਨਾ, ਗੱਦੀ ਮਿਲਣੀ ਤੇ	
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ੫੬੬		ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦਾ ਬਿਥਾਦ	੬੪੭
ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਵੱਸਣਾ ੫੭੦		ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ੬੫੮	
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਮਿਲਣੀ ੫੭੨		ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉੱਦਮ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਸ	
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਚਰਨ ੫੭੫		ਜੀ ਦੀ ਹਿੰਮਤ	੬੬੧
ਸਾਉਣਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ੫੭੭		ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ ਦਾ ਬਣਨਾ	੬੬੩
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਧੀਰਜਤਾ ਵਾਤੂ ਦੀ		ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਥਾ	੬੬੬
ਬੇਜ਼ਮਬੀ ੫੮੩		ਭਾਈ ਬਹੇਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ	੬੭੩
ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮਨਜੂਰ ੫੮੫		ਸਿਧੂ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ	੬੭੫
ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਸੈਥਾਂ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ੫੮੭		ਹੀਰਾਗਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ	੬੮੦
ਢਕੋਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਤੀਰਥਯਾਤ੍ਰਾ ੬੦੦		ਭਾਈ ਅਸਥ ਅਜਾਥ ਡੇਢੇ ਆਵਾਲੇ	੬੮੩
ਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ੬੦੯		ਭਾਈ ਰਲਜਾਣੇ ਦੀ ਕਥਾ	੬੮੫
ਬਉਲੀ ਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ੬੧੦		ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜੀ ਦਾ ਕੱਸਣਾ	੬੮੮
ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ		ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼	੬੮੨
ਪਾਸ ਆਉਣਾ ੬੧੨		ਆਗੇਰ ਦੀ ਸਿੱਝਤ ਨੂੰ ਗਿਆਨ	੬੮੩
ਮੇਲਾ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ੬੧੫		ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਕੱਸਣਾ	੬੮੫
ਬੀਰਬਲ ਦਾ ਬਿਥਾਦ ੬੧੫		ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਣ	੬੮੬
ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ੬੧੭		ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਣ ਹੋਣਾ	
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ੬੨੦		ਤੇ ਪਿਥੀਏ ਦੇ ਹੱਥ ਕਰਨੇ	੭੦੩
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ,		ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ	੭੦੬
ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ੬੨੧		ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚੋਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ	੭੦੮
ਜੀਵੀ ਭਾਲੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ੬੨੨		ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਆਉਲੀ ਲਗਾਉਣੀ	੭੧੦
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਣੀ ੬੨੫		ਖਲਜਾਣ ਕਥਾ ਯਾਤ੍ਰਾ	੭੧੫
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ੬੨੬		ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੀ ਦਾ ਮੇਲ	੭੧੭
ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ੬੨੮		ਜੀਵੀ ਦੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਯਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ	
		ਜੀ ਦੀ ਰੋਜ਼	੭੧੯

ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਂ ਕਥਾ	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਂ ਕਥਾ	ਪੰਨਾ
ਵਜ਼ਾਰ ਖਾ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਨਾ	੭੨੧	ਨਾਨਕਯਾਣੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਥਾ	
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ	੭੨੨	ਜਗੰਗੀਰ ਦਾ ਮਾਰਨਾ,	੮੧੨
ਬਾਹਮਣ ਤੇ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ	੭੩੦	ਕੀਰਤਪੁਰ ਵੱਸਣਾ ਤੇ ਨਾਨਕਮਤੇ	
ਸੱਤ ਬਲਵੰਤ ਤੇ ਛਾਈਲੋਈ ਕਥਾ	੭੩੬	ਭਰੋਲੀ ਜਾਣਾ	੮੧੬
ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਤੇ ਦੋਹੂ ਸਾਹੀਦਾ ਵਿਰੋਧ	੭੩੮	ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ	੮੨੦
ਮੋਹਰਵਾਨ ਦਾ ਸ਼ਰਫ਼ਾ ਮੁਲਭੀ ਤੇ		ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਕਾਫੀ, ਮੋਹਰ-	
ਮੁਲਹੀ ਦਾ ਮਰਨਾ	੭੪੦	ਵਾਨ, ਕਰਮਚੰਦ ਦੀ ਫਰਿਆਦ, ਵਜ਼ਾਰ-	
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ		ਖਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ, ਮੋਹਰਵਾਨ ਦਾ ਸੰਬਾਦ	੮੨੧
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ	੭੪੫	ਪੰਦੇ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ	
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ,		ਕਦਰ, ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ ਜਮਾਂ ਕਰਨਾ,	
ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ, ਮਹਾਂਦੇਵ, ਪ੍ਰਿਥੀਏ		ਕੋਲਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪਰ ਭੇਜਣਾ,	
ਦਾ ਚਲਾਣਾ	੭੫੦	ਬਰੋਕਸਰ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ	੮੪੩
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ	੭੫੨	ਬਾਜ਼ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤਯਾਰੀ ਤੇ ਜੰਗ	
ਗੁਰੂਹਰਗੋਬਿੰਦਸਾਹਿਬਜੀ	੭੬੦	ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੱਠ ਹੋਣਾ	੮੪੬
ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਦੋਹੂ ਦੇ ਬਧ		ਪੈਹਲੀ-ਦੁਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਲੜਾਈ	੮੫੨
ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਯੋਗ	੭੬੨	ਕਰਤਾਰਪਰ ਜਾਣਾ, ਕੋਲਾਂ ਦਾ ਚਲਾਣਾ,	
ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਲਿਖਣੇ ਤੇ ਜੰਗ ਕਰਨ		ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਚੋਰ ਮਾਰਨੇ, ਅਨਵਰਖਾਂ	੮੬੫
ਦੀ ਮੁਜ਼ਾਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣੀ	੭੬੩	ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸੁਭੇਜਲੇ ਪੁਨਾਲ ਜੰਗ	੭੯
ਗੁਰੂ ਆਚਰਨ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ	੭੬੫	ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਜੀ ਦਾ ਜਲਾਣਾ ਕਰਦਾਰ	
ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਰਚਨਾ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣਾ	੭੬੭	ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਰੇ	
ਭਗਵੇ ਨਬੇਕਨੇ ਤੇ ਦੋਹੂ ਆਦਿਕ ਨੇ		ਜਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮਿਲਾਪ	੮੮੬
ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ	੭੬੯	ਮਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ	੮੯੨
ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ,	੭੭੦	ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ ਤੇ	
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨਾ	੭੭੪	ਅਦੌਲ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ	੮੯੪
ਕਿਲੇ ਗੁਮਾਲੀਏਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ	੭੭੭	ਘੋੜੇ ਖ਼ੀਦਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ	
ਭਾਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਹੋਣਾ	੭੮੧	ਪ੍ਰੀਖਣਾ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦਾ	
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ	੭੮੫	ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਨਮੂਨਾ	੯੦੦
ਭਾਸਾ ਤਾਰਾਚੰਦ ਨੂੰ ਈਨ ਮਨਾਉਣੀ	੭੮੭	ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਸ਼ੀ ਦੇ	
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੋਹੂ		ਪੰਤਤਾਂ ਦੀ ਬਰਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ	
ਦਾ ਮਾਰਨਾ	੭੮੩	ਬੰਨ੍ਹਵਾਕੇ ਮੰਗਵਾਉਣਾ	੯੦੬
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ੇਰ ਪਨਾਹ ਤੇ ਬਾਗ		ਵਭਾਲੀ ਸੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ	
ਪੁਰ ਲਵਾਉਣੇ	੭੮੫	ਬੀਜ ਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ	੯੧੨
ਮਾਨ ਨੌਕਰ ਰੱਖਣੇ ਤੇ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ		ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦਾ ਮੇਲਾ, ਸਤਵੇਤੀ ਦਾ	
ਪੁਰ ਬਸਣਾ	੭੮੬	ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ	
ਘੋੜੇ, ਕਾਫੀ, ਕੋਲਾਂ ਤੇ ਕੋਲਸਰ	੭੮੮	ਜੀ ਦਾ ਰਜਰਨਾ	੯੧੮
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮਾਈ		ਭਾਈ ਗੜੀਏ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ	
ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ	੭੯੬	ਅਲਮਸਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਣਾ	੯੨੩

ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾ ਰਕਾ	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾ ਕਥਾ	ਪੰਨਾ
ਨਾਮ ਦੇਵ ਦ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਜਲ ਬੈਰਾਓ,		ਬਾਲੂ ਹਸਨੇ, ਸੁਦਾਨਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ੧੦੩੪	
ਪਲਾ ਰੋਧਰੀ ਮੇਵਕ ਹੋਣੇ, ਜਲੁਣ		ਪੰਨੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਮਾਂਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ੧੦੩੮	
ਭਗਤ ਦੇ ਦੁਰਾਮ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ੯੨੬		ਪੈਦੇ ਖਾਨੇ ਚਰਯਾ ਦੀ ਹੋਣਾ, ਕੁਰੂਜੀ ਨੇ	
ਭਰੋਲੀ ਜਾਣਾ, ਸੀ ਮਾਈ ਦਮੋਈ ਜੀ		ਬਚੇਕ ਸਰ ਤਿਆਰ ਕਰਾਣਾ ੧੦੪੫	
ਦਾ ਜਲਾਣਾ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ੯੨੮		ਕੋਜ ਦੀ ਚਰਾਈ, ਮਿਕਾਨ, ਹਸਦੀਰਾਂ,	
ਮਾਲਕ ਦੇਸ ਵਿਚਰਨਾ, ਮਗਰ ਪਿਛ		ਅਨਦਰਖਾਂ, ਧੀਰ ਮਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ੧੦੫੪	
ਦੀ ਵਸੋਂ ੯੩੫		ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ੧੦੬੧	
ਮਾਲਕ ਦੇਸ ਵਿਚਰਨਾ, ਗਇ ਸੋਧ		ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਕਥਨ, ਫਗਵਾੜੇ	
ਦਾ ਮਿਲਾਪ ੯੪੩		ਵਿਗਜੇਕ, ਕੀਰਤਨ ਪਰ ਜਾਣਾ ੧੦੭੪	
ਪੰਛੋ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਸਿਕਰ ੯੪੭		ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਅਖਮੀਆਂ ਦਾ ਤੇ	
ਬਿਧੀ ਜੈਦ ਨੇ ਪੈਰਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ		ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਚਿੰਤੀ ਦਾ ਜਾਣਾ,	
ਲਿਆਉਣਾ ੯੫੨, ੯੬੩		ਕੁਰੂਜੀ ਪਾਸ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ	
ਯਾਹੀ ਭੋਜ ਦੀ ਚਰਾਈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ		ਤੇ ਰੋਪੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋਗ ੧੦੮੨	
ਮੋਰਚੇ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ੯੭੬		ਮਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗਾਈ, ਖੂਹ ਲਾਉਣੇ	
ਮਾਲਕ ਦਾ ਸੰਗ ਯਾਹੀ ਭੋਜ ਨਾਲ ੯੯੨		ਦਿੱਕੇ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ੧੦੮੭	
ਯਾਦਸਾਹ ਨੇ ਜੀਭੀ ਤੇ ਕੁਰੂਜੀ ਦੀ ਕਥਾ		ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਮੁੰਦਰਸਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ੧੦੯੨	
ਸੁਫਨੀ, ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੇ ਸੁਖਾ ਹੋਣਾ ੧੦੦੩		ਸੂਰਜ ਚੰਦਰ ਪਰ ਜਾਣਾ, ਬਾਮਲ	
ਸੰਗਤਾਂ ਦੂਰ, ਫਤਹੀ ਦੀ ਕਥਾ ੧੦੦੯		ਮਾਜਰੇ ਜੰਗ, ੧੦੯੬	
ਤਾਗਮੀ ਦ ਆਦਿਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ		ਮਾਈਆਂ ਦੀ ਪਾਰਬਨਾਂ, ਅਨੰਦ ਜੀ	
ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਬੰਦਲ ਬਾਹ ਦਾ		ਦਾ ਮਿਲਾਪ ੧੦੯੯	
ਚਲਾਣਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ੧੦੧੮		ਬਿਧੀ ਜੈਦ ਤੇ ਮੁੰਦਰਸਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ੧੧੦੨	
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣਾ, ਬਿਧੀ ਜੈਦ ਨੇ		ਬਾਵਕ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ	
ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ		ਚਲਾਣਾ, ਬਚੇਕ ਦਿਵਾਉਣਾ,	
ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ ੧੦੨੫		ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਹਰਚਾਇ ਮੀਰੂੰਗ ਦੀ ੧੧੦੪	

ਕਾਬਿਤ ਸੁੱਧੇ ਟੀਕੇ ਵਾਲੇ— ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ, ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ
 ਭੋਟਾ ਜਿਲਦ ਸਮੇਤ ੩।), ੪), ਵਧੀਆ ੫)
ਵੱਡਾ ਗੁਟਕਾ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਸਭੇ ੨੨ ਥਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਅਸੀਂ ਨਵਾਂ
 ਛਾਪਿਆ ਹੈ ਮੋਟਾ ਟੈਪ, ਭੋਟਾ ੧।), ੨), ੨।)
ਥਾਈ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਗੁਟਕਾ (ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਛਾਪ
 ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਭੋਟਾ ੧।), ਵਧੀਆ ੧।), ੨)
ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਅਦੁੱਤੀ ਪੁਸਤਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ
 ਸਿੱਖੀ ਪੂਰਨੇ ਦਸਲ ਵਾਲੀ ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਭੋਟਾ ਮੁ: ੧।)
ਗੁਟਕਾ ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ—ਵੇਲਦਾਰ, ੨ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਛਾਪ ਸਕੇ ੧।) ੨)
 ਨੋਟ—ਗੁਰਗਾਈ ਦੇ ਇਹ ਗੁਟਕੇ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਆਦਿਕ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਤਰਾਏ
 ਛਪਵਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੁਚੀ ਪੜ੍ਹ ਸਾਥੇ ਮੁਫਤ ਮੰਗਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਰ ਹਰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ
 ਅਸੀਂ ਪੂਰਨੀ ਖਰੀਦਕੇ ਵੀ ਪੀ ਦਵਾਰਾ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਵਾਰ ਅਰਥਾ ਦੇਖੋ ਪਤਾ—
ਗੁਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਖਾਲਸਾ ਟੈਸਟਲ ਏਜੰਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ

ਸਰਬੱਤ ਸੱਜਣਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਏਸ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ
ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ,
ਅਰਬੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਮਿਲ
ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ
ਤੇ ਕੀਮਤ ਪੇਸ਼ਗੀ ਯਾ ਵੀ. ਪੀ. ਦੁਰਾ ਮੰਗਵਾ ਲੈਣ:—

ਹਾਜੀ ਚਰਾਗਦੀਨ ਸਰਾਜਦੀਨ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਲਾਹੌਰ

ਅਘਾਨੇ ਸਜਲ। ਮਛਰੀ ਅਗਨਿ ਮਾਹਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋਸਥ
 ਮੈਂ ਬਹਤ ਹੋਤ ਵਹਾਲ। ਪਿੰਗੁ ਚਢ੍ਹਯੋ ਪਤਥਤ ਕੇ ਉਪਰ
 ਮਿਤਰਹਿ ਦੇਖ ਭਾਨੋਕਾਲ। ਜ ਕੋ ਅਨੁਭਵਹੋਯ ਸੁ ਜਾਨੇ
 ਸੁੰਦਰ ਅੰਸ ਉਲਟਾ ਖਜਲ ॥ ੩ ॥ ਬੁੰਦੇ ਮਾਹਿ ਸਾਦ੍ਰ
 ਸਮਾਯੋ ਰਾਈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਜੋਂ ਮੇਰ ॥ ਪਾਨੀ ਮਾਹਿ ਤੂੰਬਕਾ
 ਪਹਨ ਤਾਕੋ ਭਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵੇਰ। ਤੀਨ ਲੋਕ ਮੇਂ ਭਯੋ
 ਤਮਾਸਾ ਸੂਰਜ ਕੀਯੋ ਸਕਲ ਅੰਧੇਰ। ਮੂਰਖ ਹੋਯ ਸੋ ਅਰ-
 ਥਹਿ ਪਾਵੇ ਸੁੰਦਰਕਹਤ ਸਬਦਮੇਂ ਫੇਰ ॥ ੪ ॥ ਮਛਰੀ ਬਗੁਲਾ
 ਕੋਂ ਗਹਿ ਖਾਯੋ ਮੂੰਸੇ ਖਾਯੋ ਭਾਰੇ ਸਾਂਪ। ਸੂਏ ਪਕਰ ਬਿ-
 ਲਾਈ ਖਾਈ ਤਾਕੇ ਮਏ ਗਯੋ ਸੰਤਾਪ। ਬੇਟੀ ਅਪਨੀ
 ਮਈਯਾ ਖਾਈ ਬੇਟੇ ਅਪਨੇ ਖਾਯੋ ਬਾਪ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹੈ ਸੁਨੋਂ
 ਜੋ ਸੰਤੋ ਤਿਨ ਕੋ ਕੋਊ ਨ ਲਗਜੇ ਪਾਪ ॥ ੫ ॥ ਦਵ ਮਾਹਿ ਤੇ
 ਦੇਵਲ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਦੇਵਲ ਮਾਂਹੀ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਦੇਵ ॥ ਸਿਖਜ ਗੁਰੂ
 ਉਪਦੇਸ਼ਨ ਲਾਗਯੋ ਰਾਜਾ ਕਰੈ ਚੋਕਕੀ ਸੇਵ। ਵੰਧਯਾ ਪੁਤ੍ਰ
 ਪੰਗੁ ਇਕ ਜਾਯੋ ਤਾਕੇ ਘਰ ਖੋਵਨ ਕੀ ਦੇਵ। ਸੁੰਦਰਕਹਤ
 ਸੁ ਪੀਭਿਤ ਗਯਾਤਾ ਜੋ ਕੋਊ ਯਾਕੋ ਜਾਨੇ ਭੇਵ ॥ ੬ ॥ ਕਮਲ
 ਮਾਹਿ ਤੋਂ ਪਾਨੀ ਉਪਜਯੋ ਪਾਨੀ ਮਾਹਿ ਤੋਂ ਉਪਜਯੋ ਸੂਰ।
 ਸੂਰਮਾਹਿ ਸ਼ੀਤ ਭਯਾ ਉਪਜੀ ਸ਼ੀਤਲਤ ਮੇਂ ਸੁਖ ਭਰਪੂਰ।
 ਤਾ ਸੁਖ ਕੋ ਛੇ ਹੋਯ ਨ ਕਬਹੂੰ ਸਟਾ ਏਕਲਸ ਨਿਕਟ ਨ ਦੂਰ
 ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਸਤਜ ਯਹ ਯੋਗੀ ਯਾ ਮੇਂ ਰਤੀ ਨ ਜਾਨਹੁ
 ਕੂਰ ॥ ੭ ॥ ਹੀਰ ਚਢ੍ਹਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਉਪਰ ਕਰੁਣ ਚਢ੍ਹਯੋ

ਪੁਨਿ ਹਰਿ ਤੀ ਪੀਠ । ਬੋਲ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ ਸਿਵ ਕੇ ਉਪਰ ਸੋ
ਹਮ ਦੇਖੇ ਅਪਨੀ ਦੀਨ । ਦੇਵ ਚੜ੍ਹੇ ਪਾਤੀ ਕੇ ਉਪਰ
ਜਰਖ ਚੜ੍ਹੇ ਦਾਯਨ ਪਰ ਨੀਠ ॥ ਸੰਦਰ ਦੇਕ ਅੰਦਰ
ਹੁਆ ਪਾਨੀ ਮਾਂਹੀ ਜਰੇ ਅਗੀਠ ॥ ੮ ॥

ਕਪੜਾ ਧੋਈ ਕੇ ਗਹਿ ਧੋਵੇ ਮਾਈ ਬਪੁਰੀ ਗਏ ਘਮੁਰ ।
ਸੁਈ ਬਿਚਾਰੀ ਦਰਜੀ ਸੀਵੇ ਸੋਨਾ ਤਾਵੇ ਪਕਰਿ ਸੁਨਾਰ ।
ਲਕੜੇ ਵੜਈ ਕੇ ਗਹਿ ਛੀਲੈ ਖਾਲ ਸੁਬੈਠੀ ਧਮੈ ਲੁਹਾਰ ॥
ਸੰਦਰ ਦਾਸ ਕਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨੀ ਜੋ ਕੇ ਉਯਾਕੋ ਕਰੈ ਬਿਚਾਰ ॥ ੯ ॥

ਜਾ ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ਤਾ ਘਰ ਮਾਂਹਿ ਵਸੈ
ਅਥ ਕੋਨ । ਲਾਗੀ ਸਬਹਿ ਠਿਠਾਈ ਖਾਰੀ ਅੰਠੋ ਲਾਗੀ
ਦੇਕ ਵਹ ਲੋਨ । ਪਰਬਤ ਉੜੈ ਰੂਈ ਬਿਨ ਬੈਠੀ ਐਸੀ ਕੋਇਕ
ਬਾਜੋ ਪੈਨ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹੈ ਨ ਮਾਨੇ ਕੋਈ ਭਾਇ ਪਕਰਿ ਰਹੀ
ਗਹਿ ਮੋਟ ॥ ੧੦ ॥

ਰਜਨੀ ਮਾਂਹਿ ਦਿਵਸ ਹਮ ਲੇਖੇ ਦਿਵਸ ਮਾਂਹਿ ਦੇਖੀ ਹਮ
ਰਾਤਿ । ਤੇਲ ਭਰਿਓ ਸੰਪੂਰਣ ਤਮੇ ਦੀਪਕ ਜਰੈ ਜਰੈ ਨਹਿ
ਬਾਤ । ਪੁਰਖ ਦੇਕ ਪਾਨੀ ਮੇ ਪ੍ਰਗਟਿ ਰਾਨ ਰਾਗ ਕੀ ਕੋਸੀ
ਜਾਤ ॥ ਸੰਦਰ ਸੋਈ ਲਹਿ ਅਰਥ ਕੋ ਜੋ ਨਿਤ ਕਰੈ ਪਰਾਈ
ਤਾਤ ॥ ੧੧ ॥ ਉਭਰੇ ਮੱਘ ਭਰਿਓ ਚੰਦ੍ਰ ਦਿਸਿ ਸੇ ਵਰਸ
ਨ ਲਗਿਓ ਅਖੰਡਤ ਧਰ । ਸੁਭਿਓ ਮੇਦੁਨ ਦੀ ਸਬ ਸੂਖੀ
ਉਰਲਾਹਿ ਐਨਿਸ ਦਿਨ ਇਕਸਾਰ । ਕਾਸਾ ਪਰਿਐ ਬੀਜਲੀ
ਉਪਰ ਕੀਨੋ ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਸੰਘ ਰ । ਸੰਦਰ ਅਰਥ ਅਨੂ-

ਪਮ ਯਾਕੋ ਪੰਡਿਤ ਹੋਇਸੁਕਰੈ ਬਿਚਾਰ॥੧੨॥ ਵੜ ਮਾਂਹੀ
ਮਾਲੀ ਨਿਪਾਜੇ ਹਾਲੀਮਾਂਹੀ ਨਿਪਾਜੇ ਖੇਤ। ਹੋਸਹਿ ਉਲ
ਟਿ ਸਿਆਮ ਰੰਗਲਾਗਿਓ ਭੁਖਰ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਹੋਯੋ ਸੇਤ॥
ਸੁਸ਼ਯਰ ਉਲਟਿਓਹੁ ਕੋ ਗ੍ਰਾਸੋ ਫੂਰ ਉਲਟਿ ਕਰਿ ਗ੍ਰਾਸੋ
ਕੇਤ। ਸੁੰਦਰ ਫੂਗੁਰ ਕੋ ਤਸਿ ਭਾਗਿਓ ਨੁਗਰਾਂ ਸੇਤੀ ਬਾਂਧੋ
ਹੇਤ॥ ੧੩॥

ਅਗਨਿ ਮਥਨ ਕਤ ਲਕਰੀ ਕੜੀ ਸੋ ਵਹ ਲਕੜੀ
ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ। ਪਾਨੀ ਮਥਿ ਕਰਿ ਘੀਵ ਨਿਕਾਸਿਓ ਸੋ
ਘ੍ਰਿਤ ਖਾਯੋ ਬਾਰੰਬਾਰ। ਦੂਧ ਦਹੀ ਕੀ ਇਛਾ ਭਾਗੀ ਜਾਕੂੰ
ਮਥਤ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ॥ ਸੁੰਦਰ ਅਬਤੋ ਭਯੋ ਸੁਖਾਰੇ ਚਿੰਤਾ
ਦਹੀ ਨ ਏਕ ਲੰਗਰ॥ ੧੪॥

ਪਾਤ੍ਰ ਮਾਂ ਹੋ ਬੋਲੀਗਹਿ ਤਾਖੈ ਜੋਗੀ ਭਿਖਯਾ ਮਾਂਗਨ ਜਾਯ
। ਜਾਗੇ ਜਗਤ ਸੋ ਵਹੀ ਗੋਰਖ ਐਸਾ ਸਬਦ ਸੁਨਾਵੈ ਆਯ।
ਭਿਖਯਾ ਫਿਰੈ ਬਹੁਤ ਗੁਰੁ ਤਾਕੋ ਸੋ ਵਹਿ ਭਿਖਿਆ ਚੇਲੇ
ਯਾਯ॥ ਸੁੰਦਰ ਜੋਗੀ ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੰਦੇ ਤਾ ਅਵਧੁਤ
ਕੀ ਦੂਰਿ ਬਲਾਯ॥ ੧੫॥

ਪਰ ਧਨ ਹਰੈ ਕਰੈ ਪਤਨਿੰਦਾ ਪਰਤੀਕੋ ਰਾਖੈ ਘਰਮਾਹਿ।
ਮਾਂਸ ਖਾਯ ਮਦਿਰਾ ਪਨਿ ਪੀਵੈ ਤਾਹਿ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਸੰਸਾਰ
ਨਾਹਿ। ਅਕਰਮ ਰਹੈ ਕਰਮ॥ ਭਿਆਗੈ ਤਾਕੀ ਸੰਗਤ
ਪਾਪ ਨਸਾਯ। ਐਸੀ ਕਰੈਸੁ ਸੰਤ ਕਹੈ ਸੁੰਦਰ ਔਰ ਉਪਜਿ
ਮਰ ਜਾਯ॥ ੧੬॥

ਨਿਰਦਯ ਹੋਯ ਤਰੈ ਪਸੁ ਆਤਕ ਦਯਾਵੰਤ ਬੂੜ ਭਵ
 ਮਾਹਿ। ਲੋਭੀ ਲਗੈ ਮਥਨ ਕੋ ਪਯਾਰੈ ਰ ਲੋਭੀ ਕੋ ਨੋ ਹਰ
 ਨਾਹਿ। ਮਿਥਯਾ ਵਾਦੀ ਮਿਲੈ ਬਹੁਮ ਕੋ ਸਤਿਅ ਕਹੈ ਤੇ ਜਮ
 ਪੁਰ ਜਾਹਿ। ਸੁੰਦਰ ਧੂਪ ਮਾਹਿ ਸ਼ੁਭਲਤਾ ਮਰਤ ਚਹੈ ਸੋ
 ਬੈਠ ਛਾਹਿ॥ ੧੭॥ ਬਟਈ ਬਰਖਾ ਭਲ ਸਵਰੈ ਫਿਰਨੇ
 ਲਾਗੈ ਨੀਕੀ ਭਾਂਤਿ। ਬਹੁ ਸਾਸਕੋ ਕਹਿਸੁ ਮੁਝਾਵੈ ਤੂ ਮਰੇ
 ਫਿਗ ਬੈਠੀ ਕਾਤ। ਤਾਕੋ ਨਾਰ ਨ ਟੂਟੇ ਕਬਹੂੰ ਪੂਨੀ ਘਟੈ
 ਨਹੀਂ ਦਿਨ ਰਤ। ਸੁੰਦਰ ਬਿਧਿਸੋ ਬੁਨੇ ਜੁਲਾਹਾ ਖਾਸਾ
 ਨਿਪਜੇ ਊਂਚੀ ਜਾਤ॥ ੧੮॥ ਘਰ ਘਰ ਫਿਰੈ ਕੁਮਾਰੀ
 ਕੰਨਿਆ ਜਨੇਜਨੇ ਸੋ ਕਰਤੀ ਸੰਗ। ਬੇਸਜ ਸੋਭਈ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ
 ਏਕ ਪੁਰਖ ਕੇ ਲਾਗੈ ਅੰਗ। ਕਲਿਯੁਗ ਮਾਂਹੀ ਸਤਯੁਗ ਬ ਪੰਜੇ
 ਪਾਪੀ ਉਦਯ ਭਰਮ ਕੋ ਭੰਗ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਅਰਥ ਸੋ ਪਾਵੈ
 ਜੋ ਨੀਕੇ ਕਰਿ ਭਜੈ ਅਨੰਗ॥ ੧੯॥ ਬਿਪ੍ਰ ਰਸੋਈ ਕਰਨੇ
 ਲਾਗੈ ਚੌਕਾ ਭੀਤਰ ਬੈਠਿਐ ਆਯ। ਲਕੜੀ ਮਾਂਹੀ ਚੁਲਾ
 ਦੀਯੋ ਰੋਟੀ ਉਪਰ ਡਵ ਚਵ ਯ। ਖਿਚਰੀ ਸਾਹੀ ਹੇਡੀਯਾ
 ਰਾਂਧੀ ਸਾਲਨ ਆਕ ਧਤੂਰਾ ਖਾਯ। ਸੁੰਦਰ ਜੇਵਤ ਅੰਤ
 ਸੁਖ ਪ ਯੋ ਅਬਕੋ ਭੋਜਨ ਕੀਯੋ ਅਘ ਯ॥ ੨੦॥ ਬੈਲ
 ਉਲਟਿ ਨਾਯ ਕੂੰ ਲੁਠਾਯੋ ਵਸਤੁ ਮਾਹਿਗਟਭਰਿਐ ਅਪਾਰ
 । ਭਲੀ ਭ ਤਿ ਕੋ ਸੌਦਾ ਕੀਯੋ ਆਯ ਦੇਸਤਿ ਰ ਯਾ ਸੰਸਾਰ।
 ਨਾਇਕਨੀ ਪੁਨਿ ਹਰਸਿਤਲ ਗੀ ਮੋਹਿਮਿਲਿਐ ਨੀਕੋ ਭਰ
 ਧਾਰ। ਪ੍ਰੀਤੀ ਜਾਯ ਸਾਹ ਕੂੰ ਸੋਪੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰਤੇ ਛਾਹਿਐ

ਭਾਰ ॥੨੧॥ ਬਨੀਯਾ ਏਕ ਬਨਜ ਕੂੰ ਆਯ ਪਰ ਤ ਵਰਾ
ਭਾਰੀ ਭੈਂਠਭਲੀ ਵਸਤ ਕਛੁਲੀਨਾਈਨੀਥੈ ਚਿ ਗਠਰੀਯਾ
ਬਾਂਧੀ ਐਂਠ। ਸੌਦਾ ਕੀਯੋ ਚਲਜੋ ਪੁਨਿ ਘਰ ਕੂੰ ਲੇਖਾਕੀਯੋ
ਬਾਰਿ ਤਰ ਬੈਠ ਸੁੰਦਰ ਸਾਹ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤਿ ਹੁਆ ਬੈਲ ਗਯੋ
ਪ੍ਰੀਤੀਮ ਪੰਠਾ ॥੨੨॥ ਪਾਹਰੂ ਰਾਤ ਘਰ ਘੁਸੇ ਸਾਹਕੋ ਰਵਿਅ
ਕਦਨ ਲਾਗੋ ਚੋਰ। ਕੋਤਵਾਲ ਕਾਠ ਕਾਰ ਬਾਂਧਿਐ ਛੁਟਤ
ਨਹੀਂ ਮਾਝ ਐਰ ਭੋਰ। ਰਾਜਾ ਗ੍ਰਾਮ ਛੋਡਿ ਕੇ ਭਾਗਿਐ ਹੁਰਿ
ਸਕਲ ਜਗਤ ਮੇਂ ਸੋਰ। ਸੁਖੀ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖ ਭਈ ਨਗ। ਮੇਂ
ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਚਲਮ ਨ ਚੋਰ ॥੨੩॥

ਰਾਜਾ ਫਿਰੈ ਵਿਪਤਿਕੋ ਮਾਰਜੋ ਘਰ ਘਰ ਦੁਕਤ ਮਾਝ
ਭੀਖ ॥ ਪਾਵ ਪਿਯਾਏ ਨਿਸ ਦਿਨ ਭੋਲੇ ਘੋੜਾ ਚ ਭਿਸਕੇ
ਨਾ ਲੋਕ ॥ ਆਕ ਅਰੰਭ ਕੀ ਲਕੜੀ ਚੁੰਸੇ ਛਾਡੇ ਬਹੁਤ ਵਸ
ਭਰੇ ਈਖ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਜਗਤ ਮੇਂ ਵਿਠਲੋ ਯ ਮੂਰਖ ਕੋ
ਲਾਵੈ ਸੀਖ ॥ ੨੪॥ ਪਾਨੀ ਜਰੇ ਪੁਕਾਰੇ ਨਿਸ ਦਿਨ
ਤਾਯੋ ਅਗਿ ਦੁਖ ਵੈ ਆਯ। ਸੀਤਲ ਤੂ ਤਪਤ ਭਯਾ ਕਜੋਂ
ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਕਹ ਸਮਝਾਇ। ਮੇਰੀ ਲਪਟ ਤੋਹਿ ਜੋ ਲਾਗੈ ਭੋ
ਰੂ ਭੀ ਸੀਤਲ ਹੋ ਜਾਯ ॥ ਕਬਹੂ ਜਰਨੀ ਫੇਰ ਨ ਉਪਜੈ
ਸੁੰਦਰ ਸੁਖ ਮੈ ਰਹੈ ਸਮਾਯ ॥੨੫॥ ਖਸਮ ਪਰਜੇ ਜੋਰ
ਕੇ ਪੀਛੇ ਕਹਜੋਂ ਨ ਮਾਨੇ ਭੋਂਡੀ ਰਾਡ ॥ ਜਿਤ ਤਿਤ ਫੇਰੈ
ਭਦਕਤੀ ਯੋਹੀ ਤੈ ਤੋ ਕੀਯੋ ਜਗਤ ਮੇਂ ਭਾਝ। ਤੋ ਹੁ ਭੁਖ ਨ
ਭਾਗੀ ਤੋਹੀ ਤੂ ਭਿਲ ਬੈਠੀ ਸਾਵੀ ਮਾਝ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹੈ

ਸੀਖ ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ ਅਥ ਤੋ ਘਰ ਘਰ ਫਿਰ ਬੋਛਾਡ ॥ ੨੬ ॥
 ਪੰਥ ਮਾਂਹਿ ਪੰਥ ਚਲਿ ਆਯੋ ਸੋ ਵਹ ਪੰਥ ਲਖਜੋ ਨਹਿ
 ਜਾਯ ॥ ਵਹੀ ਪੰਥ ਚਲਜੋ ਵਹ ਪੰਥੀ ਨਿਰਭਯ ਦੇਸ ਪਹੁੰਚਜੋ
 ਜਾਯ ॥ ਤਹਾ ਦੁਕਾਲ ਪਰੇ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ ਸਦਾ ਸੁਭਿੱਖ ਰਹੋ
 ਨਹਰਾਯ ॥ ਸ੍ਰੀਦਰ ਦੁਖੀ ਕੋਊ ਨਹਿ ਦੱਸੈ ਅਖਯ ਸੁਖ ਮੇਂ
 ਰਹੈ ਸਮਾਯ ॥ ੨੭ ॥ ਏਕ ਅਹੋਰੀ ਬਨ ਮੇਂ ਆਯੋ ਖੋਲਨ
 ਲਾਗਜੋ ਭਲੀ ਫਿਕਾਫ ॥ ਕਰ ਮੇਂ ਧਨੁਖ ਕਮਰਮੇਂ ਤਰਕਸ਼
 ਸਾਵਜਯੋਰੀ ਬਾਰੰਬ ਰਾਮ ਰਜੋ ਸਿੰਹ ਵਜਾਘਰ ਪੁਨਿਮਾਰਜੋ
 ਮਾਰੀ ਬਹੁਤਿ ਮ੍ਰਿਗਨ ਕੀਡਾਰ ॥ ਐਸੇ ਸਕਲ ਮਹਿ ਘਰ
 ਲਾਯੋ ਸ੍ਰੀਦਰ ਰਾਜਹਿ ਕੀਯੋ ਜੁਹਾਰ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਕ ਕੇ
 ਵਚਨ ਅਮ੍ਰਿਤ ਭਯ ਐਸੇ ਕੋਕਿਲਾ ਧਰਗਹੈ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ॥
 ਸਾਰੇ ਸੁਨੇਂ ਭਗਵਤ ਕਬਹੂੰ ਸਾਰਸ ਤੋ ਉਪਜਵੈ ਨਾਹਿ ॥
 ਹੀਸ ਚੁਗਹਿ ਮੁਕਤਾ ਫਲ ਅਰਥਹਿ ਸ੍ਰੀਦਰ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ
 ਭਾਹਿ ॥ ਕਾਕ ਕਵੇਸ਼ੁਰ ਨੀਕੇ ਜੇਤੇ ਤੇ ਭਾ ਦੌਰ ਕਰੰਕਹਿ
 ਜਾਹਿ ॥ ੨੯ ॥ ਨਸ੍ਰ ਹੋਇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਕ੍ਰਸ੍ਰ ਕ੍ਰਿਯ ਕਰਿਕਸ਼ਟਕੀਯੇ
 ਨਹਿ ਪਾਵੈ ਠੌਰ ॥ ਮਹਿਮਾ ਸਕਲ ਗਈ ਤਿਨ ਕੇਰੀ ਰਹਤ
 ਪਗਨ ਤਰ ਸਥ ਸਿਰ ਮੋਰ ॥ ਜਿਤ ਤਿਤ ਫਿਰੈ ਨਹੀਂ ਕਛ
 ਆਦਰ ਤਿਨ ਕੋ ਕੋਊ ਨ ਘਾਲੋ ਕੋਰ ॥ ਸ੍ਰੀਦਰ ਦਾਸ ਕਹੈ
 ਸਮਝਾਵੈ ਐਸੀ ਕੋਊ ਕਰੈ ਮਤਿ ਐਰ ॥ ੩੦ ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ
 ਪੁਰਾਣ ਪਵੈਕਿਨ ਪੁਨ ਵਜਾਕਰਣ ਪੜੈ ਜੋ ਕੋਇ ॥ ਸੰਧਿਆ
 ਕਰੈ ਗਵੈ ਖਰ ਕਰਮਹਿ ਗੁਣ ਐਰ ਕਾਲ ਵਿਚਾਰੈ ਸੋਇ ॥

ਸੰਗ ਕਾਮ ਤਬੈ ਬਨਿ ਅ ਵੈ ਮਨ ਮੇਂ ਸਬ ਤਜਿ ਰਾਖੈ ਦੋਇ
ਸੰਦਰ ਦਾਸ ਕਹੈ ਸੁਨ ਪੰਡਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨ ਮੁਕਿ ਨ
ਹੋਇ ॥ ੨੧ ॥ ਇਤਿ ਬਿਪਰਜੈ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਹ ॥ ੨੦ ॥

ਅਥ ਸ੍ਰੁਤਪ ਵਿਸਮਰਣ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

(ਸੋਈ ਸੂਰ ਬੀਰ ਰੂਪ ਰਹੈ ਜਾਯ ਰਣ ਮੇਂ)

ਸੁਨਤ ਨਗਾਰੇ ਚੋਟ ਵਿਕਸੇ ਕਮਲ ਮੁਖ ਅਧਿਕ ਉ-
ਛਾਹ ਵੂਲਯੋ ਮਾਯ ਹੂ ਤਨ ਮੇਂ ॥ ਫੇਰ ਰਾਜ ਸਾਂਗ ਤਬ ਕੋਈ
ਨਹੀ ਪੀਰਧਰਿਕਾਇਰਕੰਪ ਇ ਮਾਨਹੋਤ ਦੇਖ ਮਨ ਮੇਂ ॥ ਟੂਟ
ਕੇ ਪਤੰਗ ਜੈਸੇ ਪਰਤ ਪਾਵਕ ਮਾਹਿ ਐਸੇ ਟੂਟ ਪਰੇ ਵਹੁ
ਸ ਵਣ ਕੇ ਘਨ ਮੇਂ ॥ ਮਾਰੀ ਘਮਸਾਨ ਕਰਿ ਸੰਦਰ ਜੁਹਾਰ
ਸਜਾਮ ਸੋਈ ਸੂਰ ਬੀਰ ਰੋਪ ਰਹੈ ਜਾਯ ਤਨ ਮੇਂ ॥ ੧ ॥ ਹਾਥ
ਮੇਂ ਰਹੇ ਖੜਗ ਮਾਰਬੇ ਕੇ ਏਕ ਪਗ ਤਨ ਮਨ ਅਪਨੋ ਸਮਥ
ਪਣ ਕੀਨੋਹੈ ॥ ਆਯੋਕਰ ਮੀਰ ਕੋ ਜੋ ਪਰਜੈ ਭਾਂਕ ਰਣਬੀਰ
ਟੂਕ ਟੂਕ ਹੋਯ ਕੇ ਭਯਾਨ ਦਲ ਦੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ਖਾਯਲੋਨ ਸਜਾ
ਮ ਕੋ ਹਰ ॥ ਖੋਰ ਕੈਸੇ ਹੋਯ ਨਾਮ ਜਾਵ ਜਗਤ ਮੇਂ ਜੀਤਯੋ
ਪਨ ਭੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਐਸੇ ਕੋਊ ਏਕ ਸੂਰ ਬੀਰ
ਸੀਸ ਕੋ ਉਤਾਰ ਕੈ ਸੁ ਜਾ ਜਾਯ ਲੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ੨ ॥

(ਘਰ ਮਾਹੀ ਸੁਰਮ ਕਹਾਵਤ ਸਕਲ ਹੈ)

ਪਾਵ ਰੋਪਰਹੈਰਣ ਮਾਹੀ ਰਾਜਪੂਤ ਕੋਈ ਹਯ ਗਜ ਸਾਗਤ
ਜੁਰਤ ਜਹਾ ਦਲ ਹੈ ॥ ਬਾਜਤ ਜੁਝਾਊ ਸਹਨਾਈ ਸਿੰਧੂ
ਰਾਗਪੁਨ ਸੁਨਤ ਹੀ ਕਾਯਰ ਕੀ ਫੂਟਿ ਜਾਤ ਕਲਹੈ ॥ ਸਲ-

ਕਤ ਬਰਛੀ ਤਦ ਛੀਤਲਵਾਰ ਵਹੈ ਮਾਰਮਾਰ ਕਰਤ ਪਤਤ
ਖਲ ਭਲ ਹੈ ਐਸੇ ਜੁਧ ਮੈ ਅਛਿੰਗ ਸੁੰਦਰ ਸੁਭਟ ਸੋਈ
ਘਰ ਮਾਹਿ ਸੂਰਮਾ ਕਹਾਵਤ ਸਕਲ ਹੈ ॥ ੩ ॥

(ਸੂਰਮਾ ਕੋ ਦੇਖੀਯਤ ਸੀਸ ਬਿਨ ਧਰ ਹੈ)

ਅਸਨ ਬਸਨ ਬਹੁ ਕੂਖਣ ਸਕਲ ਅੰਗਸੰਪਤਿ ਵਿਵਿਧ
ਭਾਤਿ ਭਾਜੋ ਘਰ ਹੈ ॥ ਸੁਵਣ ਨਗਰੋ ਸੁਨਿ ਛਿਨਕ
ਮੰਛ ਭਿ ਜਾਤ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਕਛੂ ਮੇਰੇ ਉਹਾ ਮਰ ਹੈ।
ਮਨ ਮੈ ਉਛਾਹ ਰਨ ਮਾਹੀਂ ਟੁਕ ੨ ਹੋਯ ਨਿਰਭਯ ਨਿਸੰਕ
ਵਾਕੋ ਰੀਰ ਹੂ ਨ ਭਰਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਕੋਊ ਦੇਹ ਕੋ ਮਮਤ
ਨਾਹਿ ਸੂਰਮਾ ਕੋ ਦੇਖੀਯਤ ਸੀਸ ਬਿਨ ਧਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥

(ਐਸੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਧਰ ਧੀਰ ਜਾਯ ਮਰਿ ਹੈ)

ਜੁਝਬੇ ਕੋ ਰਾਧ ਜਾ ਕੇ ਤਾਕਿ ਤਾਕਿ ਕਰੈ ਘਾਵ ਆਰੈ
ਧਰਿ ਪਾਵ ਫਿਰਿ ਪੀਛ ਨ ਸੰਭਾਰ ਹੈ। ਹਥ ਛੀਯੋਹ ਬਿਯਾਰ
ਤੀਖਨ ਲਗਾਯੇ ਧਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਗੇ ਸਬ ਪਿਸੁਨ ਪ੍ਰਹਾਰ
ਹੈ ॥ ਉਂਦ ਨਹੀਂ ਰਾਖੈ ਕਛੂ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋਯ ਜਾਯ ਚੰਦ ਨਹੀ
ਚੁਕੇ ਸੀਸ ਰਿਪੁ ਕੋ ਉਤਾਰ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਤਹਿ ਨੈਕ
ਹੂ ਨ ਸੋਰ ਪੋਰ ਸੋਈ ਸੂਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਮੀਰ ਜਾਯ
ਮਾਰਿ ਹੈ ॥ ੫ ॥

(ਸੋਈ ਸੂਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਸਯਮ ਕੋ ਹਸੁਰ ਹੈ)

ਅਧਿਕ ਅਜ ਨ ਵਾਹੁ ਮਨ ਮੈ ਉਛ ਹ ਕੀਯੋ ਵੀਏ ਗਸ
ਗਾਹ ਮੁਖਵਟ ਸਤਨੂਰਹੈ। ਕ ਫੌਜ ਬਤਰ ਵਾਰ ਸਬ ਬਾਲਠਾਏ
ਹੋਯ ਅਤਿ ਵਿਚਾਰ ਲ ਪੁਨ ਦੇਖਤ ਕਰੂਰ ਹੈ ॥ ਨੈਕ ਨ

ਉਸ ਸ ਲੋਤ ਫੋਸ ਕੂੰ ਫਿਰ ਏ ਦੇਤ ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਛਾਡੇ ਮ ਰਿ
ਕਰੇ ਚਕ ਬੂਰ ਹੈ ॥ ਮੁੰਦਰ ਕਹਤ ਤ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਹੋਏ ਸੋਈ ਸੂਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਸਜਾਮ ਕੇ ਹਜੂਤ ਹੈ ॥ ੬ ॥

(ਐਸੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਕੋਊ ਕਟਨ ਮੇਂ ਏਕ ਹੈ)

ਗਜਾਨ ਕੇ ਕਵਚ ਅੰਗ ਕ ਹੂ ਸੋਂ ਨ ਹੋਯ ਭੰਗ ਟੋਪ ਸੀਸ
ਬਲਕਤ ਪਰਮ ਭਿਬੇਤ ਹੈ। ਤੀਨ ਤਾਜੀ ਅਸਵਾਰ ਲੀਏ
ਸਮਸੇਰ ਸ ਰ ਅ ਗੇ ਹੀ ਕੋ ਪਾਵ ਧਰੈ ਭ ਗਨੇ ਕੀ ਟਕ ਹੈ।
ਛੂਟਤ ਬੰਦੂਕ ਬਾਣ ਮਚੇ ਜਹਾ ਘਮਸਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਸੂਨ
ਵਲ ਮਾਰਤ ਅਨੰਕ ਹੈ। ਮੁੰਦਰ ਸਕਲ ਲੋਕ ਮਾਹਿ ਤਾਕੇ
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਐਸੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਕੋਊ ਕਟਨ ਮੇਂ ਏਕ ਹੈ ॥ ੭ ॥

(ਸਾਧੂ ਕੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਅ ਧਕਸੂਰ ਬੀਰ ਸੋਂ)

ਸੂਰ ਬੀਰ ਰਿਪੁ ਕੇ ਨ ਮੂਨਾ ਦੇਖਿ ਚਟਕਟੈ ਮਾਰੈ ਤਬ ਤਾਕਿ
ਕਰੇ ਤਰਵਾਰ ਤੀਰ ਸੋਂ । ਸਾਧੂ ਆਠੋਂ ਜਾਮ ਬੰਨੇ ਮਨਹੀਂ
ਸੋਂ ਜੁਧ ਕਰੈ ਜਾਕੇ ਮੂੰਹ ਮ ਥੋਂ ਹੀਂ ਦੇਖੇ ਏ ਸ਼ਹੀਰ ਸੋਂ ॥
ਸੂਰ ਬੀਰ ਭੂਮਿ ਪਰ ਦੂਰ ਹੀ ਤੇ ਦੌਰਾਨੇ ਸਾਧੂ ਸੁਨਿਕੋਪ
ਕਰਿ ਰਾਖਧਰਿ ਧੀਰ ਸੋਂ। ਮੁੰਦਰ ਕਹਤ ਤਹਾਂ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨ ਪਵ
ਟਿਕੇ ਸਾਧੂ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਅਧਿਕ ਸੂਰਬੀਰ ਸੋਂ ॥ ੮ ॥

(ਸਾਧੂ ਸੋਂ ਨ ਸੂਰ ਬੀਰ ਕੋਊ ਹਮ ਜਾਨ ਸੋਈ)

ਖੇਚੀ ਕਰਰੀ ਕਮਾਨ ਰਾਜ ਨ ਕੋ ਲਗਾਯੋ ਬਾਣ ਮਾਣਜੋ
ਮਹਾ ਬਲੀ ਮਨਜਗਤ ਜਿਨ ਰਾਨਿਓ ॥ ਤਾਕੇ ਅਗਮਾਨੀ
ਪੰਥ ਯੋਧਾ ਹੁ ਕਤਲ ਕੰਏ ਖੋਰ ਰ ਜੋ ਪਹੁੰਚੇ ਸਬ ਅਰਿ ਵਲ
ਭਾਨਜੋ ਹੈ ॥ ਐਸੇ ਕੋਊ ਸੂਰਦ ਰਾਗਤ ਮਾਨਿ ਵਖੀਯਤ ਜਾਕੇ

ਆਗੇ ਕਾਲ ਹੂਹੋਂ ਕਾਂਪਿ ਕੇ ਪਰਾਨਯੋਂ ਹੈਂ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
 ਤਾਕੀ ਸੋਭਾ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਮਾਹਿ ਸਾਧੁ ਸੇ ਨ ਸੁਰ ਬੇਰ ਕੋਈ
 ਹਮ ਜਾਨਯੋਂ ਹੈ ॥ ੯॥ ਕਾਮ ਸੋ ਪ੍ਰਬਲ ਮਹਾ ਜੀਤ ਜਿਨ
 ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੋਤ ਏਕ ਸਾਧੁ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਆਗੇ ਹਾਨਯੋਂ ਹੈ ॥
 ਕ੍ਰੋਧ ਸੋ ਕਰਾਲ ਜਾਕੇ ਦੇਖਤ ਨ ਧੀਰਧਰੇ ਸੋਊ ਸਾਧੁਛਮਾ
 ਨ ਹਥਯਾਰ ਸੇ ਵਿਦਾਰਯੋਂ ਹੈ ॥ ਲੋਭ ਸੋ ਸੁਭਟ ਸਾਧੁ ਤੇਖ
 ਸੋ ਗਿਰਾਇ ਦੀਯੋਮੋਹਸੋਂ ਨਿਪਤਿਸਾਧੁ ਗਿਅ ਨਸੋ ਪ੍ਰਹਾਰਿ
 ਓਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਐਸੇ ਸਾਧੁ ਕੋਈ ਸੁਰਬੀਰ ਤਾਕਿ
 ਤਾਕਿ ਸਖੀ ਪ੍ਰਸੂਨ ਦਲ ਮਾਰਯੋਂ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

(ਵੇਰੀ ਸਬ ਮਾਰਿ ਕੇ ਨਿਚਿਤ ਹੋਇ ਸੁਭੋ ਹੈ)

ਮਾਰੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਸਬ ਲੋਭ ਮੋਹ ਪੀਸ ਡਰ ਇੰਦ੍ਰ ਹੂ ਕਤਲ
 ਕਰਿ ਕੀਯੋ ਰਜ ਪੂਝੇ ਹੈ। ਮਾਰਯੋਂ ਮਹ ਮਤਮਨਮ ਰੋਅਹੰਕ ਰ
 ਮੀਨ ਮਾਰੇ ਮਦ ਮਛਰ ਹੂ ਐਸੋਟ ਰੂਝੇ ਹੈ। ਮਾਰੀ ਆਸਾ
 ਤਿਸ਼ਨਾ ਪੁਨਿ ਪਾਪਿਨੀਸਾਪਨਿ ਦੋਊ ਸਬ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿ
 ਨਿਸ ਪਟ ਪਹੂਝੇ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਐਸੇ ਸਾਧੁ ਕੋਈ ਸੁਰਬੀਰ
 ਵੇਰੀ ਸਬ ਮਾਰਿ ਕੇ ਨਿਚਿਤ ਹੋਇ ਸੁਭੋ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥

(ਸਾਧੁ ਸੁਰ ਬੀਰ ਵੇਰੀ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਏ ਹੈਂ)

ਬੀਏ ਜਿਨ ਮਨ ਹਾਥ ਇੰਦ੍ਰਨਕੋ ਸਬ ਸਾਥਘੋਰਿ ੨ ਆਪਨੇ
 ਹੀਂ ਨ ਕ ਸੋਂ ਲਗਾਏਹੈ ॥ ਐਰ ਹੂ ਅਨੇਕ ਵੇਰੀ ਮਾਰੇ ਸਬ
 ਯੁਧ ਕਰਿ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਖੋਟਕੇ ਦਹਾਏਹੈ ॥ ਗੀਯੋਹੈ
 ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਜਿਨ ਦੀਯੋਹੈ ਭਯਾਇ ਦਲ ਐਸੇ ਮਹਾ ਸੁਭਟ ਸੋ ਗ੍ਰੰਥਨ

ਮੇਂ ਗਾਏ ਹੈਂ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਔਰ ਸੁਰ ਯੋਹੀ ਖਪਿਗਏ ਸਾਧੂ
ਸੁਰ ਬੀਰ ਵੋਹੀ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਏ ਹੈਂ ॥ ੧੨ ॥

(ਜੇਸੇ ਕੋਨ ਸੁਰਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ)

ਮਹਾਮਤ ਹਾਥੀ ਮਨਰਾਖਿਓ ਪਕਰਿਜਿ ਨ ਅਤਿਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡ
ਯਾਤੇ ਬਹੁਤ ਗੁਮਾਨ ਹੈ। ਕ ਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਧੇ ਚਾਰਉ
ਪਾਂਵ ਪੁਨਿ ਛੂਟਨੇ ਤੇ ਪਾਵੈ ਨੈਕ ਪਾਣ ਪੀਲ ਵਾਨ ਹੈ ॥
ਕਬਹੂੰ ਜੋ ਕਰੈ ਜੋਰ ਸਵਾਦਾਨ ਸਾਂਝਭੈਰ ਸਦਾ ਏਕ ਹਾਥਮੇਂ
ਅੰਕੁਸ ਗੁਰੁ ਗਜਾਨ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਔਰਕ ਹੁਕੇ ਨਵਸ
ਹੋਏ ਜੇਸੇ ਕੋਨ ਸੁਰਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਇਤਿ ਸੂਰਤਣ ਕੇ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਾ ॥ ੨੧ ॥

ਅਥ ਸਾਧੂ ਕੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਚੰਡਹ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

(ਸਾਧੂ ਕੇ ਸੰਗ ਸਦਾ ਅਤਿ ਨੀਕੇ)

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਲਗੇ ਪਰ ਬਹੁਮਹੀ ਔਰ ਸਬੈ ਰਛੁਲਾਕਤ
ਫੀਕੇ। ਸੁਧ ਹਿਦਯ ਮਨ ਹੋਇਸੇ ਨਿਰਮਲ ਦ੍ਰਿੜ ਪਛਾਵ
ਮਿਟੈ ਸਬ ਜੀ ਕੇ। ਗੋਸਟ ਗਜਾਨ ਅਨੰਤ ਰਲੈ ਜੋਰ ਸੁੰਦਰ
ਜੇਸੇ ਪਛਾਵ ਨਦੀਕੇ। ਤਾਹੀ ਤੇ ਜਾਨਿ ਕਰੈ ਨਿਸ ਚਾਰ
ਸਾਧੂ ਸੇ ਸੰਗ ਸਦਾ ਅਤਿ ਨੀਕੇ ॥ ੧ ॥

(ਹੈ ਅਗ ਮਾਹਿ ਬਸੀ ਸਤ ਸੰਗ)

ਜੋ ਕੋਈ ਜਾਇ ਲਿਓ ਉਨ ਸੋਨਰ ਹੋਰ ਪਵਿਤ੍ਰਲਗੇ ਹਰਿ
ਚੰਗਾ। ਦੋਸ ਕਲੰਕ ਸਬੈ ਮਿਟੇ ਜਾਏ ਸੁਨ। ਰਹੂ ਜਾਇ ਕੇ
ਹੋਤ ਉਤੰਗਾ। ਜੜੋ ਜਲ ਔਰ ਮਲੀਨ ਮਹਾ ਅਤਿ ਰੰਗ

ਮਿਲਤ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ ਗੰਗਾ। ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਧ ਕਰੇ ਤਤ ਕਲ
ਜੁ ਹੈ ਜਗ ਮਾਹਿ ਬੜੇ ਸਤ ਸੰਗਾ ॥ ੨ ॥

(ਸਾਧੂ ਕੇ ਸੰਗਤੇ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੋਈ)

ਜੇ ਲਟ ਭ੍ਰਿੰਗ ਕਰੈ ਅਪਨੇ ਸਮ ਤਾਸ ਜੁ ਭਿੰਨ ਕਹੇ
ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਜਿਯੋਂ ਦੁਖ ਵੇਰ ਅਨੰਕਠਿਭਾਤਿਨਿ ਚੰਦਨ ਕੇ
ਫਿਗ ਚੰਦਨ ਹੋਈ। ਜਿਉਂ ਜਲ ਛੁਟ ਮਿਲੇ ਸਬ ਗੰਗਾਹਿ ਹੋਤ
ਪਵਿਤ ਵਹੀ ਜਲ ਸੋਈ। ਸੁੰਦਰ ਜਾਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਟੈ ਸਬ
ਸਾਧੂ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੋਈ ॥ ੩ ॥

(ਸੰਤਨ ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਐ)

ਜੇ ਕੋਊ ਆਵਤ ਹੈ ਉਨ ਕੇ ਫਿਗ ਤਾਹਿ ਸੁਨਾਵਤ ਸਬਦ
ਸੰਦੇਸੇ ॥ ਤਾਹੀਂ ਕੋ ਤੈਸੀਹੀ ਐਖਧਿ ਲ ਵਤ ਜਾਹਿ ਕੋਰੋਗਾਹਿ
ਜਾਨਤ ਜੈਸੇ। ਕਰਮ ਕਲੰਕਹਿ ਕਾਟਤ ਹੈ ਸਬ ਸੁੰਧ ਕਰੇ
ਪੁਨਿ ਕੰਕਨ ਤੈਸੇ। ਸੁੰਦਰ ਵਸਤੁ ਵਿਚਾਰਤ ਹੈ ਨਿੰਤ ਸੰਤਨ
ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਐਸੇ ॥ ੪ ॥ ਜੇ ਪਰਬਹਮ ਮਿਲਿਓ ਕੋਊ
ਚਾਹਤ ਜੇ ਨਿਤ ਸੰਤ ਸਾਗਮ ਕੀਜੈ। ਅੰਤਰ ਭੇਟਿ
ਨਿਰੰਤਰ ਹੈ ਕਲ ਲੋ ਉਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਦੀਜੈ। ਵੇ ਮੁਖ
ਦਾਰ ਉਚਾਰ ਕਰੇ ਕਛੁ ਸੋ ਅਨਯਾਸ ਸੁਧਾਰਸ ਪੀਜੈ। ਸੁੰਦਰ
ਸੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਯੋ ਜਬ ਐਸ ਅਗਨਾਨ ਸਬ ਤਮ ਛੀਜੈ ਪਾ
ਜਾਇਨ ਤੇ ਸਾ ਸੰਗ ਮਿਲਿਓ ਤਬ ਤਾ ਦਿਨ ਤੇ ਕੁਮ
ਭਾਜਿ ਗਯੋ ਹੈ। ਐਰ ਉਪਾਇ ਬਕੇ ਸਬ ਹੀ ਤਬ ਸੰਤਨ
ਅਦ੍ਰਿਯ ਗਨਾਨ ਦਯੋ ਹੈ ॥ ਪੋਤ ਪ੍ਰਵ ਲਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਛੁਵਤ
ਏਕ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਲਯੋ ਹੈ। ਕੋਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੈ ਰਜਨੀ

ਤਸ ਸੰਦਰ ਸੂਰ ਪ੍ਰਕ ਸੁ ਭਯੋ ਹੈ ॥ ਸੰਤ ਸਦਾ ਸਬਕੋ ਹਿਤ
ਵਾਛਿਤ ਜਾਨਤ ਹੈ ਨਰ ਬੂਢ ਤ ਕ ਢੰ ॥ ਦੇ ਓ ਪਦੇਸ ਮਿਦਾਇ
ਸਬੈ ਭ੍ਰਮ ਲੈ ਕਰ ਗਯਾਨ ਜਹਾਜ ਹੀ ਚਾਢੇ ॥ ਜੇ ਵਿਸਿਆ
ਸੁਖ ਨਾਹਨ ਛਾਡਤ ਜਯੋਂ ਕਪਿ ਮੂੰਠ ਗਹੈ ਸੁਠ ਗਾਢੇ ॥
ਸੰਦਰ ਵੇ ਦੁਖ ਕੋ ਸੁਖ ਮਾਨਤ ਹਾਟ ਹੀ ਹਾਟ ਵਿਕਾਵਤ
ਆਢੇ ॥ ੭ ॥ ਸੋ ਅਨਯਾਸ ਤਰੇ ਭਵਸਾਗਰ ਜੋ ਸਤ ਸੰਗਤਿ
ਸੇ ਚਲਿਆਵੇ ॥ ਜਿਉ ਕਨਿਹਾਰਨ ਭੇਦ ਕਰੈ ਕਛੁ ਅਇ ਚਢੈ
ਤਿਹਿਨ ਵਚਾਵੈ ॥ ਬਾਹੁ ਮਨ ਛਤ੍ਰਿਯ ਵੈਸ਼ਨਰ ਸੂਰੁ ਲੇਛ
ਚੰਡ ਲਹਿ ਪਾਰ ਲੰਘ ਵੈ ॥ ਸੰਦਰ ਬਾਰ ਕਛੁ ਨਹਿ ਲਾਗਤ
ਯਾਨਰ ਦੇਹ ਅਭੋ ਪਦ ਪਾਵੈ ॥ ੮ ॥

(ਸੰਤਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਉਂ ਕੋਊ ਜਾਨੇ)

ਜਿਉਂ ਹਮ ਖਾਯ ਜਿਯੇ ਐਨ ਓਝਤੁ ਤੈਸ ਹੀ ਯੇ ਸਬ ਲੋਗ
ਬਖਾਨੇ ॥ ਜਿਉਂ ਜਲ ਸੋ ਸਸਿ ਕਪੂਤਿ ਬਿੰਬਹਿ ਆਪਸਮਾ
ਜਲ ਜੰਤੁ ਪ੍ਰਾਨੇ ॥ ਜਿਉਂ ਖਗਛਾਹਧਨਾਪ ॥ ਦੇ ਸਤ ਸੰਦਰ
ਪੰਛ ਉਡੇ ਅਸਮਾਨੇ ॥ ਤਿਉਂ ਸਠ ਦੇਹਨਿਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਦੋਖਤ
ਸੰਤਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕਿਉਂ ਕੋਊ ਜਾਨੇ ॥ ੯ ॥

[ਜੋ ਕਛੁ ਸਾਧੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਛਾਜੇ]

ਜਿਉਂ ਖਪਰ ਕਰ ਲਘਰ ਡਲਤ ਮਾਂਗਤ ਭੀਖ ਹੁਤੇ ਨਹੀਂ
ਲਾਜੈ ॥ ਜੋ ਸੁਖ ਸੋਯ ਪਦੇਬਰ ਭੁਖਣ ਲਾਵਤ ਚੰਦਨ ਤੋ
ਨਹੀਂ ਰਾਜੈ ॥ ਜੋ ਕੋਊ ਅਯਕਹੈ ਸੁਖ ਤੇ ਕਛੁ ਜਾਨਤ ਤਾਹਿ ਬਯਾ
ਰਹਿ ਬਾਜੈ ॥ ਸੰਦਰ ਸੰਸਯ ਦੂਰਿ ਭਯੋ ਸਭ ਜੋ ਕਛੁ ਸਾਧੁ
ਕਰੈ ਸੋਈ ਛਾਜੈ ॥ ੧੦ ॥

[ਯੇ ਸਬ ਜਾਨਹੀ ਸਾਧੂ ਕੇ ਨੋਟ]

ਕੋਉਕ ਨਿੰਦਿਤ ਕੋਉਕ ਬੰਦਤ ਕੋਉਕ ਦੇਤ ਹੈ ਆਯ
 ਕੇ ਭੁੱਖਣ। ਕੋਉਕ ਆਯ ਲਗਾਵਤ ਚੰਦਨ ਕੋਉਕ ਭਾਰਤ
 ਧੂਰਿ ਤੱਤਖਣ। ਕੋਉ ਰਹੈ ਯਹ ਮੂਰਖ ਦੀਸਤ ਕੋਉ ਕਹੈ
 ਯਹ ਅਹਿ ਬਿੰਬਖਣ। ਸੁੰਦਰ ਕਹੈ ਸੋ ਰਾਗਨ ਦੇਸ ਸੋਏ
 ਸਬ ਜਾਨਹੀ ਸਾਧੂ ਕੇ ਲੋਛਣ॥ ੧੧॥ ਤਤ ਮਿਲੈ ਪੁਨਿ
 ਮਾਤ ਮਿਲੈ ਸੁਭਾਤ ਮਿਲੈ ਯੁਵਤ ਸੁਖਦਾਈ। ਰਜ ਮਿਲੈ
 ਕਾਜ ਬਾਜ ਮਿਲੈ ਸਬ ਸਾਜ ਮਿਲੈ ਮਨ ਛਾਂਡਿਤ ਪਈ
 । ਯਹ ਲੋਕ ਮਿਲੈ ਸੁ ਪੁਲੋਕ ਮਿਲੈ ਬਿਧ ਲੋਕ ਮਿਲੈ ਬੈਰੀਨ
 ਹੁ ਜਾਈ। ਇੰਦਰ ਔਰ ਮਿਲੈ ਸਭਹੀ ਸੁਖ ਸੰ। ਸਮਾਗ
 ਦੁਰਲਭ ਭਾਈ॥ ੬॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਦੇਵ ਹੀ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾਇੰਦ ਹੀ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ ਬਿਧਿਹੀ
 ਕ ਲੋਕਤੇ ਬਹੁਰ ਆਈਯਤੁ ਹੈ। ਮਾਨੁਖ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ
 ਭੂਪਤਿ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ ਵਿਜਹੀ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ ਪਰ ਜਾਏ ਯਤਹੀ॥
 ਪਦੁਹੀ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ ਪੰਛੀ ਹੂ ਭਯੋ ਤੇ ਕਹਾ ਪੰਗਤ ਵਿਤੇ ਰਹ
 ਕਜੇ ਅਘਾਈਯਤੁ ਹੈ॥ ਛੁਟਿਵੇ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਉਪਾਏ ਇਕ
 ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਜਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿ॥ ਤੇ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਈਯਤਹੀ॥ ੧੨॥
 ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਟੰ ਸਿੰਗਾਰ ਧਰ ਚੰਦਨ ਲਗਾਏ ਅੰਗ ਤਾਂਹਿ ਦੇਖ
 ਇੰਦ੍ਰ ਅਤਿ ਕਾਮ ਵਸ ਭਯੋ ਹੈ ਸੂਕਰਨੀਟੀ ਕਰਮ ਬੇਈਭ
 ਮਾਂਹਿ ਲੋਟ ਕਰਿ ਆਗੇ ਜਯ ਸੂਕਰ ਕੋ ਮਨ ਹਰਲਯੋ ਹੈ।
 ਜੈਸੇ ਸੁਖ ਸੂਕਰਕੋ ਤੈਸੇ ਸੁਖ ਮਘਵਾ ਕੋ ਤੈਸੇ ਸੁਖ ਨਰਪਸੂ

ਪੰਛੀਨ ਕੇ ਦਯੋਂ ਹੈ। ਸੰਦਰਕਹਤ ਆਕੇਭਯੋਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਸੁਖ
ਸੋਈ ਸਧੁ ਜਗਤ ਮਾਂਜੀਤਿ ਕਰਿਗਯੋ ਹੈ॥ ੧੪ ॥
ਧੁਲ ਜੈਸੇ ਧਨ ਜਾਕੇ ਸੂਲ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖ ਭੁਲ ਜੈਸੇ ਭਾਗ
ਵੇਖਿ ਅੰਤਕ ਸੀ ਯਰਾ ਹੈ॥ ੧੫ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾਈ ਸੁਪ
ਜੈਸੇ ਸਨਮਾਨ ਬੜਈ ਬਿਛੂਨ ਜੈਸੀ ਗਾਨੀ ਸੀ ਨਾਰੀ
ਹੈ॥ ਅਗਨੀ ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਵਿਘਨਜੈਸੇ ਵਿਧਿ ਲੋਕ ਕੀ
ਰਤਿ ਕਲੰਕ ਜੈਸੀ ਸਿਧੇ ਸੰਠਿ ਗਈ ਹੈ॥ ਵਾਸਨਾ ਨ ਕੋਊ
ਵਾਕੀ ਐਸੀ ਮਤਿ ਸਦਾ ਜਾਕੀ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਤਾਂਹਿ ਬੰਦਨਾ
ਹਮਰੇ ਹੈ॥ ੧੫॥

(ਐਸੇ ਕੋਊ ਸਾਧੂ ਸੋਤੇ ਰਾਮ ਜੀ ਕੋਂ ਪਯਾਰੇ ਹੈ)

ਕਾਮ ਹੀ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਜਾਕੇ ਲੋਕ ਹੀ ਨ ਮੋਹ ਤਾਕੇ ਮਦ
ਹੀ ਨ ਮਛਰ ਨ ਕੋਊ ਨ ਵਿਕਾਰੇ ਹੈ॥ ਦੁਖ ਹੀ ਨ ਸੁਖ ਮਨੇ
ਪਾਪ ਹੀ ਨ ਪੁਨਯ ਜਾਨੇ ਹਰਖ ਨ ਸ਼ਕ ਆਨੇ ਦੇਹ ਹੀਤੇ
ਨਿਆਰੇ ਹੈ। ਨਿੰਦਾ ਨ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰ ਰਗ ਹੀ ਨ ਦੋਖ ਧਰੇ
ਲੇਨ ਹੀ ਨ ਵੇਨ ਜਾਕੇ ਕਛ ਨ ਪਸਾਰੇ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
ਤਾਕੀ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਗਤਿ ਐਸੇ ਕੋਊ ਸਧੁ ਸੋਤੇ ਰਾਮਜੀ
ਕੋਂ ਪਿਆਰੇ ਹੈ॥ ੧੬॥ ਆਠੇ ਜਮਜਾਪ ਨੇਮ ਆਠੇ ਜਾਮ
ਰਹੇ ਪ੍ਰੇਮ ਆਠੇ ਜਮ ਜੋਗ ਜਚ ਕੀਓਂ ਦੁਹ ਦਾਨਜੂ। ਆਠੇ
ਜਾਮ ਜਪ ਤਪ ਆਠੇ ਜਾਮ ਲਿਯੋ ਬ੍ਰਤ ਆਠੇ ਜਾਮ ਤੀਰਥ
ਮੰ ਕਰਤ ਸ੍ਰਾਨ ਜੂ। ਆਠੇ ਜਾਮ ਪੂਜਾ ਵਿਧਿ ਆਠੇ ਜਾਮ
ਆਰਤੀ ਰੂ ਆਠੇ ਜਾਮ ਦੰਡਵਤ ਸੁਮਿਰਣ ਪਿਆਨ ਜੂ। ਸੁੰ-

ਦਰ ਕਹਤ ਜਿਨ ਕੀਯੋ ਸਬ ਅਠੋਂ ਜਮ ਸੋਈ ਸਾਧੂ ਜਾਕੇ
ਉਰ ਏਕ ਭਗਵਾਨ ਜੂ ॥ ੧੭ ॥

(ਸਾਧੂ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਸਰੂਪ ਯਾਨ ਹੋਤ ਹੈ)

ਜੈਸੇ ਆਰਾਮੀ ਕੋ ਮੈਲ ਕਾਟਤ ਸਿਕਲਗਰ ਮੁਖ ਮੇਂ ਨ ਫੈਰ
ਕੋਊ ਵਹੀ ਵ ਕੇ ਪੋਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਵੈਦ ਨੈਨਾਮੇ ਸਲਾਕਾ ਮੇਲਿ
ਸੁਧਿ ਕਰੈ ਪਟਲ ਗਯੇ ਤੇ ਤਹਾ ਮਿਉਂਕੀ ਤਿਉਂਹੀ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਜੈਸੇ ਵ ਯੁ ਥਾਦਰ ਵਖਰ ਕੇ ਉਡਾਯ ਦੇਤ ਰਵਿ ਤੋ ਅਕਾਸ਼
ਮਾਂਹਿ ਸਦਾਈ ਉਦਿਓਤ ਹੈ। ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਭ੍ਰਮ ਛਿਨ ਮੇਂ
ਵਿਲ ਯ ਜਤ ਸਾਧੂ ਹੀਕੇ ਸੰਗਤੇ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਹੋਤ ਹੈ
॥ ੧੮ ॥

(ਸੰਤ ਜਨ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੇ)

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾਦਰਜੀਵ ਸਕਲ ਜਿਵਾਏ ਜਿਨ ਵਰਸਾਏ ਬਾਣੀ
ਮੁਖ ਮਘ ਕੀਸੀ ਧਾਰ ਕੇਂ। ਦੇਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋਊ ਸੁਰਬ ਨ
ਲਵ ਲੇਸ ਨਿਸ਼ਿ ਦਿਨ ਕਰਤ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇਂ॥
ਔਰ ਹੁੰ ਸੰਦੇਹ ਸਬ ਮੇਟਤ ਨਿਮਿਖ ਮਾਂਹਿ ਸੂਰਯ ਮਿਰਾਯ
ਦੇਤ ਜੈਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਕੇਂ। ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਹੰਸ ਵਾਸੀ ਸੁਖ
ਸਾਗਰ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕੇਂ॥ ੧੯ ॥

(ਸੰਤਨ ਕੇ ਸਮ ਔਰ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਦੋਸੀਏ)

ਹੀਰਾ ਹੀ ਨ ਲਾਲ ਹੀਨ ਪਾਰਸ ਨ ਚਿੰਤਾ ਮਣਿ ਔਰਹੂ
ਅਨੇਕ ਨਗ ਕਹੋਕਹਾ ਕੀਜੀਏ। ਕਾਮ ਧੇਨੁ ਸੁਰਤਰੁ ਚੰਦਰ
ਨਈ ਸੁਮੁਦ੍ਰ ਨੋਕਾਹੂ ਜਹਾਜ ਬੈਠਿ ਕਬਹੂੰਕ ਛੀਜੀਏ। ਪਿ
ਕਰੀ ਆਪਤੇਚ ਵਾ ਵਜੋਮ ਲੋਂ ਸਕਲ ਜਗ ਚੰਦ ਸੂਰ

ਸੀਤਲ ਤਪਤ ਰਣ ਲੀਜੀਏ। ਸੇਵਰ ਵਿਚਾਰ ਹਮ ਸੋਧ
ਸਬ ਦੇਖੇ ਲੋਕ ਸੰਤਨ ਕੇ ਸਮ ਕਹੋ ਔਰ ਕਹਾਂ ਦੀਜੀਏ
॥ ੨੦ ॥

(ਸੰਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੁਨਾਈ ਹੈ)

ਜਿਨ ਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀਨੋ ਸਬ ਮੇਰੇ ਹੇਤ ਔਰ ਹੁਮ ਮਤ
ਬੁਧਿ ਅਪਨੀ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਜਾਗਤ ਹੁ ਸੋਵਤ ਹੁ ਗਾਵਤ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਨ ਰਤ ਭਜਨ ਧਿਆਨ ਦੂਸਰੀ ਨ ਕਾਈ ਹੈ। ਤਿਨ
ਕੇ ਮੈਂ ਪੀਛੇ ਲਵਿਓ ਫਿਰਤ ਹੂੰ ਨਿਸ਼ਿ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਕਹਤ
ਮੇਰੀ ਉਨਤਾਂ ਬੜੀ ਹੈ। ਵਹੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਿਯ ਮੈਂ ਹੂੰ ਉਨ ਕੇ
ਆਧੀਨ ਸਦਾ ਸੰਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੁਨਾਈ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥

(ਸਾਧਕੀ ਪਰੀਖਾ ਕੋਊ ਕੋਸੇ ਕਰਿ ਜਾਨਿ ਹੈ)

ਜਗਤ ਵਿਸੈ ਹਾਰ ਸਬ ਦੇਖ ਹੈ ਉਪਰ ਕੇ ਅੰਤ ਹਕਾਰਣ
ਕੋ ਤੋ ਨੈਕ ਨ ਪਹਿਚਾਨਿ ਹੈ। ਛਾਜਨ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੇ ਹਲਨ
ਚਲਨ ਕਛੁ ਔਰ ਕੋਊ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਤੋ ਮਧਯਹ ਬਖਾਨਿ ਹੈ।
ਅਪਨ ਹੀ ਨ ਵਰੁਣ ਆਰੋਪੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵੈ ਦੁਖ ਕਹਤ
ਤਾਂਤੋਂ ਨਿੰਦਾ ਿ ਕੇ ਨਾਨਿ ਹੈ। ਭਾਵ ਮੈਂ ਤੋ ਅੰਤ ਹੋ ਰਾਤਿ
ਔਰ ਦਿਨ ਕੋਸੇ ਸਾਧਕੀ ਪਰੀਖਾ ਕੋਊ ਕੋਸੇ ਕਰਿ ਜਾਨਿ
ਹੈ ॥ ੨੨ ॥

(ਸੰਤਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇਸੇ ਤੋ ਮਹਾਂਨੀਰ ਹੈ)

ਵਹੀ ਦਸ਼ਾ ਬਾਜ਼ ਵਹੀ ਕੁਸ਼ਾ ਨੋ ਕੰਕ ਭਾਓ ਵਹੀ
ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਵ ਕੰ ਨਖ ਸ਼ਿਖ ਕੀਰ ਹੈ ॥ ਵਹੀ ਰੁਚੁ ਮੋਹੀ ਗੋ
ਬ੍ਰਹਮਨ ਹਨਨਹਾਰ ਵਹੀ ਅਤਮਾ ਕੋ ਪਾਤੀ ਹਿੰਸਾ ਵ ਕੇ ਬੀਚ

ਹੈ ॥ ਵਹੀ ਅਘ ਕੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਹੀ ਅਘ ਕੋ ਪਹ ਰਪੁ ਨ ਦੁਰ ਕਹਤ
ਵਾਕੀ ਬੁਝੀ ਭਾਤਿ ਮੀਰ ਹੈ। ਵਹੀ ਹੈ ਮਲਿਛ ਵਹੀ ਚੰਡਾਲ
ਬੁਰੇਤੇ ਬੁਰੇ ਸੰਤਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਸੋ ਤੋ ਮਹਾ ਨੀਚ ਹੈ
॥ ੨੩ ॥

(ਸੰਤਨ ਕੋ ਨਿੰਦੇ ਭਾਂਕੋ ਸਤ੍ਯਾ ਨਾਸ ਜਾਇ ਹੈ)

ਪਕੀ ਹੈ ਬਿਜੁਲੀ ਤਾਕੇ ਉਪਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਧੂਰਿ ਉ-
ਜਿ ਜਾਏ ਕਹੈ ਨੌਰ ਨਹਿ ਪਾਇ ਹੈ ॥ ਪੀਛੈ ਕੋਊ ਯੁਗ ਮਹਾ
ਨਰਕ ਮੇਂ ਪਰੈ ਜਾਏ ਉਪਰ ਤੇਂ ਜਮਹੂ ਕੀ ਮਾਰ ਬਹੁ ਖਾਇ
ਹੈ। ਤਾਕੇ ਪੀਛੈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਜੋਨਿ ਸਹੈਗੇ
ਸੰਕਟ ਤਬ ਪੀਛੈ ਪਛਿਤਾਇ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਐਰ ਭਗਤਿ
ਅਨੰਤ ਦੁਖ ਸੰਤਨ ਕੋ ਨਿੰਦੈ ਤਾਕਾ ਸਤ੍ਯਾ ਨਾਸ ਜਾਇ ਹੈ
॥ ੨੪ ॥ ਕੂਪ ਮੇਂ ਕੋ ਮੈ ਡਕਾ ਤੋ ਕੂਪ ਕੋ ਸਰਾਹਤ ਹੈ ਰਾਜ
ਹੀਸ ਸੋ ਕਹਤ ਕੇ ਤੋ ਤਰੇ ਸਰ ਹੈ। ਮਸਕਾ ਕਹਤ ਮੇਰੀ
ਸਰਵਰ ਕੋ ਨ ਉੜੈ ਮਰੇ ਆਗੇ ਗਰੁੜ ਕੀ ਕੀ ਇਕ ਜਰ
ਹੈ। ਕੁਬਰੀਲਾ ਗੋਲੀ ਕਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਮਨੇਂ ਮੋਦ ਮਧੁਪ
ਕੋ ਨਿੰਦਤ ਸੁਗੰਧ ਜਾਂਕੋ ਘਰ ਹੈ। ਅਪਨੀ ਨ ਜਾਨੇ ਗਤਿ
ਸੰਤਨ ਕੂੰ ਨਾਮ ਧਰੈ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਦੇਖੋ ਐਸੇ ਮੁੜ ਨਰ ਹੈ
॥ ੨੫ ॥ ਕੋਊ ਸਾਧੁ ਭਜਨੀਕ ਹੁਤੋ ਲਵਲੀਨ ਅਤਿ ਕਬਹੂੰ
ਪ੍ਰਾਰਥਾ ਕਰਮ ਧਕਾ ਅਯ ਦਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਮਾਰਗ ਮੇਂ
ਚਲਤੇ ਆ ਗਿਰ ਪਰੈ ਫੇਰਿ ਕਰ ਉਠੈ ਤਬ ਵਹੀ ਪੰਥ
ਲਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੀ ਪੁਨਿ ਕਲਾ ਖੀਨ ਹੋਇ ਗਈ

ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਲੋਕ ਦੁਤੀਯਾ ਕੋਂ ਨਯੋਹੈ। ਦੇਵਹੂ ਕੋ ਦੇਵਤਾ
ਨ ਭਯੋ ਤਾ ਮੇਂ ਕਹਾ ਭਯੋ ਪੀਤਰ ਕੋ ਮੇਲ ਸੋ ਤੋ ਨਾਹੀਂ ਕਛੁ
ਗਯੋ ਹੈ॥ ੨੬ ॥

(ਸੇਤਨ ਕੋ ਗੁਣ ਗਹੈ ਸੋ ਤੋ ਬਡ ਭਾਗੀ ਹੈ)

ਤਾਹੀ ਕੇ ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਉਪਜੈ ਹੈ ਅਨਾਯਾਸ ਜਾ ਕੀ
ਮਤਿ ਸੰਤਨ ਸੋਂ ਸਦਾ ਅਨੁਗਾਹੀ ਹੈ। ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਵੈ
ਤ ਕੇ ਦੁਖ ਸਬ ਦੂਰਿ ਹੋਯ ਔਰ ਹੀ ਕਾਹੂ ਕੀ ਜਿਨ ਨਿੰਦਾ
ਸਬ ਤਜਾਗੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਫਸ਼ਕਾਇ ਪਾਇ ਹੈ ਪਰਮ
ਪਦ ਸਤ ਸੰਗ ਹੀ ਤੇ ਜਾਕੀ ਐਸੀ ਮਤਿ ਜਾਗੀ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ
ਕਹਤ ਤਾਕੋਂ ਤੁਰਤ ਕਲਜ ਟਹੇਇ ਸੰਤਨ ਕਾ ਗੁਣ ਗਹੈ
ਸੋਈ ਬਡ ਭਾਗੀ ਹੈ॥ ੨੭ ॥

(ਸਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਸੋਈ ਨਿਸਤਰੈ)

ਜੋਗ ਜਗ ਜਪ ਤਪ ਤੀਰਥ ਬੁਝਾਇ ਦਾਨ ਸਾਧਨ
ਸਕਲ ਨਹੀਂ ਯਾਕੇ ਸਤਵਰ ਹੈ। ਔਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਉਪਾ
ਸਨਾ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਸ਼ੰਕ ਸਬ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਤਿਨਤੋਂ ਨ ਡਰ
ਹੈ। ਸਬ ਹੀ ਕੇ ਸੀਸ ਪਾਤ ਪਾਵੇ ਦੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਸੁੰਦਰ
ਕਹਤ ਸੋ ਤੋ ਜਨਮੇਂ ਨ ਮਰੈ ਮਨਵਚਕਾਇ ਕਰਿ ਅੰਤਰ
ਨਰ ਬੈ ਕਛੁ ਸੰਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਸੋਈ ਨਿਸਤਰੈ ਹੈ
॥ ੨੮ ॥

(ਸੰਤ ਜਨ ਨਿਸ ਦਿਨ ਲੰਵੇਈ ਕਰਤ ਹੀਂ)

ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਜਸ ਲੇਤ ਸੀਲਹੁ ਸੰਤੋਸ਼ ਲੇਤ ਖਜਮਾਦਯਾ ਧਰਮ
ਲੇਤ ਪਾਪਤੋਂ ਡਰਤ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਕੋ ਘੋਰ ਲੇਤ ਮਨ ਹੀ ਕੋ

ਫੇਰ ਲੇਤ ਯੋਗ ਕੀ ਯੁਕਤਿ ਲੇਤ ਧਯਾਨ ਹੀ ਧਰਤ ਹੈ ।
ਗੁਰੂ ਕੋ ਬਰਨ ਲੇਤ ਹਰਿ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮ ਲੇਤ ਆ
ਤਮਾ ਕੋ ਸੋਧ ਲੇਤ ਭਵਜਲ ਭਰਤ ਹੈ । ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਜਗ
ਸੰਤ ਕਛੁ ਲੇਤ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਜਨ ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਲੇਵੇਈ ਕਰਤ
ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

[ਸੰਤ ਜਨ ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਲੇਵੇਈ ਕਰਤ ਹੈ]

ਸਾਂਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਤ ਭਲੀ ਭਲੀ ਮੀਖ ਦੇਤ ਸਮਤਾ ਸੁਖੰਧਿ
ਦੇਤ ਕੁਮਤਿ ਹਰਤ ਹੈ ॥ ਆਰਗ ਵਿਖ ਏਦੇਤ ਭਾਵਹੁ ਭਗਤਿ
ਦੇਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਤ ਅਭਰ ਭਰਤ ਹੈ । ਗਯਾਨ ਦੇਤ
ਧਯਾਨ ਦੇਤ ਆਤਮਾ ਵਿਚਾਰ ਦੇਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਲਤ
ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਚਰਤ ਹੈ । ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਜਗ ਸੰਤ ਕਛੁ ਦੇਤ
ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਜਨ ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਲੇਵੇਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ੩੦ ॥

ਇਤਿ ਸਾਧੂ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਹ ॥ ੨੨ ॥

ਅਥ ਗਗਨੀ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਹ ॥

[ਇੰਦਰ ਛੰਦ]

ਜਾਕੇ ਹਿਦੇ ਮੇਂ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਤਾਸ ਸੁਭ ਵ ਰਹੈ
ਨਹੀਂ ਛਾਨੋ ॥ ਨੈਨ ਮੇਂ ਵੈਨ ਮੇਂ ਸੈਨ ਮੇਂ ਜਾਨੀਯੇ ਉਠਤ
ਬੈਠਤ ਹੀ ਅਲ ਸਾਨੋ ॥ ਜਜੋਂ ਕਛੁ ਭਖਯਕੀਯੇ ਉਦਗਾਰਤ
ਕੈਸੇ ਹੀ ਰਾਖ ਸਕੈ ਨ ਅਘਾਨੋ ॥ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਿ-
ਆਵਤ ਧਾਨ ਕੋ ਖੇਤ ਪਰਾਰ ਤੇ ਜਾਨੋ ॥ ੧ ॥ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਕ-
ਸਤ ਯੋ ਜਿਨ ਕੋ ਉਤਵੇ ਘਟ ਕਜੋਂ ਹੀ ਛਿਪੇ ਨ ਰਹੇਗੇ ॥

ਭੁਫਲ ਮ ਹਿ ਦਰੇ ਨਹੀ ਦੰਪਕ ਜਦਪਿ ਵੇ ਮੁਖ ਮੋਨਗ-
ਹੋਗੇ ॥ ਜੋ ਘਨ ਸਾਰਹਿ ਗੋਪਜ ਛਿਪਾਵਤ ਤੋ ਹੀ ਸੁਗੰਧ
ਸੁ ਤੋਰਜ ਲਹੇਗੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਔਰ ਕਹਾਂ ਕੋਊ ਜਾਨਤ ਬੂਠੇ
ਕੀ ਬਾਤ ਬਦਾਉ ਕਹੇਗੇ ॥ ੨ ॥ ਬੋਲਤ ਚਾਲਤ ਬੈਠਤ
ਉਠਤ ਪੀਵਤ ਖਾਤ ਸੁਗੰਧਤ ਵਸੈ ॥ ਉਪਰਤੋ ਵਜਵ-
ਹਰ ਕਰੈ ਸਬ ਭੰਤਰ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨ ਸੋ ਭਾਸੈ ॥ ਲੋਕਰਿ
ਭੀਰ ਪਤ ਲ ਕੋ ਸ ਧਤ ਮਾਰਤ ਹੈ ਪੁਨਿ ਵੇਰ ਅਕਾਸੈ ॥ ਸੁੰ-
ਦਰ ਦੇਹ ਕ੍ਰਿਯ ਸਬ ਦੇਖਤ ਕੋਊਕ ਪ ਵਤ ਗਜਾਨੀ ਕੋ
ਆਸੈ ॥ ੩ ॥ ਬੈਠੇ ਤੋ ਬੈਠ ਚਲੈ ਤੋ ਚਲੈ ਪਨਿ ਪੰਛੇ ਤੋ
ਪੀਛੇ ਹੀ ਆਗੇ ਤੋ ਆਗੇ ॥ ਵੱਲੇ ਤੋ ਬੱਲੇ ਨ ਵੱਲੇ ਤੋ ਮੋਨਹੀ
ਸੋਵੇ ਤੋ ਸੋਵੇ ਅਰੁ ਜਗੇ ਤੋ ਜਗੇ ॥ ਖਾਏ ਤੋ ਖਾਏ ਨਹੀ ਕੋ
ਨਹੀ ਗ੍ਰਹੇ ਤੋ ਗ੍ਰਹ ਪੁਨਿ ਭਯਾਗੇ ਤੋ ਭਯਗੇ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗਜਾਨੀ
ਕੀ ਐਸੀ ਦਸਾ ਯਹ ਜਾਨੇ ਨਹੀ ॥ ਕਛੂ ਰਾਗ ਵਿਰਗੇ ॥ ੪ ॥

ਦੇਖਜ ਹੈ ਪੈ ਕਛੂ ਨਹੀ ॥ ਦੇਖਤ ਬੋਲਤ ਹੈ ਨਹੀ ਬੋਲ
ਬਖਾਨੇ ॥ ਸੁੰਘਤ ਹੈ ਨਹੀ ਸੁੰਘਤ ਘ੍ਰਣ ਸੁਨੇ ਸਬ ਹੈ ਨ ਸੁਨੇ
ਵਹਕ ਨੇ ॥ ਭਖਜ ਕਰੇ ਔਰ ਨਹੀ ਭਖੈ ਕਛੂ ਭਟਤ ਹੈ
ਨਹੀ ਭੇਟ ਪਰਾਨੇ ॥ ਲੇਤ ਹੈ ਵੇਤ ਹੈ ਲੇਤ ਨ ਦੇਤ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਗਜਾਨੀ ਹੀ ਜਾਨੇ ॥ ੫ ॥ ਕ ਜ ਅਯਾਜ ਭਲੋ ਨ ਬਰੋ
ਕਛੂ ਉਤਮ ਮਧੋਮ ਵਿਸ਼ਨ ਅਵੈ ॥ ਕ ਯਕ ਵਾਯਕ ਮਾਨਸ
ਕਰਮ ਸੁ ਅਪਵਿਖੇ ਨ ॥ ਤਹੂੰ ਠਹਰਾਵੈ ॥ ਹੁੰਕਾਰੁ ਹੈ ਨ ਕੀਯੋ
ਨ ਕਰੋ ਅਬ ਯੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਨਿ ਕੈ ਬਰਤਾਵੈ ॥ ਈਸਤ ਹੈ

ਵਜਰਹਾਰ ਵਿਖੇ ਨਿਤ ਸੁੰਦਰ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਕਉਕ ਪਵੈ
 ॥ ੬ ॥ ਦੇਖਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨੇ ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬੋਲਤ ਹੈ
 ਹੋਵਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬਾਨੀ ॥ ਭੂਮਿ ਹੂੰ ਨੀਰ ਹੂੰ ਤੇਜ ਹੂੰ
 ਵਾਯੁ ਹੂੰ ਵਜੋਮ ਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਜਹਾਂ ਲਗ ਪਾਨੀ ॥ ਆਦਿ ਹੂੰ ਅੰਤ
 ਹੂੰ ਮੱਧ ਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ ਸਬ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ ਜਾਨੀ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਗਯੇ ॥ ੭ ॥ ਬੈਠਤ ਕੇਵਲ ਉਠਤ ਕੇਵਲ
 ਬੋਲਤ ਕੇਵਲ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਜਾਗਤ ਕੇਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੇਵਲ
 ਜੋਵਤ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ੀ ਲਹੀ ਹੈ ॥ ਭੂਤਹੁ ਕੇਵਲ ਭਵਜਹੁ
 ਕੇਵਲ ਵਰਤਤ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸਹੀ ਹੈ ॥ ਹੈ ਸਬਹੀ ਅਰਧ
 ਉਰਧ ਸੁ ਕੇਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਉਹੀ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਭਯੋ ਜਿਨਕੇ ਉਤ ਤੇ ਅਧ ਉਰਧਹੁ
 ਲੋਗਨ ਜਾਹੀ ॥ ਵਜ ਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡ ਨਿਰੰਤਰ ਵ ਬਿਨੁ
 ਔਰ ਕਹੂੰ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ॥ ਜਿਥੋਂ ਘਟ ਨਾਸ ਭਯੋ ਘਟਵਿਜੋਮ
 ਸੁ ਲੋਨ ਭਯੋ ਪੁਨਿ ਹੋ ਨਭ ਮਾਹੀ ॥ ਤਿਥੋਂ ਪੁਨਿ ਮੁਕੁਤਹਾ
 ਵਿਪੁ ਛਾਡਤ ਸੁੰਦਰ ਮਛ ਮਿਲਾ ਕਹੂੰ ਕਾਹੀ ॥ ੯ ॥

ਆਦਿ ਹੁਤੋਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਰਹੈ ਨਹੀਂ ਮੱਧ ਸਰੋਰ ਭਯੋ
 ਭ੍ਰਮ ਕ੍ਰਪਾ ॥ ਭਾਸਤ ਹੈ ਕਛੁ ਔਰ ਕੋ ਔਰਹੀ ਜੋ ਰਜਮੋਂ
 ਅਹਿਸੀਪ ਮੋ ਰੂਪਾ ॥ ਦੇਖਿ ਮਗੀਚਿ ਉਠੇ ਵਿਓ ਵਿਭ੍ਰਮ
 ਜਾਨਤ ਨਾਹਿ ਉਹੀ ਰਵਿ ਧੂਪਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਭਯੋ ਜਬਏਕ ਅਖੰਡਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੂਪਾ ॥ ੧੦ ॥

[ਮਨਹਰ ਛੰਦ]

ਜਾਹੀ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਗੁਣਾਨ ਤਾਹੀ ਕੇ ਕੁਲ ਜਾਨ ਜਾਹੀ
 ਓਰ ਜਾਯ ਵਾਕੋ ਤਾਹੀ ਓਰ ਸੁਖ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪਾ
 ਯਨਿ ਪੈਸਾਰ ਕੋ ਚਢ ਯ ਲੋਤ ਤਾਕੋ ਤੋ ਨ ਕੋਊ ਕਾਟੇ ਖੋਵ
 ਰੋਕੋ ਦਖ ਹੈ ॥ ਭਾਵੈ ਕੋਊ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਭਾਵੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
 ਵੇ ਤੇ ਦੇਖੇ ਅਰਸੀ ਮੈਂ ਅਪਨੇਹੀ ਮੁਖ ਹੈ ॥ ਦੇਹਕੇ ਵਜੋਹਾਰ
 ਸਬ ਮਿਥਯਾ ਭਰ ਜਾਨਤ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਏਕ ਅਤਮਾ
 ਹੀਂ ਮੁਖ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਅੰਤਹਕਰਣ ਜਾਕੇ ਤਮ ਗੁਣ
 ਛਾਯ ਰਹੇ ਜਸਤਾ ਅਰਜ ਨ ਵਾਕੇ ਆਲਸ ਮੇਂ ਤਾਸ ਹੈ ॥
 ਅੰਤਹਕਰਣ ਰਜਗੁਣ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਕੇ ਵਿਵਿਧ ਕਰ ॥ ਵਾਕੇ
 ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਵਾਸ ਹੈ ॥ ਅੰਤਹਕਰਣ ਜਾਕੇ ਸਤ ਗੁਣ ਦੇਖੀ
 ਯਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰ ਸੁੱਧ ਵਾਕੇ ਭਕਿ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥ ਤ੍ਰਿਗੁਣ
 ਅਤੀਤ ਸਾਫੀ ਤੁਝੀਯਾ ਸਰੂਪ ਜਾਨ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵਾਕੇ
 ਗੁਣਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਤਮੋਗੁਣ ਬੁੱਧ ਸੋਤੇ ਤਵਾ
 ਕੇ ਸਮਾਨ ਜੈਸੇ ਤਾਕੇ ਮਧਜਸੂਰਜ ਕੀ ਰੋਗੁ ਨ ਜੋਤਹੈ
 ॥ ਰਜੋਗੁਣ ਬੁੱਧ ਜੈਸੇ ਅਰਸ ਕੋ ਊਧੋ ਓਰ ਤਾਕੇ ਮਧਜ
 ਸੂਰਜ ਕੀ ਕਛੁਕ ਉਦਯੋਤ ਹੈ ॥ ਸਤਗੁਣ ਬੁੱਧ ਜੈਸੇ
 ਅਰਸੀ ਕੀ ਧੂਧੀ ਓਰਤਾਕੇ ਮਧਜ ਪ੍ਰਤਿ ਬਿੰਬ ਸੂਰਜ
 ਕੋ ਪੋਤ ਹੈ ॥ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ ਜੈਸੇ ਪਤਿਬਿੰਬ ਮਿਟਿ ਜਾਤ
 ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਏਕ ਸੂਰਜ ਹੀ ਹੋਤ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥
 ਸਬ ਸੋ ਉਦ ਸਿਹੋਯ ਕਾ ਫਿਮਨ ਭਿੰਨ ਕਰੇ ਤਾਕੋ ਨਾਮਕ ਹੈ

ਯਹ ਪਰਮ ਬੈਰਾਗ ਹੈ। ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਹੁਕੀ ਖਾਸਨਾ
 ਨਿਬਿਤਿ ਹੋਯ ਤਾਕੇ ਮੁਨਿਕਹਤ ਹੈ ਉਸੀ ਵਡੇ ਬੈਰਾਗ ਹੈ।
 ਚਿਤ ਏਕ ਈਸ਼ੁਰ ਹੁੰ ਨੈਕ ਹੁੰ ਨ ਨਜਾਰੋਹੋਯ ਵਹੀ ਭਕਤ
 ਕਹੀਯਤ ਵਹੀ ਪ੍ਰੇਮਮਾਗ ਹੈ ॥ ਆਪ ਏਹਮ ਜਗਤ ਕੋ
 ਏਕ ਕਰਿ ਜਾਨੈਂ ਸਬ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵਹ ਰਜ ਨ ਭ੍ਰਮ ਭਾਰ
 ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ਕੋਊ ਨਿਪ ਫੁਲਨ ਕੀਸੇਜ ਪਰ ਸੂਤੇ ਆਯ
 ਜਬ ਲਗ ਜਾਗਯੋ ਤੋਲੈ ਅਤਿ ਸੁਖ ਮਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਨੀ ਦਜਬ
 ਆਈਤਬ ਵਹੀ ਕੋ ਸੁਪਨ ਭਯੋ ਜਬ ਪਰਿਓਨੈਕ ਕੋਕੁੰਡ
 ਮੇਂ ਯੋ ਜਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਅਤਿਦੁਖ ਪਾਵੈ ਪਰਨਿਕਸਯੋ ਨ ਕਯੋਹੀਂ
 ਜਾਯ ਜਗਿ ਜਬ ਪਰਯੋ ਤਬ ਸੁਪਨ ਬਖਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਯਹ
 ਝੁੰਠ ਵਹ ਝੁੰਠ ਜਾਗਤ ਸੁਪਨ ਦੇਊ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਰਜਾਨੀ
 ਸਬ ਭ੍ਰਮ ਭਨਯੋ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਪਨ ਮੇਂ ਰਾਜਾ ਹੋਏ ਸੁਪਨੇ
 ਮੇਂ ਰੋਕ ਹੋਇ ਸੁਪਨ ਮੇਂ ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਸਜ ਕਰਿ
 ਜਾਨੈ ਹੈ ॥ ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਬੁੱਧ ਹੀਨ ਮੂਢ ਸਮਝੈ ਨ ਰਛੁ
 ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਪੰਡਿਤ ਬਹੁ ਭ੍ਰੰਬਨਿ ਬਖਾਨੈ ਹੈ ॥ ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ
 ਕਾਮ ਹੋਯ ਇੰਦ੍ਰਿਨਿਕੇ ਵਸ ਪਰਯੋ ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਸਾਹੀ ਹੋਯ ਅ
 ਹੰਕਾਰ ਆਨੈ ਹੈ ॥ ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਜਗਯੋ ਜਬ ਸਮਝ ਪਾਈ ਹੈ ਤਬ
 ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਸਬ ਮਿਥਯਾ ਕਰਿਮਾਨੈ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਵਿਧਿਨ
 ਨਿਖੇਧ ਕਛੁ ਭੇਦ ਨ ਅਭੇਦ ਪੁਨਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੇਂ ਕਰਣ ਦੀਸੇ
 ਯੋਹੀਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹੈ ॥ ਕਹੂ ਕੋ ਨਿਕਦ ਰਾਖੈ ਕਹੂ ਕੋ ਤੋਂ
 ਦੂਰਿ ਭਾਕੈ ਕਹੂ ਸੋ ਨ ਨਰੈ ਦੂਰ ਐਸੀ ਜਾਕੀ ਮਤਿ ਹੈ ॥

ਰਗ ਹ ਨ ਦੋਖ ਕੋਉ ਸੋਕ ਨ ਉਛਾਹ ਦੋਉ ਅਸ ਵਿਧਿ ਰਹੈ
 ਕਹੂੰ ਦਤਿ ਨ ਵਿਰਤਿ ਹੈ। ਬਾਹਿਰ ਵਯੋਹਾਰ ਠਾਨੇ ਮਨ ਮੇਂ
 ਸੁਪਨ ਜ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਕਛੁ ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ ਹੈ
 ॥੧੭॥ ਕਾਮੀ ਹੈ ਨ ਜਤੀ ਹੈ ■ ਸੂਮ ਹੈ ਨ ਸਤੀ ਹੈ ਨ
 ਰਾਜ ਹੈ ਨ ਰੋਕ ਹੈ ਨ ਤਨ ਹੈ ਨ ਮਨ ਹੈ ॥ ਸੋਵੈ ਹੈ ਨ ਜਗੇ
 ਹੈ ਨ ਪੀਛੈ ਹੈ ਨ ਆਗੇ ਹੈ ਨ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਨ ਭਯਾਗੇ ਹੈ ਨ ਘਰ
 ਹੈ ਨ ਬਨ ਹੈ ॥ ਸਥਿਰ ਹੈ ਨ ਭੋਲੈ ਹੈ ਨ ਮੋਨੈ ਹੈ ਨ ਬੋਲੈ
 ਹੈ ਨ ਬੰਧੈ ਹੈ ਨ ਖੋਲੈ ਹੈ ਨ ਸੁਖੀ ਹੈ ਨ ਜਨ ਹੈ ॥ ਐਸੈ
 ਕੋਉ ਹੋਵੈ ਸਬਦਾਕੀ ਗਤਿ ਜਾਨੈ ਤਬ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਗਿਆਨੀ
 ਗਿਆਨ ਸੁਧਘਨ ਹੈ ॥੧੮॥

ਸੁੰਦਰ ਸੁਨਤ ਮੁਖ ਬੋਲਤ ਬਚਨ ਘੁਣ ਸੁੰਘਤ ਫੁਲ ਰੂਪ
 ਦੇਖਤ ਦ੍ਰਿਗਤ ਹੈ। ਤੁਕ ਸਪਰਸ ਰਸ ਰਸਨਾ ਘੁਸਤ ਕਰ
 ਗਹਤ ਅਸਨ ਮੁਖ ਚਲਤ ਪਗਨ ਹੈ। ਕਰਤ ਗਮਨ ਪੁਨਿ
 ਬੈਠਤ ਭਵਨ ਸੇਜ ਸੋਵਤ ਰਵਨ ਪੁਨਿ ਬੋਝਤ ■ ਗਨ ਹੈ ॥
 ਜੋ ਜੋ ਕਛੁ ਬਯਵਹਾਰ ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਭ੍ਰਮ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
 ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੈ ॥੧੯॥ ਕਰਮ ਨ ਬਿਕਰਮ
 ਕਰੈ ਭਾਵ ਨ ਅਭਾਵ ਧਰੈ ਸੁਭ ਭ ਅਸੁਭ ਕਰੈ ਯਾਤੋਨ ਧ-
 ਰਕ ਹੈ। ਵਸਤਿ ਨ ਸੂਨਯਾ ਜਾਕੇ ਪਪ ਹੂੰ ਨ ਪੁਨਿ ਤਾਕੇ
 ਅਪਿਕਨ ਨਸ਼ਨ ਵ ਕੇ ਸੁਰਗ ਨ ਨਰਕ ਹੈ। ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ
 ਦੋਉ ਨੀਚ ਹੈ ਨ ਉਚ ਕੋਉ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਰਹੈ ਸੋਉ ਮਿਲੇ
 ਨ ਫਰਕ ਹੈ। ਏਕ ਹੀਨ ਦੋ ਨ ਜਾਨੈ ਬੰਧ ਮੁਖ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨੇ

ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਗਿਆਨੀ ਰਾਜਾਨ ਮੇ ਗਾਏਕ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ਗਿਆਨੀ ਕੂੰ ਦੁਖ ਕੇ ਮੂਹ ਜਗ ਜਾਨੀਯਤ ਗਿਆਨੀ ਕੂੰ ਜਗਤ ਸਬ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਨੈਨ ਹੀਨ ਕੂੰ ਤੋ ਘਰਬਾ ਹਰ ਨ ਸੁਖੈ ਕਛੁ ਜਹਾ ਜਹਾ ਜਾਯ ਤਹਾ ਤਹਾ ਅੰਧਕੂਪ ਹੈ ॥ ਜਾਕੇ ਦੱਛੁ ਹੈ ਪ੍ਰਕਸ਼ ਅੰਧ ਕਰ ਭਯੋ ਨ ਸ ਵਾਕੇ ਜਹਾ ਰਹੈ ਤਹਾ ਸੂਰਜ ਕੀ ਧੂਪ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਅਗਿਆਨੀ ਰਾਜਾਨੀ ਅੰਤਰ ਖਹਤ ਆਹਿ ਵਾਕੇ ਸਦਾ ਰਾਤ ਵ ਕੇ ਇਵਸ ਆਨੂਪ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਗਿਆਨੀ ਅਰੁ ਅਗਿਆਨੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਬ ਏਕ ਸੀ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਆਸ਼ਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਆਸ ਨ ਨਿਰਸ ਹੈ ॥ ਅਗਿਆਨੀ ਜੋਈ ਜੋਈ ਕਰੈ ਅੰਕੁਰ ਬੁਧਿ ਧਰੈ ਗਿਆਨੀ ਅਹੰ ਕਾਰ ਬਿਨੁ ਕਰਤ ਉਦਾਸ ਹੈ ॥ ਅਗਿਆਨੀ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੋਹੈ ਆਪ ਖਿਖੈ ॥ ਨ ਲੇਤ ਗਿਆਨੀ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕੋ ਨ ਜਾਨੇ ਮੋਰ ਪਾਸ ਹੈ ॥ ਅਗਿਆਨੀ ਕੋ ਜਗਤ ਯਹ ਸਕਲ ਸੰਤਾਪ ਕਰੈ ਗਿਆਨੀ ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਸਬ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਿਲਾਸ ਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੋ ਕਰਤ ਬਜਵਹਾਰ ਬਿਧਿ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਮੇ ਤੋ ਸੁਪਨ ਕੀ ਸੀ ਦੌਰ ਹੈ ॥ ਦੇਤ ਉਪਦੇਸ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਸਬ ਕੋਊ ਜਾਨਤ ਸਕਲ ਸ਼ਿਰ ਮੋਰ ਹੈ ॥ ਦਲਨ ਦਲਨ ਪੁਨਿ ਦੇਹ ਕੋ ਕਰਤ ਨਿਤ ਗਿਆਨ ਮੇ ਗਰਬ ਗਤਿ ਲੀਯੇ ਨਿਜ ਠੌਰ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਜੈਸੇ ਦੰਤ ਗਾਜ ਰਾਜ ਸੁਖ ਖ ਖਿਵੇਕੋ ਔਰ ਖਿਵੇਕੋ ਔਰ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਨਿ ਕੋਰਾਏ ਨ ਜਾਕੇ ਮੋਤੋ ਪੈ ਪਸੁ ਸਮਾਨ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ

ਖਾਨ ਪਾਨ ਹੀ ਸੁੰ ਲੀਨ ਹੈ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਗਜਾਨ ਕਛਕਵਿ
 ਰਾਰ ਜਾਕੇ ਮਨੁਖਜ ਬਜੇਹਾਰ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ॥
 ਆਤਮ ਬਿਚਾਰ ਗਜਾਨ ਜਾਕੇ ਨਿਸ਼ਿ ਵਾਸਰ ਹੈ ਸੋਈ ਸਾਧੁ
 ਸਭਲ ਹੀ ਬਾਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੈ॥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮ ਕੋਗਜ ਨ
 ਅਨੁਭਵ ਜਾਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵਹ ਗਜਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਛੈਨ ਹ॥
 ੨੪॥ ਜਾਹਿ ਨੌਰ ਰਵਿ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਯੋ ਤ ਹਿ ਨੌਰ ਅੰਧਕਾਰ
 ਭ ਗਿ ਗਯੋ ਗ੍ਰਹ ਬਨ ਬਾਸਤੇ॥ ਨ ਤੋ ਕਛੁ ਬਨਤ ਉਲਟਿ
 ਆਵੇ ਘਤ ਮਾਹਿ ਨ ਤੋ ਬਨ ਚਲ ਜਾਇ ਕਨਕਆਵਾਸਤੇ॥
 ਜੈਸੇ ਪੰਛੀ ਪੰਛ ਟੂਟਿ ਜਾਈ ਨੌਰ ਪਰਜੋ ਆਈ ਝਾਹਿ ਨੌਰ
 ਗਿਰਿ ਰਾਜੇ ਉਡਵਕੀ ਆਸਤੇ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਮਿਟਿ ਜਾਇ
 ਸਬ ਵੇਲੇ ਦੁਖ ਦੇਖੇ ਨ ਰਹਤ ਕੋਉ ਗਜਾਨਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਤੇ॥
 ੨੫॥ ਜੈਸੇ ਕੋਉ ਦੇਸ ਜਾਇ ਭਾਖਾ ਕਹੈ ਔਰਸੀਹੀ ਸਮੁਝੈ
 ਨ ਕੋਉ ਬਸੁ ਕਹੈ ਕਜਾ ਕਹਤ ਹੈ॥ ਕੋਉ ਦਿਨ ਰਹਿ ਭਰਿ
 ਬੋਲੀ ਸਖੈ ਉਨ ਹੀ ਕ ਫੇਰ ਸਮਝਾਵੈ ਬਾਸ ਕੋ ਲਹਤ
 ਹੈ॥ ਤਮੇ ਗਜਾਨ ਕਹੈ ਤੇ ਸੁਨਤ ਬਿਪਰੀਤ ਲਾਗੈ
 ਅਪ ਆਪਨੋਹੀ ਮਤ ਸਬ ਕੋਗਹਤ ਹੈ॥ ਉਨ ਹੀ ਰੋਮਤ
 ਕਰੇ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਗਜਾਨ ਤਬਹੀ ਤੇ ਗਜਾਨ ਠਹਰਾਇਕੇ
 ਰਹਤ ਹੈ॥ ੨੬॥ ਏਕ ਗਜਾਨੀ ਕਰਮਨ ਮੇਂ ਤੱਤ ਪਰ
 ਦੇਖੇ ਯਤ ਭਕਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਹਿ ਗਜਾਨ ਮੇਂ ਗਰਕ ਹੈ॥
 ਏਕ ਰਾਜਾਨੀ ਭਗਤਿ ਕੋ ਅਤੰਜਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੀਏ ਗਜਾਨ
 ਮਾਹਿ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਕਰਮ ਸੁੰ ਤਰਕ ਹੈ॥ ਏਕ ਗਜਾਨੀ

ਗਿਆਨਹਿ ਮੇਂ ਗਿਆਨ ਕ ਉਚਰ ਖਰੇਂ ਭਗਤੀ ਅਰ ਕਰਮ
ਇਨ ਦੁਹਤੇ ਫਤਕ ਹੈ। ਕਰਮ ਭਕਤੀ ਗਿਆਨ ਤੀਨੂੰ ਵੇਦ
ਮੇਂ ਬਖ ਨਿਕਹ ਸੁੰਦਰ ਬਤਾਯੋ ਗੁਰ ਤਾਹੀ ਮੇਂ ਲਰਕ ਹੈ
॥ ੨੭ ॥ ਜੈਸੇ ਪੰਛੀ ਪਗਾਨ ਹੂੰ ਚਲਤ ਅਵ ਨਿਅ ਈ ਤੈਸੇ
ਗਿਆਨੀ ਦੇਹ ਕਰਿ ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਪੰਛੀ ਚੰਦ੍ਰਕਰਿ
ਚੁਗਤ ਆਹਾਰ ਪੁਨਿ ਤੈਸੇ ਗਿਆਨੀ ਉਰਮ ਉਪ ਸਨਾਧਰਤ
ਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੰਛੀ ਪੰਛਨ ਸੂੰ ਉਡਤ ਗਗ ਮਹਿ ਤੈਸੇ ਗਿਆਨੀ
ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਚਰਤ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਗਿਆਨੀ
ਤੀਨੂੰ ਭਾਤਿ ਦੇਖੀਯਤ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਜ ਨੈਸਬ ਸੰਸਯਸੇ ਰਹਤ
ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਏਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਕਿਤਖਿ ਨਿਪਾਵਤ ਆਇਰੁ ਅੰਤ ਮਮਤੁ
ਬੰਧਜੇ ਹੈ। ਏਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਪਪ ਕਰੈ ਜਬ ਭੇਸਨ ਕੂੰ
ਕਛੁ ਅੰਤ ਰੰਧਜੇ ਹੈ। ਏਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਲ ਤਜਾਗਤ ਹ ਲਘੁ
ਨੀਤ ਕਰੈ ਕਹੂੰ ਨਾਰਿ ਫੰਧਜੇ ਹੈ। ਤਜੁ ਯਹ ਕਰਮ ਉਪਾਸ
ਨਾ ਗਿਆਨਹਿ ਸੁੰਦਰ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਧਜੇ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥
ਦੋਊ ਜਨੇ ਮਿਲ ਰੋਪਰ ਖੇਲਤ ਪਸਾਰਿ ਮਚੈ ਪੁਨਿ ਢਾਰਤ
ਪਸਾ। ਜੀਤਤ ਹੈ ਸੁ ਖੁਸ਼। ਤਨ ਮੇਂ ਅਤਿ ਹਾਰਤ ਹੈ ਸੁ ਭਰੇ
ਹਿ ਉਸਾਸਾ। ਏਕ ਜਾਨੈ ਦੋਊ ਵਰਹਿ ਖੇਲਤ ਹਾਰਨ ਜੀਤ
ਕਰੈਜੁ ਤਮਾਸਾ। ਤਜੁ ਹੀ ਅਗਿਆਨੀ ਕੋ ਵੈਤ ਭਯੋ ਕ੍ਰਮ
ਸੁੰਦਰ ਗਿਆਨਿ ਕੋ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ੩੦ ॥

(ਸਵੇਯਾ ਏਕਤੀਸ ਮਾਤ੍ਰ ੨)

ਜੀਵ ਨਰੇਸ਼ ਅਖਿਦਿਆ ਨ੍ਰਿਦਾ ਸੁਖ ਸ਼ਯਾ ਸੋਯੋ ਕਰਿ
ਹੇਤੁ । ਕਰਮ ਖਵਾਸ ਪੂਟ ਭਰਿ ॥ ਈ ਤਾਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿਭਯੋ
ਅਚੇਤ । ਭਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਾਯੋ ਕਤ ਗਹਿ ਆਲਸ ਭਰਿ
ਜੰਤਾਈ ਲੇਤ । ਸੁੰਦਰ ਅਬ ਨਿਦ੍ਰਾ ਵਸ ਨਾਹੀ ਗਯ ॥ ਜਾਗ
ਰਣ ਸਦਾ ਸੁਚੇਤ ॥ ੩੧ ॥

(ਸਵੇਯਾ ਬਤੀਸ ਮਾਤ੍ਰ ੩)

ਗਿਆਨੀ ਕਰਮ ਕਰੈ ਨਾਨਾ ਵਿਧਿਅਹੰਕਾਰਯਾਤਨ ਕੋਖੇਵੈ ।
ਕਰਮਨ ਕੋ ਫਲ ਕਛੁ ਨ ਜੋਵੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਾਸਨਾ ਧੋਵੈ ।
ਜੋ ਕੋਊ ਖੇਤੀਕੁ ਜੋਤਤ ਲ ਕਰਿ ਬੀਜ ਭੂਮਿ ਕੋ ਬੋਵੈ ।
ਸੁੰਦਰ ਕਹੈ ਸੁਨੇ ਇਸ੍ਵਾਤਹਿ ਨਾਗੋ ਨਹਾਇ ਕਹਾ ਕੋ ਨਿਚੋਵੈ
॥ ੩੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਾ ॥ ੨੩ ॥

ਅਥ ਸਾਂਖਯ ਗਿਆਨ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਹ

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਛਿਤਿ ਜਲ ਪਾਵਕ ਪਵਨ ਨਭ ਮਿਠ ਕਰਿ ਸਬਦੁ ਰੁ
ਸਪਰਸ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧਜੂ । ਸੋਤ੍ਰ ਤ੍ਰਕਚ ਖਜੂ ਘ੍ਰਾਣ ਰਸਨਾਰਸ
ਕੋ ਗਿਆਨ ਵਾਕ ਪ ਇ ਪਾਟ ਗੁਦਾ ਉਪਸਰ ॥ ਬੰਧਜੂ ॥
ਮਨ ਬੁਧਿ ਚਿਤ ਅਹੰਕਾਰ ਯੋ ਚੋਬੀਸੋ ਤਤੁ ਪਥੀਸਮੋ ਜੀਵ
ਤਤੁ ਕਰਤ ਹੈ ਵੰਧਜੂ । ਖਟ ਬੀਸਮੋ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁੰਦਰ ਸੁਨਿ
ਹਕ ਮ ਵਿਆਪਕ ਅਖੰਡ ਏਕ ਰਸ ਨਿਹਸੰਧਜੂ ॥ ੧ ॥
ਸੋਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਕ ਵਾਯੁ ਲੋਚਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰਵਿ ਨਾਸਿਕਾ ਅਸ੍ਰ

ਨਿ ਜਿਹੁ ਵਰੁਨ ਬਖਾਨੀਯੋ ॥ ਵਾਕ ਅਗਨਿ ਹਸੁ ਇਦੁ
ਬਰਨ ਉਪਿਦੁ ਬਲ ਮੇਢੇ ਪ੍ਰਜਾ ਪਤਿ ਗੁਦਾ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਹੂ ਕੇ
ਠਾਨੀਯੋ ॥ ਮਨ ਚੰਦੁ ਬੁਧਿ ਵਿਧਿ ਚਿੰਤ ਵ ਸੁਦੇਵ ਆਹਿ
ਅਹੰਕਾਰ ਦੁਦੁ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਿ ਮਾਨੀਯੋ ॥ ਜਾਕੀ ਸੰਤਾ ਪਾਯ
ਸਬ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਹੋ ਸੁੰਦਰ ਸੋ ਆਭਮਾਹੀ ਨਜਾਰੋ
ਕਰਿ ਜਾਨੀਏ ॥ ੨ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਸ੍ਰੋਤੁ ਸੁਨੇ ਦ੍ਰਿਗ ਦੇਖਤ ਹੈਂ ਰਸਨਾ ਰਸ ਘ੍ਰਾਣ ਸੁਗੰਧ
ਪਿਯਾਰੋ ॥ ਕੋਮਲਤਾ ਤ੍ਰਕ ਸਾਤ ਹੈ ਪੁਨਿ ਬੋਲਤ ਹੋ ਮੁਖ
ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੋ ॥ ਪਟਿ ਰਹੈ ਪਦ ਗੋਨ ਕਰੇ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ
ਤਜੈ ਉਭਯੋ ਅਧ ਦਾਰੋਜ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਹੈਂ ਸਬ ਸੁੰਦਰ
ਸੋਈ ਰਹੈ ਘਟ ਨਜਾਰੋ ॥ ੩ ॥ ਬੁਧਿ ਭ੍ਰਮੇ ਮਨ ਚਿੰਤ ਭ੍ਰਮੇ
ਅਹੰਕਾਰ ਭ੍ਰਮੇ ਕਛੁ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ ॥ ਸ੍ਰੋਤੁ ਭ੍ਰਮੇ ਤ੍ਰਕ ਘ੍ਰਾਣ
ਭ੍ਰਮੇ ਰਸਨਾ ਦ੍ਰਿਗ ਦੇਖਿ ਦਸੋ ਦਿਸਿ ਜਾਹੀ ॥ ਵਾਕਯ ਭ੍ਰਮੇ
ਗਰ ਪਾਦ ਭ੍ਰਮੇ ਗੁਦ ਦਾਰ ਉਪਸਤ ਭ੍ਰਮੇ ਰਹੈ ਕਾਹੀ ॥
ਤੇਰੇ ਭ੍ਰਮਾਯੋ ਭ੍ਰਮੇ ਸਬਹੀ ਪੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਤੂ ਕਯੋ ਭ੍ਰਮੇ ਉਨ
ਮਾਹੀ ॥ ੪ ॥ ਬੁਧਿ ਕੋ ਬੁਧਿ ਰਚਿਤ ਕੋ ਚਿੰਤ ਅਹੰ ਕੋ
ਅਹੰ ਮਨ ਕੋ ਮਨ ਵੇਈ ॥ ਨੈਨ ਕੋ ਨੈਨ ਹੈ ਵੇਨ ਕੋ ਵੇਨ ਹੈ
ਕਾਨ ਕੋ ਕਾਨ ਤੁਰ ਤ੍ਰਕ ਹਈ ॥ ਘ੍ਰਾਣ ਕੋ ਘ੍ਰਾਣ ਹੈ ਜੀਵ
ਕੋ ਜੀਵ ਹੈ ਹਾਥ ਕੋ ਹਾਥ ਪਗ ਪਗ ਵੇਈ ॥ ਸੀਸਕੋ ਸੀਸਾਹਿ
ਪ੍ਰਾਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਣਹਿ ਜੀਵ ਕੋ ਜੀਵਹਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋਈ ॥ ੫ ॥

(ਮਨਰ ਫੰਦ)

ਪ੍ਰਸ਼.. ਕੈਸੇ ਕੇ ਜਗਤ ਯਹ ਰਚਯੋ ਹੈ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਮੋਸੇ
ਕਹੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀਂ ਕੌਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ
ਕਿਮਹੰਤਤੁ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਧੋਂ ਉਪਜਾਇ ਤਮ ਰਜ ਮਤ੍ਰ
ਤੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ਕਿਧੋਂ ਵਯੋਮ ਵਾਯੁ ਤੇਜ ਆਪਕੇਂ ਅਵਾਨਿ ਕੀਨ
ਕਿਧੋਂ ਪੰਥ ਬਿਖਯ ਪਸਾਰਿਕਰਲੀਨੋਂ ਹੈ ॥ ਕਿਧੋਂ ਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀ
ਕਿਧੋਂ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਕੀਨ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਕਿਧੋਂ ਸਕਲ ਵਹੀ-
ਨੋਂ ਹੈ ॥ ੬ ॥

ਉਤਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਪੁਰੁਸ਼ ਅਰੁ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਮਹੰਤਤਵ ਪੁਨਿ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ ॥ ਅਹੰਕਾਰ ਹੂਤੋਂ
ਤੀਨ ਗੁਣ ਮਤ੍ਰ ਰਜ ਤਮ ਤਮ ਹੂਤੋਂ ਮਹਾ ਭੂਤ ਵਿਸ਼ਯ
ਪਸਾਰ ਹੈ ॥ ਰਜਹੂ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਸ਼ ਪ੍ਰਥਕਰ ਭਈ ਸਤ੍ਯ
ਹੂਤੋਂ ਮਨ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ॥ ਐਸੇ ਅਨੁਕ੍ਰਮ
ਕਰਿ ਸਿਖਯ ਸੋਂ ਕਹਤ ਗੁਰੂ ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਯੇਹ ਸਿਥਿਆ
ਭ੍ਰਮ ਜਾਰ ਹੈ ॥ ੭ ॥

ਪ੍ਰਸ਼-ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਭੂਮਿ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਆਪ ਹੈ ਕੇ
ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਤੇਜ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਪੌਨ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ
ਹੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਸ਼ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠ
ਹੈ ਕੇ ਗੌਨ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਮਹੰਤਤੁ
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਪੁਰਖ ਕਿਧੋਂ ਵਲੇਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਨ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ
ਰੂਪ ਸ਼ੁਕਲ ਹੈ ਕੇ ਸੁਖਮ ਹੈ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਭਤ ਗੁਰੂ

ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਕੋਨ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਉਤਰ ॥ ਤੂ ਤੋ ਕਛੁ ਭੁਮਿ ਨਾਹਿ
 ਆਪ ਤੇਜ ਵ ਯੁ ਨਾਹਿ ਬਯੋਮ ਪੰਚ ਬਿਖਯ ਨਾਹਿ ਸੋ ਤੋਭ੍ਰਮ
 ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਤੂ ਤੋ ਕਛੁ ਇੰਦ੍ਰੀ ਅਰੁ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਨਾਹਿ ਤੀਨ
 ਗੁਣ ਤੂ ਤੋ ਨਾਹਿ ਨ ਤੋ ਛਾਯ ਧੂਪ ਹੈ ॥ ਤੂ ਤੋ ਅੰਕੁਰ ਨਾਹਿ
 ਪੂਨ ਮਹਤੰਤ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰੁਖ ਨਾਹਿ ਤੂ ਤੋ ਮੈ ਅਨੂਪ
 ਹੈ ॥ ਸੰਦਰ ਬਿਚਾਰ ਐਸੇ ਸਿਖਯ ਸੋ ਕਹਤ ਗੁਰੂ ਨਾਹਿ
 ਨਾਹਿ ਕਹਤ ਦਹੈ ਸੋ ਤੋ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ਤੇਰੇ ਤੋ ਸਰੂਪਹੈ
 ਅਨੂਪ ਚਿਦਾ ਨੰਦ ਘਨ ਦੇਹ ਤੋ ਮਲੀਨ ਜੜ ਯਾ ਬਿਬੇਕ
 ਕੀਜੀਯੇ ॥ ਤੂ ਤੋ ਨਿਹੰਗ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਵਿਨਾਸੀ ਅਜ ਦੇਹ
 ਤੋ ਬਿਨਾਸਵੰਤ ਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਧੀਜੀਯੇ ॥ ਤੂ ਤੋ ਘਟ ਉਰਮੀ
 ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਏਕਰਸ ਦੇਹ ਕੇ ਬਿਕਾਰਸਬ ਦੇਹਸਿਰ ਦੀਜੀ
 ਏ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਯੋ ਬਿਚਾਰ ਆਪ ਭਿੰਨ ਜਾਨਿ ਪਰ ਕੀ
 ਉਪਾਧਿ ਕਹਾ ਆਪ ਬੈਰਿ ਲੀਜੀਯੇ ॥ ੧੦ ॥ ਦੇਹ ਹੀ ਨ
 ਰਕ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੋਨ ਬਾ ॥ ਪਾਰ ਦੇਹਹੀ ਸੁਰਗ ਰੂਪ ਤੂ ਤੋ
 ਸੁਖ ਮਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਦੇਹ ਹੀ ਕੋ ਬੰਧ ਮੋਛ ਦੇਹ ਹੀ ਅਪੋਖ ਪੋਛ
 ਦੇਹ ਹੀ ਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਠਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਦੇਹ ਹੀ
 ਮਾਂਐਰ ਦੇਹ ਸੁਖੀ ਹੋ ਬਿਛਾਸ ਕਰੈ ਤ ਹੀ ਕੋ ਸਮਝ ਬਿਨ
 ਆਡਮਾਬਖਾਨਯੋ ਹੈ ॥ ਦੋਉ ਦੇਹਤੇ ਅਲਿਪਤ ਦੋਉਕੋ ਪ੍ਰਯਾਸ
 ਕਹੈ ਸੰਦਰ ਚੰਤਨਯ ਰੂਪ ਨਜਾਰੋ ਕਰਿ ਜਾਯੋ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥
 ਦੇਹਹਲੇ ਦੇਹ ਚਲੇ ਦੇਹ ਹੀ ਸੋ ਦੇਹ ਮਿਲੈ ਦੇਹਖਾਯ ਦੇਹ
 ਪ੍ਰੀਵੈ ਦੇਹਹੀ ਭਰਤਹ ॥ ਦੇਹਹੀ ਹਮਲੋਗਾਏ ਦੇਹਹੀ ਪਾਵਕ ਜਲੇ

ਦੇਹ ਰਣ ਮਾਹਿ ਸੂਝੇ ਦੇਹ ਹੀ ਪਰਤ ਹੈ। ਦੇਹ ਹੀ ਅਨੇਕ
 ਕਰਮ ਕਰਤ ਵਿਵਿਧ ਭਾਂਤਿ ਚਮਕ ਕਾ ਸੰਤਾ ਪਾਯ ਲੋਹ
 ਜਯੋਂ ਫਿਰਤ ਹੈ। ਅਤਮਾ ਵੈਤਨਜ ਨੂਪ ਬਜਾਪਕ ਸਫੀ
 ਅਨੂਪ ਸੁੰਦਰ ਕਾਤ ਸੇਤੋ ਜਨਮ ਨ ਮਰਤ ਹੈ॥ ੧੨॥
 ਦੇਹ ਯਹ ਕਿਨ ਸੋਹੇ ਦੇਹ ਪੰਥ ਭੂਤ ਨ ਕੋ ਪੰਥ ਭੂਤ ਕੋਨ ਤੇ ਹੈ
 ਤਾਨਸ ਅਹੰਕਾਰ ਤ। ਅਹੰਕਾਰ ਕੋਨ ਤੇ ਹੈ ਜਾਸੋਂ ਮਹਤਤਕ ਹੋ
 ਮਹਤਤ ਕੋਨ ਤੇ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਮੰਝਾਰਤੇ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸੋ ਕੋਨ ਤੇ
 ਹੈ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜਾਕੇ ਨਾਮ ਪੁਰਖ ਸੋ ਕੋਨ ਤੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਾ
 ਧਾਰਤੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਅਬ ਜ ਨਯੋ ਹਮ ਜ ਨਯੋ ਹੈ ਤੇ ਨਿਸਚਯ
 ਕਰਿ ਨਿਸਚਯ ਹਮ ਕੀਯੋ ਹੈ ਤੇ ਰੁਪ ਮਾ ਦਾਰਤੇ॥ ੧੩॥
 ਏਕ ਘਟ ਮਾਂਹੀ ਤੋ ਸੁਰੀਧ ਜਲ ਭਰਿ ਵਾਖੜੋ ਏਕ ਘਟ
 ਮਾਂਹੀ ਤੋ ਦੁਰਗੰਧ ਜਲ ਭਰਿ ਵਾਖੜੋ ਏਕ ਘਟ ਮਾਂਹੀ ਪੁਨਿਰੀਗੋ
 ਦਕ ਰਾਖੜੋ ਅਨਿ ਏਕ ਘਟ ਮਾਂਹੀ ਅਨਿ ਮਦਿਰਾ ਹੂੰ
 ਕਰੜੋ ਹੈ। ਏਕ ਘ੍ਰਿਤ ਏਕ ਤੇਲ ਏਕ ਮਾਂਹੀ ਲਘੁ ਨੀਤਿ
 ਸਬਹੀ ਮੇਂ ਸਥਿਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਤਿ ਬਿੰਬ ਪਾਯੋ ਹੈ॥ ਤੇਸੇਹੀ ਸੁੰਦਰ
 ਉਂਚ ਨੀਚ ਮਧਯ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਹ ਭੇਦ ਦੇਖ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ
 ਨਾਮ ਪਰੜੋ ਹੈ॥ ੧੪॥ ਭੂਮਿ ਪਰ ਅਪ ਅਪਹੂ ਕੇ ਤਰੇ
 ਪਾਵਕ ਹੈ ਪਾਵਕ ਕੇ ਪਰ ਪੁਨਿ ਬਾਯਹੂ ਬਹਤ ਹੈ। ਬਾਯ
 ਕੇ ਪਰੇ ਬਯੋਮ ਬਯੋਮ ਹੂ ਕੇ ਪਰੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਭ ਇੰਦ੍ਰਨ ਕੇ
 ਪਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰਹਤ ਹੈ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਪਰ ਤੀਨ ਗੁਣ
 ਅਹੰਕਾਰ ਅਹੰਕਾਰ ਪਰੇ ਮਹਤਤ ਕੋ ਲਹਤ ਹੈ। ਮਹਤਤ

ਪਰ ਮੂਲ ਮਾਯਾ ਮਾਯਾ ਪੁਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤਾਹੀ ਤੇ ਪਰਾਤ ਪਰ ਸੰ
ਦਰ ਕਹਤ ਹੈ॥ ੧੫॥ ਭੂਮਿਤੋਲਿਲੀਟ ਗੰਧਗੰਧਤੋਬਿਲੀ
ਨ ਅਪ ਅਪਗੁੰ ਬਿਲੀਨ ਰਸ ਰਸ ਤੇਜ ਖਾਤੁ ਹੈ। ਤਜਰੂਪ
ਰੂਪਵਾਯੁ ਯੋਹੀ ਸਪਰਸ ਲੀਣ ਸਪਰਸ ਵਯੋਮ ਸ਼ਬਦ
ਤਬਹੀਂ ਵਿਲਤ ਹੈ॥ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਸ ਰਜ ਮਨ ਦੇਵਗ ਵਿਲੀਨ
ਸਤ੍ਯ ਤੀਨ ਗੁਣ ਅਹੰ ਮਹਤ੍ਰ ਗਲਿਜਾਤ ਹੈ॥ ਮਹਤ੍ਰ
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰੁਖਲੀਨ ਸੰਦਰ ਪੁਰੁਖ ਆਯ ਬ੍ਰਹਮ
ਸਮਤ ਹੈ॥ ੧੬॥ ਆਤਮਾ ਅਚਲ ਸੁਧ ਏਕ ਰਸ ਦਹੈ ਸਦਾ
ਦਿਹ ਵਿਵਹ ਰਿ ਮੇਂ ਦੇਹਹੀ ਮੇਂ ਜਾਨੀਯੋ ਜੈਸੇ ਸ਼ਸਿ ਮੰਡ
ਲ ਅਭੰਗ ਨਹੀਂ ਭੰਗ ਹੋਯ ਕਲਾ ਆਵੈ ਜਾਯ ਘਟ ਬੜ
ਸੰਬਖਾਨਾ ਯੋ॥ ਜੈਸੇਂ ਦੁਮ ਅਸਿਤਰ ਨਦੀਕੇ ਤਟ ਦੇਖੀਅਤ
ਨਦੀਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹਮਾਹੀਚੋਲੈ ਵੈਸੇ ਮਾਨੀਏ। ਤੈਸੇ ਆਤਮਾ ਅਨੰਤ
ਦਿਹ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੈ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਯੋਂ ਵਿਚ ਰਭ੍ਰਮ ਭਾਨੀਯੋ
॥੧੭॥ ਆਤਮਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦੋਢੁ ਏਕ ਮੇਕ ਦੇਖੀਯਤ ਜਬਲਗ
ਅੰਤਹਕਰਨ ਮੇਂ ਅਭਯਾਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇਂ ਅੰਧਿਯਾਰੀ ਰੈਨਿ ਘਰ
ਮੇਂ ਅੰਧੇਰੇ ਹਯ ਅਖਨਿ ਕੋ ਤੇਜ ਜਯੋਂ ਕੋ ਤਯੋਂਹੀ ਵਿਦਯ
ਮਾਨ ਹੈ॥ ਜਦਪਿ ਅੰਧੇਰੇ ਮਾਹੀਂ ਨਨਕੋਨ ਸੂਝੇ ਕਛੁ ਤਦਪਿ
ਪਿਅੰਧੇਰੇ ਮੇਂ ਅਲੋਪ ਸੋਂ ਬਖਾਨ ਹ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ
ਤੋਲੋਂ ਏਕ ਮੇਕ ਜਾਨੀਯਤ ਜੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰ
ਕਾਸ਼ ਰਯਾਨ ਭਾਨ ਹੈ॥ ੧੮॥ ਦੋਹ ਜੜ ਕੇਵਲ ਮੇਂ ਆ
ਤਮਾ ਵੈਤਨਯ ਦੇਵ ਯਾਹੀ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਯ ਸੋਂ ਮਨਲਾਈ

ਯੈ। ਦੇਵਲ ਕੰ ਵਿਨਸਤ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਗੇ ਕਛੂ ਦੇਵਤੋ
 ਅਭੰਗ ਸਦਾ ਦੇਵਲ ਮੇਂ ਪਾਈਯੇ ॥ ਦੇਵ ਕੀ ਸੰਗਿਤ ਕਰ
 ਦੇਵਲ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਤਭੋਜਨ ਵਿਵਿਧ ਭਾਂਡਿ ਭੋਗ ਹੂ ਲਗਾ-
 ਈਏ ॥ ਦੇਵਲ ਤੈਂ ਨਸਾਰੇ ਦੇਵ ਦੇਵਲ ਮੇਂ ਦੇਖੀਯਤ ਮੰਦਰ
 ਵਿਰ ਜਮਾਨ ਔਰ ਕਹਾਂ ਜਾਈਯੇ ॥੧੯॥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੀਨਾ ਪਾ-
 ਤੀ ਕੋਊ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਨ ਫੂਲ ਔਰ ਚਿੰਤ ਸੋ ਨ ਚੰਦਨ ਸਨੇਹ
 ਸੋ ਨ ਸੋਹਰਾ ॥ ਹਿੰਦਯ ਸੋ ਨ ਆਸਨ ਸਹਜ ਨ ਸਿੰਹਾਸਨ ਸੋ
 ਭਾਵਸੀ ਨ ਸਜ ਔਰ ਮੂਨਜ ਸੋ ਨ ਗੋਹਰਾ ॥ ਸੀਲ ਸੋ ਸੂਨ
 ਨਾਹਿ ਧਿਆਨ ਸੋ ਨ ਧੂਪਔਰ ਗਯਾਨੀਸੇਨਈਪਕ ਅਗਯਾਨ
 ਤਮ ਕੋਹਰਾ ॥ ਮਨਸੀ ਨ ਮਾਲਾ ਕੋਊ ਸੋਹੈ ਸੋ ਨ ਜਾਪ ਔਰ
 ਆਰਮਾ ਸੋ ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਦੇਹ ਸੋ ਨਾ ਦੇਹਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰਾਂਸੋ
 ਮਾਸਰਾਤ ਇਨ ਸੋਹੈ ਸੋਹੈ ਹੋਯ ਜਾਯ ਯਾਹੀਮਾਲਾ ਬਾਤਬਾਰ
 ਦ੍ਰਿਢ ਕੇ ਧਰਤ ਹੈ ॥ ਦੇਹ ਪਰੇਂਇੰਦ੍ਰੀਪਰੇਅੰਤਹਕਰਟ ਪਰੇ
 ਇਕ ਹੀ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਤਾਪ ਕੂੰ ਹਰਤ ਹੈ ॥ ਕਾਠ ਕੀ ਰੁਦ੍ਰਾਸ
 ਕੀ ਔਸੁਤ ਹੂ ਕੀ ਮਾਲਾ ਔਰ ਇਨਕੇ ਫਿਰ ਯੋਕਛੂਕਾਰਜ
 ਸਰਤਹੈ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਤਾਂਤੇ ਆਰਮਾ ਚੈਨੰਨਜਰੂਪ ਆਪਕੋ
 ਭਜਨ ਸੋ ਤੋ ਆਪ ਹੀ ਤਰਤ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਛੀਰ ਨੀਤ ਮਿਲੇ
 ਦੇਊ ਏਕਠ ਹੀ ਹੋਯ ਹੈ ਟੀਰ ਜੈਸੇ ਛੰਡ ਹੰਸ ਛੰਡ ਕੋ
 ਗਹਤ ਹੈ ॥ ਕੰਚਨ ਮੇਂ ਔਰ ਧਾਤੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਨ ਪਰਜੇ
 ਸੁਧਕਰ ਕੰਚਨ ਸੁਨਾਰ ਜੋਲੋਂ ਲਹਤ ਹੈ ॥ ਪਵਕ ਹੂ ਦਾਰ
 ਮਧਜ ਦਾਰ ਹੂ ਸੋ ਹੋਯਰਹੇ ਮਥ ਕਰਿ ਕਾਢੇ ਵਹ ਦਾਰ

ਕੇਦਹੁ ਹੈ ॥ ਜੇਸੇਹੀ ਸੰਦਰਮਿਲਯੋਆਤਮਾਅਨਾਤਮਾਜਯੋ
 ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਿ ਸੋ ਤੋ ਸਾਂਖਯ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਅੰਨ
 ਮਯਕੋਸ਼ ਸੋ ਤੋ ਪਿੰਡ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਯਹ ਪ੍ਰਣਮਯ ਕੋਸ਼ ਪੰਚ
 ਵਾਯੁ ਹੀ ਬਖਾਨੀਯੋ ॥ ਮਨੋ ਮਯਕੋਸ਼ ਪੰਚ ਕਰ ॥ ਇੰਦ੍ਰੀ
 ਹੈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਵਿਗਿਆਨ ਮਯਜਾਨੀਯੋ ॥
 ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਵਿਖੇ ਕਹੀਯੋ ਚਾਰ ਕੋਸ਼ ਸੁਖੋਪਤੀ ਮਾਹੀ
 ਕੋਸ਼ ਅਨੰਦ ਮੇਂ ਮਾਨੀਯੋ ॥ ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਆਤਮਾ ਕੋ ਜੀਵ
 ਨਾਮ ਕਹੀਯਤ ਸੰਦਰ ਸ਼ੇਕਰ ਭਾਖਯ ਭਾਖ ਯੋ ਬਖਾਨੀਯੋ ॥
 ੨੩ ॥ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਜੈਸੇ ਸਦਨ ਮੇਂ ਬੈਠੀਯਤ ਤਹਾ
 ਕਛੁ ਹੋਯ ਤਾਹਿ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਦੇਖੀਯੋ ॥ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ
 ਜੈਸੇ ਦੇਹਰੀ ਸੇ ਬੈਠੇ ਜਾਯ ਰਹੈ ਜੇਈ ਵਹਾ ਹੁੰ ਕੀ ਵਸਤੁ
 ਸਬ ਲੇਖੀਯੋ ॥ ਸੁਖੋਪਤਿ ਭੋਹਰੇ ॥ ਬੈਠਤੇ ਨ ਸੁਖ ਪਰੇ
 ਵਹਾ ਘੋਰ ਅੰਧ ਤਹਾ ॥ ਨਹੀਂ ਪੇਖੀਯੋ ॥ ਵਯੋਮ ਅਨੁਸੂਤ
 ਘਾਤ ਦੇਹਰੇ ਭੋਹਰੇ ਮਾਹੀ ਸੰਦਰ ਸਾਖੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੁੰਯਾ ਵਿਸ਼ੇ
 ਖੀਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੀਵਨੈਨਨਿਮੇਂ ਦੇਖੀਯਤ
 ਵਿਵਿਧ ਵਯੋਹਾਰ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਨ ਕਹਤ ਹੈ ॥ ਸੁਪਨੇ ਹੁੰ
 ਮਾਹਿ ਪੁਨਿ ਵੈਸੇਹੀ ਵਯੋਹਾਰਹੋਤਨੈਨਨਿਤੇਆਯਕਰਿਕੰਠ
 ਮੇਂ ਰਹਤ ਹੈ ॥ ਸੁਖ ਪਤਿ ਹਿਦਯਮੇ ਵਿਲੀਨ ਹੋਯ ਜਾਤੁ
 ਸਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਕੀਤੇ ਸੁਧਿ ਨ ਲਹਤ ਹੈ ॥ ਤ ਨਹੁੰ ਅਵ-
 ਸਥਾ ਕੋਹੀ ਸਾਛੇ ਜਬ ਜਨੇ ਆ ॥ ਤੁੰਯਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯਹ
 ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਭੂਮਿ ਤੇ ਸੂਛਮ ਆਪ ਕੋ ਜਨਹੁ ਆਪਤੇ ਸੂਛਮ ਤੇਜ
 ਕੇ ਅੰਗ ॥ ਤੇਜ ਤੇ ਸੂਛਮ ਵਾਯੁ ਵਹੈ ਨਿਤ ਵਾਯੁ ਤੇ ਸੂ-
 ਛਮ ਵਜੋਮ ਓਤੰਗਾ ॥ ਬਜੰਮ ਤੇ ਸੂਛਮਹੈ ਗੁਣਤੀਨ ਤਿਹੂਤੇ
 ਅਹੰਮਸਤੁ ਸੰਪ੍ਰਕਾ ॥ ਤਾਹੂ ਤੇ ਸੂਖਮ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਜੁ
 ਮੂਲ ਤ ਮੁੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭੰਗ ॥ ੨੬ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰੰ-
 ਤਰ ਵਜਾਪਕ ਅਗਨਿ ਅਰੂਪ ਅਖੰਡਿਤ ਹੈ ਸਬ ਮਾਹੀ ॥ ਈ
 ਸ਼ੁਰ ਪ ਵਕ ਰਾਖਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜੋ ਸੰਗ ਉਪਾਧਿ ਲੀਏ ਵਰਤਾਹੀ
 ॥ ਜੀਵ ਅਨੰਤ ਮਸਾਲ ਚਿਰਾਗ ਸੋ ਵੀਪ ਪਤੰਗ ਅਨੇਕ
 ਲਖਾਹੀ ॥ ਸੁੰਦਰ ਵੈਤ ਉਪਾਧਿ ਮਿਟੈ ਸਬ ਈਸ਼ੁਰ ਜੋ ਵਜੁਦੇ
 ਕਛੁ ਨਹੀ ॥ ੨੭ ॥ ਜਯੋ ਨਰ ਪਾਵਕ ਲੋਹ ਭਪ ਵਤ ਧਾ-
 ਵਕ ਲੋਹ ਮਿਲੇ ਸੁ ਦਿਖਾਹੀ ॥ ਚੋਟ ਅਨੇਕ ਪਰੇ ਘ 5 ਕੀ
 ਸਿਰ ਲੋਹ ਬਧੇ ਕਛੁ ਪਾਵਕ ਨਾਹੀ ॥ ਪ ਵਕ ਲੀਨ ਭਯੋ
 ਅਪਨੇ ਘਰ ਸੀ ॥ ਲ ਲੋਹ ਭਯੋ ਤਬਤਾਹੀ ॥ ਤਜੋ ਯਹ ਆਤਮ
 ਦੇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁੰਦਰ ਭਿੰਨ ਰਹੈ ਮਿਲ ਮਾਹੀ ॥ ੨੮ ॥
 ਆਤਮ ਚੇਤਨ ਸੁਧਿ ਨਿਰੰਤਰ ਭਿੰਨ ॥ ਹੈ ਕਹੂੰ ਲਿਪਤ ਨ
 ਹੋਈ ॥ ਹੈ ਜੜ ਚੇਤਨ ਅੰਤ ॥ ਕਰਨ ਜੋ ਸੁੱਧ ਅਸੁੱਧ ਲੀਏ
 ਗੁਣ ਦੋਈ ॥ ਦੇਹ ਅਸੁੱਧ ਮਲੀਨ ਮ ॥ ਜੜ ਹਾਲ ਨ ਚਾਲ
 ਸਕੈ ਪੁਨਿਜੋਈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਤੀਨ ਵਿਭਾਗ ਕੀ ॥ ਬਿਨ ਮੂਲ
 ਪਰੈ ਭ੍ਰਮ ਤੇ ਸਬ ਕੋਈ ॥ ੨੯ ॥ ਛੰਦ ਸਵੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮ
 ਅਨੂਪ ਅਰੂਪੀ ਪਾਵਕ ਬਜਾਪਕ ਯੁਗਲ ਨ ਦੀਸਤ ਰੰਗ ॥

ਦੇਹ ਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਿਯਤ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਅਗਨਿ ਦੁਯ
 ਅੰਗ। ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਲਗਿ ਜੋ ਲਗ ਰਹੈ
 ਉਪਾਧਿ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਜਹਾਂ ਕੇ ਤਹਾਂ ਲੀਨ ਪੁਨਿ ਹੋਤੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇਈ
 ਸਦਾ ਅਭੰਗ ॥ ੩੦ ॥ ਦੇਹ ਸਰਾਵ ਤੇਲ ਪੁਨਿ ਮਰੁਤ
 ਬਾਤੀ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਵਿਚਾਰ। ਪ੍ਰਗਟ ਜੋਤਿ ਯਹ ਚੇਤਨ
 ਵੀਸੇ ਜਾਤਿ ਭਯੋ ਸਕਲ ਉਜਿਯਾਰ। ਬਜ ਪਕ ਅਗਨਿ ਮਥਨ
 ਕਰ ਜੋਏ ਦੀਪਕ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਿਸਤਾਰ। ਸੁੰਦਰ ਅਦਭੁਤ
 ਰਚਨਾ ਤੇਰੀ ਤੂਹੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੩੧ ॥ ਤਿਲ ਮੇਂ ਤੇਲ
 ਦੂਹ ਮੇਂ ਘ੍ਰਿਤ ਹੋ ਦਾਰ ਮਾਂਹਿ ਪਾਵਕ ਪਹਿਚਨਾ ਪਹੁਪ ਮਾਂਹਿ
 ਜਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਵਸਨਾ ਈਖ ਮਾਂਹਿ ਰਸ ਕਰਤ ਬਖਾਨ ਪੋਤਸ
 ਮਾਂਹਿ ਅਛੀ ਮਨਿਰੰਤਰ ਬਨ ਸਪਤੀ ਮੇਂ ਸ਼ਹਤ ਪ੍ਰਮਾਨ। ਸੁੰਦਰ
 ਭਿੰਨ ਮਿਲਿਓ ਪੁਨਿ ਦੀਸਤ ਦੇਹ ਮਾਂਹਿ ਯੋ ਆਤਮ ਜਾਨ ॥ ੩੨ ॥

(ਸਵੇਯਾ ਬੱਝੀਸ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ)

ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸਬੋਪ ਤੀਨ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਅਰਸਥਾ ਪਾਵੈ
 ਪਾਣ ਜਾਗਤ ਅਰੁ ਸੁਪਨ ਸਬੋਪ ਤਿਮੇਂ ਕਛੁ ਵੇਨ ਰਹ ਵੇ ਪਾਣ
 ਗਯੇ ਤੇਰੇ ਨਕੋ ਉਸਕਲ ਦੇਖਤਾ ਥਾਟ ਬਿਲਾਵੈ ਸੁੰਦਰ ਅਤਮ
 ਤਤੁ ਨਿਰੰਤਰ ਸੋਭੇ ਕਿਤਹੂੰ ਜਾਏ ਨ ਆਵੈ ॥ ੩੩ ॥ ਪੰਦ੍ਰਹਤਤੁਸ
 ਸੂਲ ਕੁੰਭ ਮੇਂ ਸੂਖਮ ਲੰਗਭਰਿਓ ਜਿਉਂ ਤੋਇ ਯਹ ਜੀਵ ਆਭਾ
 ਸਜਾਨ ਉਤਬਹਮ ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਵਿਸਮ ਹੋਇ। ਘਟ ਛੂਟੇ ਜਲ
 ਗਯੇ ਵਿਲੇ ਹੈ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਕਹੈ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਤਬ ਪ੍ਰਤਿਵਿਸੁ
 ਮਿਲੇ ਸਜਿ ਹੀ ਮੇਂ ਸੁੰਦਰ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਮਯ ਹੋਇ ॥ ੩੪ ॥

ਜੈਸੇ ਬਯੋਮ ਕੁੰਭ ਕੇ ਬਾਹਰ ਔਰ ਭੀਤਰ ਹੈ ਕੋਊ ਨਰ
ਕੁੰਭ ਕੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਸਲੈ ਗਯੋ ਜਯੋ ਹੀ ਵਯੋਮ ਈਹਾ ਤਯੋ ਹੀ
ਉਹਾ ਪੁਨਿ ਹੈ ਅਖੰਡ ਇਹਾ ਨ ਵਿਛੋਹ ਨ ਵਹਾ ਮਿਭਾਪ
ਹੈ ਭਯੋ। ਕੁੰਭ ਤੋ ਭਯੋ ਪੁਰਾਨੋ ਹੋਇ ਕੈ ਵਿਨਸਿ ਜ ਏ
ਵਯੋਮ ਤੋ ਨਹੈ ਪੁਰਾਨੋ ਨ ਤੋ ਕਛੁ ਹੈ ਨਯੋ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ
ਆਵੈ ਹੈ ਨਾਸ ਹੋਏ ਆਤਮਾ ਅਚਲ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹੈ ਆਨਾ-
ਮਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਤੇ ਸੀਤ ਲਗੇ ਘਾਮਲ ਜੋ
ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਤੇ ਖੁਦਯਾ ਤਿਖ ਪੋਨ ਕੋ। ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ
ਹੀ ਤੇ ਕਟੁ ਕ ਮਧੁਰ ਸੁਾਦ ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਤੇ ਖ ਦੋਖ ਰੋ
ਲੋਨ ਕੋ ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕਹੈ ਮਖ ਤੇ ਅਨੇਕ ਬਾਤ ਦੇਹ
ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਪਕਰਿ ਰਹੈ ਮੌਨ ਕੋ। ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਸੁੰਦਰ
ਦੁਖ ਮਾਨੇ ਸੁਖ ਮਾਨੇ ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਗਯੋ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੌਨ
ਕੋ ॥ ੩੬ ॥ ਆਪਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੁਨਿ ਅ ਪਹੀ ਖੁਸ਼ਯਾਲ ਹੋਏ
ਆਪਹੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਿ ਅਪ ਮੁਰਬ ਏਹੈ ॥ ਆਪਹੀ ਰੋਸੁਖ
ਮਾਨਿ ਆਪ ਸੁਖ ਮਾਣਤ ਹੈ ਆਪਹੀ ਕੋ ਦੁਖ ਮਾਨਿ ਆਪ ਦੁਖ
ਪਾਏ ਹੈ। ਆਪਹੀ ਕੀ ਰਖਯਾ ਕਰਿ ਆਪਹੀ ਕੀ ਘ ਤ ਕਰੈ
ਆਪਹੀ ਰਤਯਾਰੋ ਹੋਇ ਗੰਗਾ ਜਾਇ ਨਹਾਇ ਹੰ ਦੁਰਕਹਤ
ਐਸੇ ਦੇਹਹੀ ਕੋ ਆਪ ਮਾਨਿ ਨਿਜ ਰੂਪ ਭੂਲਿ ਕੋਂ ਕਰਤ ਹਾਇ
ਹਾਏ ਹੈ ॥ ੩੭ ॥

ਇਤਿ ਸਾਂਖਯ ਗਯਾਨ ਕੇ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਾ ॥ ੨੯ ॥

ਅਥ ਅਪਨੇ ਭਾਵ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਾ

(ਇੰਦਰ ਫੇਦ)

ਏਕਹਿ ਆਪਨਭ ਵ ਜਹਾਂਤਹਿ ਬੁਧਿਕੇਜੋਗਤੇ ਵਿਭ੍ਰਮ
ਭਾਸੇ। ਜੋ ਯਹ ਕੂਰ ਤੁ ਕੂਰ ਵਹਾਂ ਪੁਨਿ ਯਾਕੋਂ ਖਸੇ ਤੇ
ਵਹਾਂ ਪੁਨਿਖਾਸੇ। ਜੋ ਯਹ ਸਾਧੁ ਤੇ ਸਾਧੁ ਵਹੇ ਪੁਨਿ ਯਾ ਕੇ
ਹੰਸੇ ਤੇ ਵਹਾਂ ਪੁਨਿ ਹਾਂਸ। ਜੈਸਾ ਹੀ ਆਪ ਕਰੈ ਸੁਖਸੁੰਦਰ
ਤੈਸਾ ਹੀ ਦਰਪਣ ਮਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥ ੧ ॥

(ਮਨ ਹਰ ਛੰਦ)

ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਾਨ ਕਾਰਕੇ ਸਦਨ ਮਧਜ ਦੇਖਿਐਰ ਭੁਕਿਭੁੰਕਮਰਤ
ਕਰਤ ਅਭਿਮਾਨ ਜੂ। ਜੈਸੇ ਗਜ ਫਟਿਕ ਸ਼ਿਲਾ ਸੋ ਛਰਿ
ਤੋਰੈ ਦੰਤ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਕੂਪ ਮਾਂਹਿ ਉਥਕਿ ਭੁਭਾਨ ਜੂ। ਜੈਸੇ
ਕੋਊ ਫੀ ਖਾਤ ਫਿਰਤ ਸੁ ਦੇਖੈ ਜਗ ਤੈਸ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਭ
ਤੇਰੇ ਹੀ ਅਗਜਾਨਦੂ। ਅਪਨੇ ਹੀ ਮ ਸੋ ਤੇ ਦੁਸਰੇ ਦਿਖਾਇ
ਦੇਤ ਅਪ ਕੇ ਬਿਚਾਰੇਂ ਕੋਊ ਦੇਖੀਏ ਨ ਆਨਜੂ॥੨॥ ਨੀਰ
ਊਚ ਭਲੋ ਬੁਰੋ ਸਜਨ ਦੁਰਜਨ ਪੁਨਿ ਪੰਡਤ ਮੂਰਖ ਸ਼ਤ੍ਰੁ
ਮਿਤ੍ਰ ਰੰਕ ਰਾਵ ਹੈ॥ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਪੁਨ ਪਾਪ ਸੁਖ ਦੁਖ
ਦੋਊ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਬੰਧ ਮੋਖਹੁ ਕੇ ਚਾਵ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ ਅਸੁਰ
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕੀਟਕੁੰਜਰ ਹੂ ਪਸ਼ੁ ਔਰਪੰਖੀ ਜਾਨਸੂ ਕਰਮਿਲਾਵ
ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਯਹ ਏਕਹੀਅਨੇਕ ਰੂਪ ਜੋਈਕਛੁਦੇਖੀਏ
ਸੋ ਆਪਨੇ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ॥ ੩ ॥ ਯਹੀਕ ਜਾਗਤ ਕਾਮ ਯਾਹੀ
ਕੇ ਜਾਗਤ ਕ੍ਰੋਧ ਯਹੀ ਕੇ ਜਾਗਤ ਲੋਭ ਯਾਹੀ ਮੋਹ ਮਾਤਾ

ਹੈ। ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇਂ ਯਾਹੀ ਵੇਰੀ ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਯਾਹੀ ਮਿਤ੍ਰ
 ਯਾਕੋ ਯਾਹੀ ਸੁਖ ਦੇਤ ਯਾਹੀ ਦੁਖ ਦਤਾ ਹੈ।
 ਯਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾਯਾਹੀ ਰੂਪ ਯਾਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇਖੀਯਤ ਯਾਹੀ ਦੇਵ
 ਦੇਤਜ ਯਖਜ ਸਕਲ ਸੰਘਾਤਾ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਤੇ ਯਾ
 ਹੀ ਕੋ ਇਖਾਈ ਦੇਤ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਯਾਹੀ ਆਤਮਾ ਵਿਖੜਾ
 ਤਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ ਯਾਕੋ ਸੰਕ ਉਪਜ ਵਤ ਹੈ
 ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ ਯਾਹਿ ਨਿਸੰਕ ਕਰਤ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ
 ਯਾਹਿ ਭੁਤ ਪ੍ਰੇਤ ਹੋਇ ਲਗੇ ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ ਯਾਕੀ ਕੁਮਤਿ
 ਕਰਤ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ ਯਾਕੀ ਬਾਧੂਕੋ ਵਧੂਰ ਕਰੈ ਯਾਹੀ
 ਕਾਤੋ ਭਾਵ ਯਾਹਿ ਥਿਰ ਮੇਂ ਧਰਤ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਕੋ ਤੇ ਭਾਵ ਯਾਕੋ
 ਧਾਰ ਮੇਂ ਬਹ ਏ ਦੇਤ ਸੰਦਰ ਯਾਹੀ ਕੋ ਭਾਵ ਯਾਹਿ ਲੇਤਰਤ
 ਹੈ ॥ ੫ ॥ ਆਪਹੀ ਕੋ ਭਾਵ ਸੇਤੋ ਆਪਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਆਪ
 ਹੀ ਅਰੋਪ ਕਰਿ ਆਪ ਮਨ ਲਾਯੋ ਹੈ। ਦੇਵੀਅਨ ਦੇਵ ਕੋਉ
 ਭਾਵ ਕੋ ਉਪਾਸੇਤਾਹਿ ਕਹੈ ਸੇ ਤੋ ਪੁਤ ਧਨ ਇਨਹੀਂ ਤੇ ਪਾਯੋ
 ਹੈ ਜੈਸੇ ਸ਼ਾਨ ਹਾੜਕੋ ਚਚੋਰ ਕਰ ਮਾਨੈ ਮੋਦ ਆਪ ਹੀ ਕੋ
 ਮੁਖ ਫੇਰ ਲੋਹੁ ਰਾਟ ਖਾਯੋ ਹੈ। ਤੈਸ ਹੀ ਸੰਦਰ ਯਹ ਆਪਹੀ
 ਚੇਤਨਜ ਯਾਹਿ ਆਪਨੇ ਅਗਜਾਨ ਕਰਿ ਐਰ ਸੇ ਵੰਧਾਯੋ ਹੈ
 ॥ ੬ ॥

(ਇੰਦਰ ਭੇਦ)

ਨੀਓ ਤੇ ਨੀਓ ਐਰ ਉਪਰ ਤੇ ਉਂਚੇ ਆਕੇ ਤੇ ਆਕੇ
 ਹੈ ਪੀਛੇ ਤੇ ਪੀਛੇ ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰ ਠਜੀਕਤੇ ਨੇਰੇਹੀ ਆਕੇ ਤੇ

ਅ ਜੋਹੀ ਜੀਛ ਤੇ ਤੀਛੇ । ਬ ਹਿਰਭੀਤਰਭੀਤਰਥਾਹਿਰਮਿਉਂ
 ਕੋਉ ਜਾਨਤ ਤਿਉਂ ਕਰਈਛੇ । ਜੈਸੇਹੀਆਪਨਭਾਵਹੈਸੁੰਦਰ
 ਤੈਸੇਹੀਹੈ ਦਿਗ ਥੋਲਿ ਕੇ ਪ੍ਰਛੇ ॥ ੭ ॥ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇ
 ਸੁਖ ਸੋ ਈਸਤ ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ ਚੰਦ ਸੋ ਭਾਸੇ। ਆਪਨੇ ਭਾਵ
 ਤੇਂ ਤਰੇ ਅਨੰਤ ਜੋ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇਂ ਬੀਜ ਚਕਾਸੇ। ਅਪਨੇ
 ਭਾਵਤੇ ਨੂਰੇ ਤੇਜ ਹੇ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇ ਜੋਤਿ ਪਕਾਸੇ।
 ਤੈਸੇਹੀ ਤਾਹਿ ਦਿਖਾਵਤ ਸੁੰਦਰ ਜੈਸੇਹੀ ਹੋਵਹੈ ਜੇਹਿ ਕੋ
 ਆਸੇ ॥ ੮ ॥ ਅਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ ਮੇਵਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਨੇ ਭਾਵ
 ਸਬੈ ਕੋਉ ਧਰਾਵੈ। ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇ ਅਨਯ ਉਪਾਸਤ
 ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਭਰਹੁਗਾਵੈ। ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇ ਦਸੁ ਸੰਘਾ
 ਰਤ ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਬਾਹਿਰ ਆਵੈ। ਜੈਸੇਹੀ ਆਪਨੇ ਹੋ
 ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ ਤਾਹੀਕੋ ਤੈਸੇਈ ਹੋਇ ਦਿਸਾਵੈ ॥ ੯ ॥ ਅਪਨੇ
 ਭਾਵ ਤੇ ਦੂਰ ਬਤਾਵਤ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਨਜੀਕ ਬਖਾਨਿਓ।
 ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ ਦੂਧ ਪਿਵਾਵਤ ਅਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਖਿਨੁਲਜਾ
 ਨਜੇ। ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ ਚਾਰਿ ਭੁਜਾ ਪੁਨਿ ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ
 ਸਿੰਘ ਸੋ ਮਾਨਜੇ। ਸੁੰਦਰ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਕੇ ਕਾਰਣ ਅਪ
 ਹੀ ਪੂਰਣ ਬਹਮ ਪਛਾਨਜੇ ॥ ੧੦ ॥

ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੇਹੋਇ ਉਦਾਸ ਜੋ ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ
 ਰੋਵੈ। ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਮਿਲਿਓ ਪੁਨਿ ਜਾਨਤ ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇ
 ਅੰਤਰ ਜੋਵੈ। ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਰਹੇ ਨਿਤ ਜਾਗਤ ਆਪਨੇ ਭਾਵ
 ਸਮਾਧਿ ਮੇਂ ਸੋਵੈ। ਸੁੰਦਰ ਜੈਸੇਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਆਪਨੇ ਤੈਸੇਹੀ

ਆਪ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਹਵੇ ॥ ੧੧ ॥

ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਭੂਲਿ ਪਠਯੋ ਭ੍ਰਮਦੇਹ ਸ੍ਰੁਪ ਭਯੋ ਅਭਿ-
ਮਾਨੀ। ਅਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਚੰਦਲਤਾ ਅਤਿ ਆਪਨੇ ਭਾਵ ਤੋ
ਬੰਧਿ ਬਿਰਾਨੀ। ਆਪਨੇ ਭਾਵਤੇ ਆਪ ਵਿਸਾਰਤ ਆਪਨੋ
ਭਾਵਤੇ ਅਤਮ ਗਯਾਨੀ। ਸੁੰਦਰ ਜੈਸੇਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਆਪਨੋ
ਤੈਸੇਹੀ ਹੋਇ ਗਯੋ ਯਹ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥

ਇਤੀ ਅਪਨੇ ਭਾਵ ਕੋ ਅੰਗ ਸੰਪੂਰਣ ॥ ੨੫ ॥

ਅਥ ਸ੍ਰੁਪ ਵਿਸਿਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਅੰਗ

(ਇੰਦਰ ਫੰਦ)

ਜਾ ਘਟ ਕੀ ਉਨਹਾਰ ਹੈ ਜੈਸਿ ਹੀ ਤਾਘਟ ਚੇਤਨ ਤੈ
ਸੋਈ ਈਸੈ। ਹਾਥੀ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇਂ ਹਾਥੀ ਸੋ ਮਾਨਤ ਚੇਟੀ ਕੀ
ਦੇਹ ਮੇਂ ਚੇਟੀ ਕਰੀ ਸੈ। ਸਿੰਘ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇਂ ਸਿੰਘ ਸੁਮਾਨਤ
ਕੀਸਕੀ ਦੇਹ ਮੇਂ ਮਾਨਤ ਕੀਸੈ ਜੈਸੀ ਉਪ ਧਿ ਭਈ ਜਹਾਂ ਸੁੰਦਰ
ਤੈਸੇਹੀ ਹੋਇ ਰਹਿਓ ਨਖ ਮੀਸੈ ॥ ੧ ॥ ਜੈਸੇ ਹੀ ਪਾਵਕ
ਕਾਠ ਤੇ ਜੋਗਤੇ ਕਾਠ ਸੋਹਿਦਿ ਰਹਿਓ ਇਕਠੋਰਾ ਦੀਰਘ ਕਾਠ
ਮੇਂ ਦੀਰਘ ਲਾਗਤ ਚੌਰਸ ਕਾਠ ਮੇਂ ਲਾਗਤ ਚੌਰਾ ਆਪਨੋ
ਰੂਪ ਪ੍ਰਕ ਸਕਰੈ ਜਬ ਜਾਰਕਰੈ ਤਬ ਔਰਕੋ ਔਰਾ। ਤੈਸੇਹੀ
ਸੁੰਦਰ ਚੇਤਨ ਆਪਹੀ ਅਪਕੋ ਜਾਨਤ ਨਾਹਿ ਨ ਬੋਰਾ ॥ ੨ ॥

(ਛੰਦ ਮਨ ਹਰਨ)

ਅਥ ਪਸ਼ਨ

(ਆਪ ਹੀਕੋ ਆਪ ਭੂਲਿ ਗਯੋ ਸੋ ਤੇ ਕਾਹੇਤੇ)

ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਥਿਗਤਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਅਜ ਕਹਤ ਸਕਲ
ਜਨ ਸੁਤਿ ਅਵਗ ਹੇ ਤੇ । ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਮਲ ਅਤਿ ਸੁੰਧਿ
ਨਿਰਬੁਧ ਨਿਤ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਤ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨਿ ਕੇ ਬ ਹੇ ਤੇ ।
ਬਜਾਪਕ ਅਖੰਡ ਏਕ ਰਸ ਪਰਿ ਪੂਣ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ
ਰਮ ਰਹੜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਤਾਹਿਣੇ। ਸਹਸ ਸਦਾ ਉਦਯੋਗ ਯਾਹੀ ਤੇ
ਅਚੰਡਾ ਹੋਤ ਆਪਹੀ ਕੋ ਆਪ ਭੂਲ ਗਯੋ ਸੋ ਤੇ ਕਾਹੇਤੇ॥੩॥

ਉੱਤਰ

(ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਆਪ ਭੂਲ ਗਯੋ ਸੁਖ ਚਾਹੇ ਤੇ)

ਜੈਸੇ ਮੰਨ ਮਾਂਸਕੋ ਨਿਗਲ ਜਾਤ ਲੋਭ ਲਗਿ ਲੋਭਕੋ ਕਟੰਕ
ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਉਮਾਹੇ ਤੇ । ਜੈਸੇ ਕਪ ਗਾਗਰਿ ਮੇਂ ਮੰਨ ਬਾਧਿ
ਰਾਖੇ ਸੁਠ ਕਾਢ ਨਹੀਂ ਦੇਤ ਸੋ ਤੇ ਸ੍ਵਾਦਹੀ ਕੇ ਬਾਹੇ ਤੇ । ਜੈਸੇ
ਸ਼ੁਕ ਨਾਰਿਯਰ ਚੋਰ ਮਾਰ ਲਟਕਤ ਸੁੰਦਰ ਸਹਤ ਦੁਖ
ਦੇਤ ਯਾਹੀ ਲਾਹੇ ਤੇ । ਦੇਹ ਕੋ ਸੰਜੋਗ ਪਾਯ ਇੰਦ੍ਰਿਨ ਕੇ ਬਸ
ਪਰਯੋ ਆਪਹੀ ਕੋ ਆਪ ਭੂਲ ਗਯੋ ਸੁਖ ਚਾਹੇਤੇ॥੪॥

ਇੰਦ੍ਰ ਛੰਦ

(ਦੇਖਹੁ ਚੇਤਨ ਮਾਨਸ ਕੇਸੇ)

ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਮਦਯ ਪੀਯੋ ਅਤਿ ਠਾਕਤ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਸੁਪਿਹੈ
ਭ੍ਰਮ ਐਸੇ । ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਖਾਯ ਰਹੇ ਠਗਮੂਰੀ ਹੀ ਜਾਨੇ
ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਕਾਰਣ ਤੈਸੇ। ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਸੰਕਉ ਪਾਵਤ

ਕੰਪਿ ਰੁਠੇ ਉਰ ਮਾਨਤ ਭੈਸੇ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਆਪਕੇ ਭੂਲ
ਸੇ ਦੇਖਹੁ ਚੇਤਨ ਮਾਨਤ ਕੈਸੇ ॥ ੫ ॥

(ਕੁਲਿਗਯੋ ਭ੍ਰਮ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਪੇ)

ਜੇਕੋ ਕੋਈ ਕੂਪ ਮੇਂ ਬਾਕਿ ਅਲਪਤ ਮੈਸੇ ਹੀਭਾਂਤਿ ਸੇ
ਕੂਪ ਅਲਪੇ। ਜਯੋਂ ਜਲ ਹਾਲਤ ਹੈ ਲਗ ਪੈਨ ਕ ਹੁਕਹੈ
ਭ੍ਰਮਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬਿੰਬਹਿ ਕਾਪੇ। ਦੇਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅੰਕੇ ਮਨ ਕੇ
ਕ੍ਰਿਤ ਮਾਨਤ ਹੈ ਸਬ ਮੋਹੀ ਕੇ ਬਯਾਪੇ। ਸੁੰਦਰ ਪੇਂਚ ਪਟਯੋ
ਅਤਿਸ਼ਯ ਨਰ ਭੂਲ ਰਯੋ ਭ੍ਰਮਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਪੇ ॥ ੬ ॥ ਜੇਕੋ
ਦਿਜ ਕੋਉਕ ਛਾਡਿ ਮਹਾਤਮਜ ਸੂਦ੍ਰਯੋ ਕਰਿ ਆਪਕੇ
ਮਾਨਯੋ। ਜੇਕੋ ਕੋਉਕੂਪਤਿ ਸੇਵਤ ਮੈਸੇ ਸੇ ਫੰਕ ਭਯੋ ਸੁਪਨੇ
ਮੇਂ ਜਾਨਯੋ। ਜੇਕੋ ਕੋਉਰੂਪ ਕੇ ਰਾਬਿ ਅਤੰਤ ਕ੍ਰਤੂਪ ਕਹੈ
ਭ੍ਰਮ ਭੋਰਕ ਆਨਯੋ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਮੇਂ ਹੋਯ ਕੇ ਯਾਬ੍ਰ-
ਹਮ ਆਪਹੀ ਆਪ ਭੁਨਾਨਯੋ ॥ ੭ ॥ ਏਕਹਿਬਿਆਪਕ ਵਸਤੁ
ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਸ਼ੁ ਰਹੀ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਲਾਸੇ। ਜਿਯੋਂ ਨਟ ਮੰਤ੍ਰ
ਨਿ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਬਾਂਧਤ ਹੈ ਕਛੁ ਅੰਰਹੀ ੨ ਭਾਸੇ। ਜੇਕੋ ਰਜਨੀ
ਮੇਂ ਬੁਝ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਲਗ ਸੂਨਜ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸੇ। ਤਿਯੋਂ
ਯਹ ਆਪਹਿ ਆਪ ਨ ਜਾਨਤ ਸੁੰਦਰ ਹੋਯ ਰਹਯੋ ਸੁੰਦਰ
ਦਾਸੇ ॥ ੮ ॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

(ਭੁਤਨ ਮੇਂ ਭੁਤਮਿਲ ਭੁਤ ਹੋਯ ਰਹਯੋ)

ਇੰਦ੍ਰਿਨਿ ਕੋ ਪੈਰਿ ਪੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਿਨਿ ਕੋ ਪੀਛੇ ਪਰਯੋ ਆਪ
ਨੀ ਅਵਿਦਯ ਕਰਿ ਆਪਤ ਨ ਗਹਯੋ ਹੈ। ਜੋਈ ਜੋਈ ਦੇਹ ਕੋ

ਸੰਕਟ ਆਯ ਪਰੇ ਕਛੁ ਸੋਈ ਸੋਈ ਮਾਨੇ ਆਪ ਯਾਤੇ ਦੁਖ
ਸਹਜੇ ਹੋ। ਭੁਮਤ ਭੁਮਤ ਕਹੁ ਭੁਮ ਕੋ ਨ ਆਵੈ ਅੰਤ ਚਿਰ
ਕ ਲ ਬੀ: ਜੇ ਪੈਂ ਸਰੂਪ ਕੋ ਨ ਲਹਜੇ ਹੋ। ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਦੇਖੋ
ਭੁਮਕੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਈ ਭੂਤਨਿ ਮੈਂ ਭੂਤ ਨਿਲ ਭੂਤ ਹੋਯ
ਰਹਜੇ ਹੈ॥ ੯॥

(ਆਪਹੀਕੋਂ ਭੁਲ ਕਰਿ ਆਪਹੀ ਬੰਧਾਯੋ ਹੈ)

ਜੈਸੇ ਸੁਕਨਲ ਕਾਂਨ ਛ ਡ ਦਤ ਪਗਨ ਤੇ ਜਾਨੇ ਕਾਹੂੰ
ਔਰ ਮੋਹਿ ਬਾਂਧਿ ਲਟਕ ਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਪਿ ਗੁੰਜਨਿ ਕੋ ਵਰ
ਕਤ ਮਾਨੇ ਆਗ ਅਗ ਧਰਿ ਤਾਪੇ ਕਛੁ ਸ਼ੀਤ ਨ ਗਵਾਯੋ
ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਕਾਰਜ ਕੋ ਜਾਤ ਹੁਤੋ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭੁਮ
ਤੇ ਉਲਟਿ ਫਿਰ ਪਛਮ ਕੋ ਆਯੋ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਦਰ ਸਭ
ਆਪਹੀ ਕੋ ਭੁਮ ਭਯੋ ਆਪਹੀ ਕੋ ਭੁਲਕਰਿ ਅਪਹੀ
ਬੰਧਾਯੋ ਹੈ॥ ੧੦॥

੧੧

(ਜੈਸੇ ਭੁਮ ਆਪਹੀਕੋਂ ਆਪ ਤਰਿ ਨ ਯੋ ਹੈ)

ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਕਾਮਨੀ ਕ ਹਿਯੇ ਪਰ ਚੁਸ ਬ ਲ ਸੁਪਨ ਮੇਂ
ਕਹੈ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲਹਾ ਗਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਪੁਰਖ ਕੋ ਕੰਠ
ਬਿਖੈ ਹੁਤੀ ਮਣਿ ਫੁੰਦਤ ਫਿਤਤ ਕਛੁ ਅੰਸ ਭੁਮ ਭਯੋ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਵਾਯੁ ਕਰਿ ਬਾਵਰੋ ਬਕਤ ਡੋਲੈ ਔਰਹੀ ਕੀ
ਔਰ ਕਹ ਸੁਧਿ ਭੁਲ ਗਯੋ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਦਰ ਨਿਜ ਰੂਪ
ਕੋ ਬਿਸਾਰ ਦੇਤ ਅੰਸੇ ਭੁਮ ਆਪਹੀ ਕੋ ਆਪ ਕਰਿ
ਲਯੋ ਹੈ॥ ੧੧॥

[ਭੁਲਿ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂਪ ਕੇ ਅਨਾਥ ਕੇ ਕਹਤ ਹੈ]

ਇਨ ਇਨ ਛਿਨ ਛਿਨ ਹੋਯ ਜਾਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ
 ਦੇਹ ਕੇ ਸੰਯੋਗ ਪਰਾਧੀਨ ਸੋ ਰਹਤ ਹੈ। ਸ਼ੀਤ ਲਗੇ ਘਾਮ
 ਲਗੇ ਭੂਖ ਲਗੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਲਗੇ ਸ਼ੋਕ ਮੋਹ ਮ ਨਿ ਅਤਿ ਖੇਦ
 ਕੋ ਲਹਤ ਹੈ। ਅੰਧ ਭਯੋ ਪੰਗੁ ਭਯ ਮੁਕਹੁ ਬਧਿਕ ਭਯੋ ਜੈਸੇ
 ਮਾਨਿ ਮਾਨਿ ਭ੍ਰਮ ਨਦੀ ਮੇਂ ਵਹਤ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਅਧਿਕ ਮੋਹਿ
 ਯਾਹੀਤੇ ਅਭੰਭਾ ਅਹੇ ਭੁਲਿ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂਪ ਕੇ ਅਨਾਥ ਸੋ ਕਹਤ
 ਹੈ॥ ੧੨॥ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਮੈਂ ਤੋ ਸੁਪਨੇ ਮੇ ਉਟ ਭਯੋ ਜਾਗਿ
 ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਵਹੀ ਮਨੁਸ਼ ਸ਼ੁਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਪੁਨਿ
 ਸੋਵਤ ਭਿਖਾਰੀ ਹੋਏ ਅਖਿ ਉਘਰੇਤੇ ਮਹਾਂ ਭੂਪਨ ਕੋ ਭੂਪ
 ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਭ੍ਰਮ ਹੂ ਤੇ ਕਹੈ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਕਹਾਂ ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਗਏ
 ਤੇ ਜਾਨੇ ਸਿਰ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਹ ਭ੍ਰਮ ਕਰਿ
 ਭੁਲਯੋ ਅਪਭ੍ਰਮ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਯਹ ਅਤਮਾ ਅਨੂਪ ਹੈ॥ ੧੩॥
 ਜੈਸੇ ਕਹੂ ਪੋਸ਼ਣੀ ਕੀ ਪਾਗ ਪੜੀ ਭ੍ਰਮੀ ਪਰ ਹਾਥ ਲੈ ਕੇ
 ਕਹੈ ਏਕ ਪਾਗ ਮੈਂ ਤੋ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੈਖਰਿਲੀ ਕੇ ਮਨੋ ਬਨ
 ਕਿਯੋ ਘਰ ਕਹੈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਯਹ ਗਾਰਗੀ ਗਿਰਾਈ ਹੈ।
 ਜੈਸੇ ਕਹੂ ਭੂਤ ਲਗਯੋ ਏਕਤ ਹੋਆਕ ਵਾਕ ਬੁਧਿ ਸਬ ਦੂਰ
 ਭਈ ਯੋਰ ਮਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਹ ਭ੍ਰਮ ਕਰਿ
 ਭੁਲਯੋ ਆਪ ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਗਯੇ ਤੇ ਏਕ ਆਤਮਾ ਸਦਾਈ ਹੈ।
 ੧੪॥ ਆਪਹੀ ਚੈਤਨਯ ਯਹ ਇੰਦ੍ਰਿਨਿ ਚੈਤਨਯ ਕਰਿਅਪ
 ਹੀ ਮਗਨ ਹੋਏ ਆਨੰਦ ਬਸਾਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਨਰ ਸ਼ੀਤ ਕਾਲ

ਸੋਵਤ ਨਿਹਾਲੀ ਓੜੁ ਆਪਹੀ ਤਪਤ ਹਏ ਆਪ ਸੁਖ ਪਾਯੋ
ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬਾਲ ਲਕਰੀ ਕੋ ਘੋੜਾ ਬਰਿਡਾਂਕ ਚੜੇ ਆਪ
ਅਸਵ ਰਹੇ ਆਪਹੀ ਕੁ ਯੋ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਹ
ਜਸ ਕੋ ਸੰਜੋਗ ਪਾਏ ਆਪਸੁਖਮਾਨਿ ੨ ਆਪਹੀ ਭੁਲਾਯੋ ਹੈ
॥ ੧੫ ॥ ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ ਕਾਮ ਰਤ ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ ਸਾਧ ਜਤ
ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ ਗੇਹ ਮਧਯ ਕਹੁ ਬਨਵਾਸੀ ਹੋ। ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ
ਨੀਚ ਜ ਨਿਕਟੁ ਭੁਲਿਓ ਉਚਮਾਨਿ ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ ਮੋਹ ਬਾਧਿ
ਕਹੁ ਤੋ ਉਦਾਸੀ ਹੈ। ਕਹੁ ਭੁਲਿਓ ਮੋਨ ਧਰਿ ਕਹੁ ਬਕਬ ਦ
ਕਰ ਕਹੁ ਭੁਲਯੋ ਮਕੇ ਜਾਏ ਕੁ ਭੁਲਿਓ ਕਾਸੀ ਹੈ। ਕਹਤ
ਸੁੰਦਰ ਅਹ ਖਾਰਹੁ ਤੇ ਭੁਲਿਓ ਆਪਏ ਕਾਏ ਰੋਨ ਅਰੁ ਦੂਜੇ
ਆਵੈ ਹਾਂਸੀ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੁਖ
ਪਾਯੋ ਮੈਂ ਅਨੰਤ ਪੰਨਿ ਕੀਏ ਮੇਰੇ ਅਤਿ ਪਾਪਹੋਂ। ਮੈਂ ਕੁਲੀਨ
ਵਿਦਿਆ ਵੰਤ ਪੰਡਿਤ ਪਈਏ ਮਹਾਂ ਸੈਭੇ ਮੂੜ ਅਕੁਲੀਨ
ਮੇਰੇ ਨੀਚ ਬਾਪ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਮੇਰੀ ਅਨਿ ਫਿਰੇ ਚਹੁੰਚਕੁ
ਮਾਹਿ ਮੈਂ ਤੋ ਰੰਕ ਦਵਿਅ ਹੀਨ ਮੋਹੀ ਤੋ ਸੰਤਾਪ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ
ਕਹਤ ਅਹੰਕਾਰ ਹੀ ਤੇ ਜੀਵ ਭਯੋ ਅਹੰਕਾਰ ਗਯੋ ਯਹ
ਏਕ ਸੁਹਮ ਆਪ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ਦੇਹ ਹੀ ਸੁਪੁਸ਼ਿ ਲਛੇ ਦੇਹ
ਹੀ ਨੂਬਰੀ ਲਛੇ ਦੇਹ ਹੀ ਕੋ ਸ਼ੀਤ ਲਛੇ ਦੇਹ ਹੀ ਕੋਤ ਵਰੋ ॥
ਦੇਹ ਹੀ ਕੋ ਤੀਰ ਲਛੇ ਦੇਹ ਹੀ ਕੋ ਤੋਪ ਲਛੇ ਦੇਹ ਕੋ ਕ੍ਰਿ-
ਪਾਨ ਬਗੇ ਦੇਹ ਹੀ ਕੋ ਘਾਵਰੋ। ਦੇਹ ਹੀ ਸੁਰਪ ਲਛੇ ਦੇਹ ਹੀ
ਕੁਰੂਪ ਲਛੇ ਦੇਹ ਹੀ ਜੋਬਨ ਲਛੇ ਦੇਹ ਬਿਧ ਦਾਵਰੋ।

ਦੇਹੀ ਸੋ ਬਾਂਧ ਹੇਤ ਆਪ ਵਿਖੈ ਮਾਨਿ ਲੇਤ ਸੁੰਦਰ
ਕਹਤ ਐਸੇ ਬੁਧਿ ਹੀਨ ਬਾਵਰੇ ॥ ੧੮ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਆਪਹੀ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡਿਤ ਸੋ ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਕਛੁ ਅੰਨ
ਪਰੇਖੈ ॥ ਚੰਡਤ ਤਾਹਿ ਫਿਰੇ ਜਿਤਹੀ ਤਿਤ ਸਾਧਨ ਜੋਗ ਬ-
ਨਾਵਤ ਭੋਖੈ ॥ ਐਸੇ ਹੁਕਸ਼ੁ ਕਰੇ ਅਤਿਸ਼ਯ ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੱਖਿ
ਆਤਮ ਤਤੁ ਨ ਪਖੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਭੂਲਿ ਗਯੋਨਿਜਰੂਪਹਿਹੈ ਕਰ
ਕੰਕਣ ਦਰਪਣ ਦੇਖੈ ॥ ੧੯ ॥

ਸੂਤ ਕਾਲੇ ਮੇਂ ਮੇਲਿ ਭਯੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋਇ
ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਜਾਨਯੋ ॥ ਛਤ੍ਰੀਯ ਹੋਯ ਕੋ ਛਤ੍ਰ ਧਰਿਐ ਸਿਰ
ਹਯ ਗਜ ਪੈਦਲ ਸੋ ਮਨ ਮਾਨਯੋ ॥ ਵੈਭਿਅ ਭਯੋ ਵਪੁਕੋ
ਵਯ ਦੇਖਤ ਸੂਨ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਨਿਜਹੀਠਾਨਯੋ ॥ ਸੂਦ੍ਰਭਯੋ ਮਿਲਿ
ਸੂਦ੍ਰ ਸ਼ੀਰਹਿ ਸੁੰਦਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਨਯੋ ॥ ੨੦ ॥
ਜਯੋਂ ਰਵਿ ਕੋ ਰਵਿ ਚੰਡਤ ਹੈ ਕਹੂੰ ਤਪਤ ਮਿਲੈ ਤਨ ਸੀਤ
ਕਵਾਉਂ ॥ ਜਯੋਂ ਸ਼ਸਿ ਕੇਂ ਸ਼ਸਿ ਚਾਹਤ ਹੈ ਪੁਨਿ ਸੀਤਲ ਹੈ
ਕਰਿ ਤਪਤ ਬੁਝਾਉਂ ॥ ਜਯੋਂ ਕੋਉ ਸਾਝ ਭਏ ਨਰ ਦੇਰਤ ਹੈ
ਘਰ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਘਰ ਜਾਉਂ ॥ ਤਯੋਂ ਯਹ ਸੁੰਦਰ ਭੂਲਿ ਸ੍ਵਰੂ-
ਪਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੈ ਕਥ ਬ੍ਰਹਮਹਿ ਪਾਉਂ ॥ ੨੧ ॥

ਆਪਨੋ ਦੇਖਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਦਰਪਣ ਕਾਟਿ ਲਗਯੋ
ਅਤਿ ਬੁਝਾ ॥ ਜਯੋਂ ਦ੍ਰਿਗ ਦੇਖਤ ਤੇ ਰਹਿਜਾਤ ਭਯੋ ਜਬਹੀ
ਪ੍ਰਤਰੀ ਪਰਿ ਫੁਲਾ ॥ ਵਾਯ ਅਗਯਾਨ ਚਹਯੋ ਅਭਿ ਅੰਤਰ

ਜਾਨਿ ਸਕੇ ਨਹੀ ਆਤਮ ਮਲਾ । ਸੁੰਦਰ . ਯ ਉਪਜਯੋ
ਮਨ ਕੇ ਮਲ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਹੀ ਭੂਲਾ ॥ ੨੨ ॥

(ਦੇਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਯੋ ਮੁਖ ਬੋਲੇ)

ਦੇਨਹੁਵੇ ਬਿਲਲਾਤ ਫਿਰੇ ਨਿਤ ਇੰਦ੍ਰਨ ਕੇ ਵਸ ਛਿ-
ਲਕ ਛੋਲੇ । ਸਿੰਘ ਨਹੀ ਅਪਨੋ ਬਲ ਜਾਨਤਜੰਬੁਕਮਿਉ
ਜਿਤ ਹੀ ਤਿਤ ਡੋਲੇ । ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਸਰਯ ਨਿਰੰਤਰ ਲੈ
ਜੜਤਾ ਭ੍ਰਮ ਗਠਨਿ ਬੋਲੇ । ਸੁੰਦਰਭੂਲਿਗਯੋ ਨਿਜ ਰੂਪਹਿ
ਦੇਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਯੋ ਮੁਖ ਬੋਲੇ ॥ ੨੩ ॥

(ਦੇਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਯੋ ਅਭਿਮਾਨੀ)

ਮੈਂ ਸੁਖਿਯ ਸੁਖ ਸੇਜ ਸੁਖਾਸਨ ਹਯ ਗਜ ਭੂਮਿ ਮਹਾ ਤਜ
ਧਾਨੀ । ਹੋ ਦੁਖਿਯਾ ਇਨ ਰੈਨ ਭਰੋਂ ਦੁਖਮੰਹਿ ਬਿਪਤਿਪਤੀ
ਨਹਿ ਛਾਨੀ ॥ ਹੋ ਅਤਿ ਉਤਮ ਜਾਤਿ ਬੜੇ ਕੁਲ ਹੋ ਅਤਿ
ਨੀਚ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੁਲ ਹਾਨੀ । ਸੁੰਦਰਚਤਨਤਾ ਨ ਸਮਾਰਤਦੇਹ
ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਯੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੨੪ ॥

ਗਰਭ ਵਿਖੇ ਉਤਪਤਿ ਭਈ ਜਬ ਜਨਮ ਲੀਯੋ ਮਿਸੁ
ਸੁਧ ਨ ਜਾਨੀ । ਬਾਲ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਯੁਬਾਦਿਕ ਬਿਧ
ਭਯੋ ਅਤਿ ਬੁਧ ਨਸਾਨੀ । ਜੈਸੇ ਹੀ ਭਾਂਡਿਭਈ ਵਪੁਕੀਗਤਿ
ਤੈਸੇਈ ਹੋਯ ਹਟਯੋ ਯਹ ਪ੍ਰਣੀ । ਸੁੰਦਰ ਚੇਤਨਤਾ ਨ ਸਮਾ-
ਰਤ ਦੇਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਯੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥ ਜੜੋਂ ਕੋਉ
ਤਜ ਗ ਕਰੈ ਅਪਨੋ ਘਰ ਬਾਹਰ ਜਾਯ ਕੇ ਭੋਖ ਬਨਾਵੈ
। ਮੂੰਡ ਮੰਡਯ ਕੇ ਕਾਨ ਫਰਾਯ ਵਿਭੂਤਿ ਲਗਾਯ
ਜਟ ਹੂ ਬਢਾਵੈ । ਜੈਸੇਈ ਸੁੰਗ ਕਰੈ ਬਪੁ ਕੇ ਪੁਨਿ ਤੈਸੇ

ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਤਿਉ ਹਇ ਜਵੈ । ਤਸਾਂ ਯਹ ਮੰਦਰ ਆਪ ਨ
ਜਾਨਤ ਭੂਲਿ ਸ੍ਵਰੂਪਹਿ ਐਤ ਕਹਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬਿਸਮਰਣ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤ ॥ ੨੬ ॥

ਅਥ ਬਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰ ਰੰਭਃ

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਵਣ ਕਰਿ ਚਿੰਤ ਏਕਾਗ੍ਰਹਿ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਸੰਤ
ਅਗਮ ਕਹੈ ਸੂ ਉਰ ਧਾਰਿਯੇ । ਦੁਤਿਯ ਮਨਨ ਬਾਰਬਾਰ
ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੈ ਜੇਈ ਕਛੁ ਸੁਨੈ ਤਾਹਿ ਫਰਿਕੇਸਮਹਾਰਿਯੇ
ਤ੍ਰਿਤੀਯੇ ਪ੍ਰਕ ਰ ਨਿਧਯਾਸ ਹੀ ਜੋ ਨੀਕੋ ਕਰਿ ਨਿਹ ਸੰਗ
ਵਿਚਾਰਤਾ ਅਪਨ ਪੋਸੁਟ ਰਿਯੇ । ਤੈਸੇਹੀ ਸਾਖਾਤਯਾਹੀ ਸਾਧਨ
ਕਰਤ ਹੋਏ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵੈਤ ਬੁਧਿ ਕੋ ਨਿਵਾਰਿਯੇ ॥ ੧ ॥
ਦੇਖੈ ਤੋ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਸਨ ਤੋ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲੇ ਤੋ ਬਿ
ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਹੈ ਤੋ ਬਿਚਾਰ ਹੈ । ਖਾਵੇ ਤੋ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਪੀਵੇ ਤੋ
ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਰਿਜਾਗੇ ਤੋ ਨ ਟ ਵਹੈ ਬੈਠੇ
ਚ ਉਠੇ ਤੋ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਚਲੇ ਤੋ ਬਿਚਾਰ
ਈ ਮਤਸਰ ਹੈ । ਦੇਇ ਤੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਲੇਯੇ ਤੋ
ਚਾਰ ਕਰਿ ਸੁੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਯਾਹੀ ਨਿਰਧਾਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥
ਏਕਹੀ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਸੁਖਦੁਖ ਸਮਜਾਨੇ ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਿ ਮਲ ਮਥ ਧੋਈ ਹੈ । ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰਤਰੈ
ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਪਤਮ ਗਤਿ ਹੋਈ ਹੈ । ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ

ਕਰਿ ਬੁਧਿ ਮਾਨ ਭਾਵ ਤਜਿ ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੂਸਰੇਨ
ਕੋਈ ਹੈ। ਏਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਸੰਦਰ ਸੰਦੇਹ ਮਿਟੈ ਏਕਹੀ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਈ ਹੈ ॥ ੩ ॥

(ਇੰਦਰ ਫੰਦ)

ਰੂਪ ਕੇ ਨਾਸ ਭਯੋਕਫੁਦੇਖਿਯੋਰੂਪਅਰੂਪਹੀਮਾਹਿਸਮਵੈ।
ਰੂਪਕ ਮਧਯਅਰੂਪਅਖੰਡਤ ਸੋ ਤੇ ਕਹੁ ਫਲ ਸਾਇਨਅਵੈ।
ਬੀਭ ਅਭਯਾਨਭਯੋ ਨਵਤਤੁਕਵੇਦਪੁਰਾਣਸਪੈਕੋਓਗਵੈ।
ਸੋਈ ਬਿਚਾਰ ਕਰੈ ਸਬ ਸੰਦਰ ਸੋਧਤ ਤਾਹਿ ਕਹੁ ਨਹਿ
ਪਾਵੈ ॥ ੪ ॥ ਭੂਮਿ ਸੋਤੇ ਨਹਿ ਗੰਧ ਕੋ ਛੜਤ ਨੀਰ ਸੋ ਤੇ
ਰਸ ਤੇ ਨਹੀ ਨਯਾਰੋ। ਤੇਜ ਸੁਤੇ ਮਿਲਰੂਪਰਹਯੋਪੁਨਿਬਾਯੂ
ਸਪਰਸ਼ ਸਦਾ ਸੋ ਪਿਯਾਰੋ। ਵਯੋਮ ਅਰ ਸ਼ਬਦ ਜੁਦੇ ਨਹਿ
ਹੋਵਤ ਐਸੇਹ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਦਾਰੋ। ਯੇ ਨਵ ਤਤੁ ਮਿਲੇ
ਇਨ ਤਤੁਨ ਸੰਦਰ ਭਿੰਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹਮਰ ॥ ੫ ॥ ਖੀਣ ਐਨ
ਪ੍ਰਸ਼ੁ ਭਰੀਰ ਕੋ ਧਰਮ ਜੋਸ਼ੀਤਹੁ ਉਸਨ ਕਾ।
ਬਖ ਤ੍ਰਿਖਾਗੁਣਪ੍ਰਣਕੋ ਵਯਾਪਤ ਸ਼ੋਕਅ
ਆਨੇ। ਬੁਧਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰੈ ਨਿਮਿ ਵਾਸਰਚਿਤ।
ਅਭਿਮਾਨੇ। ਸਬ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਰਵ ਕੋ ਸਾਖੀਜ
ਆਪ ਕ ਨਯਾਰੋਹੀਜਾਨੇ ॥ ੬ ॥ ਏਕ ਹੀ ਕ੍ਰਪਤੇ ਨੀਰ,
ਸੀਰਤ ਈਖ ਅਫੀਮਹਿ ਅੰਬ ਅਨਾਰਾ। ਹੋਤ ਵਹੀ ਜਲ
ਸ੍ਵਦਿ ਅਨੇਕਨਿ ਮਿਸ੍ਰ ਕਟੂਕਖਟਅਰੂ ਖਾਰਾ। ਤਯਾਂਹੀਉ-
ਧਥ ਸੰਯੋਗ ਤੇ ਆਤਮ ਦੀਸਤ ਆਯਮਿਲਯੋਸਵਿ ਰਾਰਾ।

ਕਾਢਿਲੀਯੋਸੁਵਿਵੇਕਵਿਚਾਰਸੁੰਦਰਸੁਧਸਰੂਪਹੀਨਜਾਰਾ
 ॥ ੭ ॥ ਰੂਪ ਪਰਾ ਕੋ ਨ ਜਾਨਿਪਰੇ ਕਛੁ ਉਠਹੈ ਜਹਿਮੂਲ
 ਤੇ ਛਾਨੀ । ਨਾਭਿ ਵਿਖੇ ਮਿਲਿ ਸੁਪੁ ਕਿਯੇ ਸਰ ਪੁਰੁਖ
 ਸੰਯੋਗ ਪਸੰਨਤਿ ਬਖਾਨੀ । ਨ ਦਸੰਜੋਗ ਹੁਦਯਪੁਨਿਕੰਠਜੋ
 ਮਧਜਮ ਯਾਹਿ ਵਿਚ ਰਤੇ ਜ ਨੀ । ਅਛਰਭੇਦ ਮਿਲੈ ਮੁਖ
 ਵਾਰ ਸੇ ਬੋਲਤ ਸੁੰਦਰ ਵੇਖਰਿਬ ਨੀ ॥ ੮ ॥ ਜਯੋ ਕੋਈਰੋਗ
 ਭਯੋ ਨਰ ਕੇ ਅਰ ਵੈਦ ਹੋ ਯਹ ਵਾਯੁ ਵਿਕਾਰਾ । ਕੋਉਕਹੈ
 ਗ੍ਰਹ ਆਏ ਲਗੇ ਤਾਤੇ ਪੁਣਜ ਕਿਯੇ ਕਛ ਹਯ ਉਥਾਰਾ ।
 ਕੋਉਕਹੈ ਯਹ ਚੂੜਪਤੀ ਕਛੁ ਦੇਵਨਿਦੋਖ ਕਿਯੋ ਨਿਰਧਾਰਾ ।
 ਤੇਸਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇਤਨਿਕੇਮਤਭਿੰਨਹੀ ਭਿੰਨ ਕਹੈਜੋ ਵਿਚਾਰਾ
 ॥ ੯ ॥ ਜੇ ਵਿਖਯਾਤਮ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਤਿਨ ਕੋ ਰਜ ਨੀ ਮਹਿ
 ਬਦਰ ਛਾਯੋ । ਕੋਉ ਮੁਮੁਛ ਕਿਯੇ ਗਰੁ ਦੇਵਤਨਿਰਭਯਯੁਕੁ
 ਜੋ ਬਧਦ ਸਨਾਯੋ ਬਾਦਰ ਦੂਰਿ ਭਯੋ ਉਨਕੇ ਪੁਨਿਤਾਰਨਿ
 ਸੁ ਰਜੁ ਸਰਪ ਦਿਖਾਯੋ । ਸੁੰਦਰ ਸੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸਤਹੀ ਭਮਦੂਰਿ
 ਭਯੋ ਰਜੁ ਕੋ ਰਜੁ ਪਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰ - ਸੁਭਾ ਸੁਭਕੀਰਜਨੀ
 ਪੁਨਿ ਅਰਧ ਤਮੋ ਮਯ ਅਰਧ ਉਜਾਰੀ । ਭਕਿ ਸੁ ਤੋ ਯਹ ਹੈ
 ਅਰੁਣੇਦਯ ਹੈ ਅੰਤ ਨਿਭਾਇਨ ਸੰਪਿ ਵਿਚਾਰੀ । ਰਯਾਨ
 ਸੁ ਭਾਨ ਉਦਯ ਨਿਸ ਵਾਸਰ ਵੇਦ ਪੁਰ ਠਹਰਸੁਪਕਾਰੀ ।
 ਸੁੰਦਰ ਤੀਨ ਪ੍ਰਭ ਵ ਵਖਾਨਤ ਯੋ ਨਿਬਰਯ ਸਮਝੇ ਵਿਧਿ
 ਸਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਦੇਹ ਹੀ ਸੋ ਆਪ ਮ ਨਿ ਦੇਹ ਹੀ ਸੋ ਹੋਯ ਰਹਿਓ ਜਸਤਾ
 ਅਗਿਆਨ ਤਮਸੂ ਦਸੋਈ ਜਾਨਿਯੋ। ਇੰਦਨ ਕੋ ਵਯ ਪਾਰਨ
 ਅਤਯੰਤ ਨਿਪੁਣ ਬਧਿ ਤਾ ਰਜ ਦੁਹੁਕਰਿ ਵੈਸ਼ਹ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੋ
 । ਅੰਤਹਕਰਨ ਮਾਹਿ ਅਹੰਕ ਰਬਧਿ ਜਾ ਕੋ ਰਜਗੁਣ ਵਰਧਮਾਨ
 ਛੱਤੀ ਪਹਿਚਾਨਿਯੋ। ਸਤ੍ਰ ਗੁਣ ਬਧਿ ਏਕ ਆਤਮਾ ਵਿਚਾਰ
 ਜਾ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਖਾਨਿਯੋ ॥ ੧੨ ॥
 ਆਤਮਾ ਕੇ ਵਿਖਯ ਦੇਹ ਆਏ ਕਰਿ ਨਾਸ ਹੋਏ ਆਤਮਾ
 ਅਖੰਡ ਸਦਾ ਏਕ ਹੀ ਰਹਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਾਪ ਕੁੰਜ ਕੀ ਕੋ
 ਲਿਯੇ ਰਹੈ ਕੋਊ ਦਿਨ ਜੀਰਣ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਨਵਤਨ
 ਗਹਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੁਮਹੁਕੇ ਪਤ ਫੂਲ ਫਲ ਆਜ ਹੋਤ ਤਿਨ
 ਕੋ ਗਯੇ ਤੇ ਦੁਮ ਅੰਗੂ ਲਹਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਵਯੋਮ ਮਾਹਿ
 ਅਭ੍ਰ ਹਇਕੇ ਵਿਲਾਯ ਜਾਤ ਤੈਸੇਹੀ ਵਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਇੰਦਰ
 ਕਹਤ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਖਰਿ ਕੀ ਡਰੀ ਸੋ ਅੰਕ ਲਿ ਤ ਵਿਚਾਰ
 ਰਯਤ ਲਿਖਤ ਲਿਖਤ ਵਹੀ ਭਰੀ ਘਿਸ ਜਾਤ ਹੈ। ਲੇਖੇ ਸਾਥ ਯੋ
 ਜਬ ਸਮਝ ਪਰੀ ਹੈ ਤਬ ਜੋਈ ਕਛੁ ਸਹੀ ਭਯੋ ਸੋਈ
 ਠਹਰਾਤ ਹੈ। ਦਾਰਹੀ ਸੋ ਦਾਰ ਮਥਿ ਪ੍ਰਗਟ ਪਾਵਕ
 ਭਯੋ ਵਹੀ ਦਾਰ ਜਾਰੀ ਪੁਨ ਪਾਵਕ ਸਮਾਤ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ
 ਸੁੰਦਰ ਬਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕਰਤ ਕਰਤ ਵਹੁ ਬਧਿਹੂ
 ਵਿਲਾਤ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ਆਪ ਕੋ ਸਮਝ ਦੇਖੇ ਆਪ ਹੀ
 ਸਕਲ ਮਾਹਿ ਆਪ ਹੀ ਸੋ ਸਕਲ ਜਗਤ ਦੇਖਿਯਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ

ਵਿਚਿ ਮ ਵਜਾਪਕ ਅਖੰਡ ਪਰਿ ਪੂਰਣ ਹੈ ਬਾਦਲ ਅਨੇਕ
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਲੇਖਿਯਤ ਹ। ਜੈਸੇ ਭੂਮਿ ਘਟ ਜਲ ਤਰੰਗ ਪਾਵਕ
ਦਿਪ ਵਾਯੁ ਮੰ ਬੰਘੂਰਾ ਸੋਈ ਵਿਸ਼ੁ ਰੇਖਿਯਤ ਹੈ। ਅੰਸੇ ਹੀ
ਵਿਚਾਰ ੩ ਵਿਚ ਰਹੁ ਬਲੀਨ ਹੋਇ ਸੁੰਦਰ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਰਹਿਤ
ਪੇਖਿਯਤ ਹੈ॥੧੫॥ ਦੇਹ ਕੋ ਸੰਯੋਗ ਪਾਯ ਜੀਵ ਅੰਸੋਨ ਮਭਯੋ
ਘਟਕੇ ਸੰਯੋਗ ਘਟਾਕਾ ਸਹੀ ਕਹਾਯੋ ਹੈ। ਈਸ਼ੁਰ ਹੋ ਸਕਲ
ਵਿਰਾਟ ਮੇਂ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਮਨ ਕੈ ਸੰਯੋਗ ਮਨ ਕਾ ਸ ਨਾਮ
ਪਾਯੋ। ਮਹਾ ਕਾਸ਼ ਮਾਂਹਿ ਸਬ ਘਟ ਮਨ ਦੇਖਿਯਤ ਬਾਹਿਰ
ਭੀਤਰ ਏਕ ਗਗਨ ਸਮਾਯੋ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਬਹਮ
ਈਸ਼ੁਰ ਅਨੇਕ ਜੀਵ ਵਿਵਿਧਿ ਉਪਾਧਿ ਭੇਦ ਕੰਥਨਿ ਮੇਂ
ਗਾਯੋ ਹੈ॥੧੬॥ ਅਥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ॥ ਦੇਹ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦੁਖ
ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਪ੍ਰਾਨ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਲਹ ਨ ਅਹਾਰ ਕੋ। ਮਨ
ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਬੁਧਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਚਿਤ ਦੁਖ ਪਾਵੈ
ਕਿਧੈ ਦੁਖ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ। ਗੁਣ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਸ੍ਰੋਤੋ
ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਕਿਧੈ ਪੁਰੁਖ
ਆਧਾਰ ਕੋ॥ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਛਤ ਕਛੂ ਜਾਨ ਨ ਪਰਤ ਤਾਤੈ ਕੋਨ
ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਯਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ॥੧੭॥ ਉੱਤਰ

। ਦੇਹ ਕੋ ਤੋ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਦੇਹ ਪੰਚ ਭੂਤਨਿ ਕੀ ਇੰਦ੍ਰਨਿ
ਰੇ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਦੁਖ ਨਾਹੀ ਪਾਟ ਕੂੰ। ਮਨ ਹੁ ਕੋ ਦੁਖਿ
ਨਾਹਿ ਬੁਧਿ ਹੁ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਚਿਤ ਹੁ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ
ਅਭਿਮਾਨ ਕੂੰ। ਗੁਣਿਨ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਸ੍ਰੋਤੁ ਹੁ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਹਿ

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਦੁਖ ਨ ਪੁਮਾਨਕੁੰਦੁ ਵਿਚਾਰਐਸੇ
 ਸਿਖਜ ਕੇ ਕਹਤ ਗੁਰੂ ਦੁਖ ਏਕ ਦੇਖਿਯਤ ਬੀਚਕੇ ਅਗਯਾ-
 ਨ ਕੂੰ ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰਿਥਾ। ਵਭਾਂਸਨ ਅੰਗ ਕਨਕ ਕੰਡਲ ਪੁਨਿ
 ਜਲ ਹੀ ਤਰੰਗ ਦੇਉ ਦੇਖ ਕਰਿ ਮਾਨਿਯੇ। ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ
 ਏਤੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਬੁਲ ਰੂਪ ਭਾਹੀਭੈਂ ਨਸਰ ਮਾਹਿ ਦੇਖਿ
 ਕਰਿ ਮਾਨਿਯੇ। ਪ ਵਕ ਪਵਨ ਵਜੋਮ ਏਤੋਨਹੀਂ ਦੇਖਿਯਤ
 ਦੀਪਕ ਵਧੂਰਾ ਅਭ੍ ਪ੍ਰਤਖਜ ਬਖਾਨਿਯੇ ॥ ਅਤਮਾ ਮਰੂਪ
 ਅਤਿ ਸੂਛਮ ਤੇ ਸੂਛਮ ਹੋ ਸੁੰਦਰ ਕਾਰਣ ਤਾਤੋਂ
 ਦੇਹ ਮੇਂ ਨ ਜਾਨਿਏ ॥ ੧੯ ॥ ਜੈਨ ਮਤ ਵਹੀ ਜਿਨ ਰਾਜ ਕੋ
 ਨ ਛੁਲਿ ਜਾਏ ਦਾਨ ਤਪ ਸ਼ੀਲ ਸੰਤ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਤਰਿਯੇ ॥
 ਮਨ ਬਥ ਕਰਮ ਸੁੱਧ ਸਬ ਸੋ ਵਯਾਲ ਰਹੈ ਦੇਖ ਬੁੱਧ ਦੂਰ
 ਕਤ ਦਯਾ ਉਰ ਧਰਿਯੇ। ਬੋਧ ਨਾਮ ਤਬ ਜਬ ਮਨ ਕੋ
 ਨਿਰੋਧ ਹੋਏ ਬੋਧ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਸੋਧ ਆਤਮਾ ਕੋ ਕਰਿਯੇ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਐਸੇ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਯ ਮੂਏ ਤੇ ਮੁਕਤਿ
 ਕਹੈ ਤਾ ਕੋ ਪਰਿਹਰਿਯੇ ॥ ੨੦ ॥ ਦੇਹਓਰ ਦੇਖਿਯੇ ਤੋ ਦੇਹ
 ਖੰਡਤਨਿ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾਐਤ ਕੀਟਲਗ ਦੇਹ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ॥
 ਪ੍ਰਾਣਓਰ ਦੇਖਿਯੇਤੋ ਪ੍ਰਾਣਸਬਹੀ ਕੇ ਏਕ ਖੁਧਾ ਪੁਨਿ ਤ੍ਰਿਖਾ
 ਵੇਉ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਮਨ ਓਰ ਦੇਖਿਯੇ ਤੋ ਮਨ ਕੋ
 ਸੁਭਾਵ ਏਕ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਕਰ ਸਦਾਹੀ ਅਗਿਆਨ ਹੈ
 ॥ ਆਤਮਾ ਵਿਚਾਰ ਰਿਯੇ ਆਤਮਹੀ ਵੀਸ ਏਕ ਸੁੰਦਰ
 ਕਹਤ ਕੋਉ ਦੇਖਿਯੇ ਨਾ ਆਨਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਇਤਿ

ਬਿਰਾਟ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤ ॥ ੨੭ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ:

(ਮਨਹਰ ਚੰਦ)

ਏਕ ਕੋਊ ਦਾਤਾ ਗਯ ਬ੍ਰਹਮਾਣ ਕੋ ਦੇਤ ਦਾਨ ਏਕ ਕੋਊ
ਦਾਯਾ ਹੀਨ ਮਾਰਤ ਨਿਸੰਕਟੈ। ਏਕ ਕੋਊ ਤਪਸ੍ਵੀ ਤਪਸਿਯ
ਮਾਹਿ ਸਾਵਧ ਨ ਏਕ ਕੋਊ ਕਾਮ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਾਨਿ ਕੋ ਅੰਕ
ਹੈ। ਏਕ ਕੋਊ ਰੂਪਵੰਤ ਅਧਿਕ ਬਿਰਾਜ ਮਾਨ ਏਕ ਕੋਊ
ਕੋਭੀ ਕੋਭੀ ਚੂਬਤ ਕਟੰਕ ਹੈ। ਆਰਸੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਸਬਹੀ
ਕੋ ਦੇਖਯਤ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਅਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਹੈ॥੧॥
ਰਵਿ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਤ ਨੇਤ੍ਰਿਨਿ ਕੋ ਸਬ ਕੋਊ
ਸੁਭਾਸੁਭਕਰਮ ਕੋਕਰਤਹੈ। ਕੋਊ ਜਗਯ ਦਾਨਤਪਜਪਨੇਮ
ਬ੍ਰਤ ਕੋਊ ਇੰਦ੍ਰਵਸ ਕਰ ਕੋਊ ਧਯਾਨ ਕੋ ਧਰਤ ਹੈ॥ ਕੋਊ
ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰ ਧਨ ਕੋ ਤਕਤ ਜਾਯ ਕੋਊ ਹਿੰਸਾ ਕਰ ਕਠਿ
ਉਦਰਭਰਤ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਫ਼ ਰੂਪ ਏਕ ਸਵਾਹੀ
ਮੇਂ ਉਪਜ ਕਰ ਵਾਹੀ ਮੇਂ ਮਰਤ ਹੈ॥੨॥ ਜੈਸੇ ਜਲ ਜੇਤੁ
ਜਲਹੀ ਮੇਂ ਉਤਪਨ ਹੋਯ ਜਲਹੀ ਮੇਂ ਬਿਰਟਤ ਜਲ ਕੋ
ਅਧਾਰ ਹੈ। ਜਲਹੀ ਮੇਂ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰ ਬਿਬਿਧ ਬਿਹਾਰ ਹੋਤ
ਕਾਮਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਜਲ ਮੇਂ ਸੰਘਾਤ ਹੈ। ਜਲ ਕੋ ਨ ਲਾਏ
ਕਛੁ ਜੀਵਨ ਕੋ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਸਉਨਹੀਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾਕਰਮ ਉਨ ਦੀ
ਕੋ ਲਾਹ ਹੈ। ਏਸੇਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਜਗਤ ਸਵ
ਬ੍ਰਹਮ ਉਨ ਲਾਏ ਕਛੁ ਜਗਤ ਬਿਕਾਨ ਹੈ॥੩॥ ਸੁੰਦਰ

ਸਰਾਜੁ ਸਾਧੰਡੁ ਉਦਭਿਜਪੁਨਿਚਾਰਖਾਨਿ ਤਿਨਕੇ ਚੋਰਾਸੀ
ਲਖ ਜੋਤੁ ਹੈ। ਜਲਚਰ ਬਰਚਰ ਬਯੋਮਚਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨਦੇਹ
ਪੰਚ ਭੂਤਨਿ ਕੀ ਉਪਜਿਖਾਤੁ ਹੈ। ਬੀਤ ਘ ਮ ਪਵਨਗਗਨ
ਮੇਂ ਚਲਤ ਆਈ ਗਗਨ ਅਲਿਪਤ ਜ ਮੇਂ ਮੇਘ ਹੂੰ ਅਨੰਤ
ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿਸਬ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਹਿ ਬ੍ਰਹਮ
ਨਿਸ਼ਿ ਕਲੰਕ ਸਦਾ ਜਾਨਤ ਮਹੰਤ ਹੈਂ ॥

ਇਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ ਕਲੰਕ ਕੋ ਅੰਕ ਸੰਪੂਰਨ ॥ ੨੮ ॥

ਅਥ ਆਤਮਾ ਅਨੁਭਵ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ॥

(ਇੰਦਰ ਵੰਦ)

ਹੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਦਿਲਦਾਰ ਸਹੀ ਅਖਿਯਾਂ ਉਲਟੀ ਕਰ
ਤਾਹਿ ਚਿਤਇਯੇ। ਆਬ ਮੇਂ ਖ ਕਮੇਂ ਬ ਵ ਮੇਂ ਅਤਿਸਜਨ
ਮੇਂ ਸੁੰਦਰ ਜਾਨਿ ਜਣਈਯੇ। ਨੂਰ ਮੇਂ ਨੂਰਹੀ ਤੇਜ ਮੇਂ ਏਜ
ਹੈ ਜੋਤਿ ਮੇਂ ਜੋਤਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਜਇਯੇ। ਕਿਆ ਕਹਿਯੇਕਹ-
ਤੇ ਨ ਬਨੇ ਕਛੁ ਜੋ ਕਹਿਯੇ ਕਹਿਤੇਹੀ ਲਜਇਯੇ ॥ ੧ ॥
ਜੋ ਬਹੁੰ ਹੈ ਸਬ ਮੇਂ ਵਹ ਏਕ ਤੁ ਸੋ ਕਹਿਕੇ ਮਹਿ ਆਖ ਦਿਖ
ਇਯੇ। ਸੋ ਕਹੋ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਦਿਖੇ ਕਛੁ ਤੋ ਸਬ ਝੂਠ ਕੇ
ਮਾਨਹਿ ਕਇਯੇ ॥ ਜੋ ਕਹੁ ਸੁੰਦਰ ਨੈਨਨਿ ਮਾਝਤ ਨੈਨ ਆ
ਬੈਨ ਗਯੇਪੁਨਿ ਹਇਯੇ। ਕਜਾਕਹਿਯੇਕਹਤੇਨ ਬਨੇਕਛੁ
ਕਹਿਯੇ ਕਹਤੇਹੀ ਲਜਿਯੇ ॥ ੨ ॥ ਹੋਤ ਬਿਨੋਦ ਸਿਤੋ ਅਵ
ਤਰ ਸੋ ਸੁਖ ਆਪ ਮੇਂ ਅਪਹੀ ਪਇਯੇ ॥ ਬਾਹਰ ਕੂ ਉਮ
ਕਜੋ ਪੁਨਿ ਆਵਤ ਕੰਠ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਫੇਰ ਕਠਇਯੇ। ਸ੍ਰਾਧਨਿ

ਬਰ ਨਿਬਰਜੇ ਜਾਤ ਸ ਮਾਨਹੁਗੁਡਗੁੰਗੇਨਿਤਖਇਯੋ। ਕਿਆ
ਕਹਿਯੋ ਕਹਤੇ ਨ ਬਨੇ ਕਛੁ ਜੋ ਕਹਿਯੋ ਕਹਤੇਹੀਲਜਇਯੋ
॥੩॥ ਬਯੋਮ ਕੋ ਬਯੋਮ ਅਨੰਤ ਅਖੀਭਿਤ ਅਇਨ ਅੰਤ
ਸੋ ਮਧਯ ਕਹਾਂਹੈ। ਕੋ ਪਰਮਾਨ ਕਰੈ ਪਰਿਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਤਅਦ੍ਰਿਤ
ਕਛੁ ਨ ਜਹਾਂਹੈ। ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕੁਛ ਆਪ ਮੇਂ
ਆਪਹੀ ਆਪਤਹਾਂਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਦੀਸਤ ਸੁੰਦਰ ਮਾਹਿ ਸੋ
ਸੁੰਦਰ ਤਾ ਕਹਿ ਕੋਨ ਵਹਾਂਹੈ ॥੪॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਏਕ ਕੇ ਦੋਯ ਨ ਏਕ ਨ ਦੋਯ ਵਹੀ ਕਿ ਯਹੀ ਨ ਵਹੀ
ਕਿ ਇਹੀ ਹੈ। ਸੁਨਯ ਕਿ ਬੂਲ ਨ ਸੁਨਜਨ ਬੂਲ ਜਹੀ ਕਿ
ਤਹੀ ਨ ਜਹੀ ਨ ਤਹੀ ਹੈ। ਮੂਲ ਕਿ ਭ ਲ ਨ। ਮੂਲ ਨ ਭ ਲ
ਵਹੀ ਕਿ ਮਹੀ ਨਵਹੀਨ ਮਹੀਹੈ। ਜੀਵ ਕ ਬ੍ਰਹਮ ਨਜੋ ਵ ਨ
ਬ੍ਰਹਮ ਤੋ ਹੈ ਕੇ ਨਹੀ ਕਛੁ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀ ਹੈ ॥੫॥ ਏਕ ਕਹੂੰ ਤੋ
ਅਨੇਕ ਸੋ ਦੀਸਤ ਏਕ ਅਨੇਕ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਅੰਸੋਆਇ ਕਹੂੰ
ਤਹਾਂ ਅੰਤਹ ਆਵਤ ਆਇਨ ਅੰਤ ਨ ਮਧ ਸੋ ਕੈਸੇ। ਗੋਪਜ
ਕਹੂੰ ਤੋ ਅਗੋਪਜ ਕਹਾਂ ਯਹਗੋਪਯ ਅਗੋਪਜਾ ਨ ਊਭੋਨਵੈਸੋ
। ਜੋਈ ਕਹੂੰ ਸੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੋ ਸਹੀ ਪਰ ਜੋਸੇ ਕੋ
ਤੈਸੇ ॥੬॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਏਕ ਕੋ ਕਹੇ ਜੋ ਕਹੂੰ ਏਕ ਹੀ ਪਾਤਿਸਾਨੀ ਜੋ ਜਾਨੈ

ਕਹੈਜੇ ਕਉ ਦੂ ਸਰੋਹੁ ਦੇਖਿਯੇ । ਅਨੇਕ ਕਹੈ ਤੇ ਕਉ ਅਨੇਕ
 ਅਭਾਸੈ ਤਾਹਿ ਜਾਕੇ ਜੇਸੇ ਭਾਵ ਤੇਸੇ ਤ ਕੇ ਹੀ ਵਿਸੇਖਿਯੇ ॥
 ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਉ ਕੈਸਹੀ ਬਖਾਨ ਕਹ ਬਯੋਮ ਮਾਹਿ
 ਚਿਤ੍ਰ ਕਹ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਲਖਿਯੇ । ਅਨਭਵ ਕੀਯੋਏ ਕਉਨ
 ਅਨੇਕ ਕਛੁ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਜਯੋ ਕੋ ਤਯੋਹੀ ਤਾਹਿ ਪੇਖਿਯੇ
 ॥ ੭ ॥ ਬਚਨ ਹੀ ਬੇਦ ਵਿਧਿ ਬਚਨ ਹੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਬਚਨ
 ਸਮ੍ਰਿਤਿ ਅਰੁ ਬਚਨ ਪੁਰਾਣ ਜੂ । ਬਚਨ ਹੀ ਯੋਰ ਭੀਬ
 ਬਚਨ ਹੀ ਬਜਾਕਰਣ ਬਚਨ ਹੀ ਕ ਬਜ ਛੰਦ ਨਾਟਕ
 ਬਖਾਨ ਜੂ । ਬਚਨ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਹੀ ਪਰਾਕ੍ਰੁਤ
 ਬਚਨ ਹੀ ਭਾਖਾ ਸਭ ਜਗਤ ਮੇਂ ਸਾਨ ਜੂ । ਬਚਨ ਕੇ ਪਰੇ ਹੈ
 ਸੋ ਬਚਨ ਮੇਂ ਆਵੈ ਨਹੀਂ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਵਹੀ ਅਨਭਵ
 ਪਾਮ ਟਜੂ ॥ ੮ ॥ ਇੰਦੀਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਅਲਪ ਅਗਾਯਾਨ
 ਇੰਦ੍ਰਿਪ੍ਰਾਣਹੀਂ ਨ ਜਾਨ ਸਕੈ ਸਾਸ ਆਵੈ ਜਾਯ ਹੈ । ਮਨੁੰਨ
 ਜਾਨ ਸਕੈ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਕਰੇ ਬੁਧਿਹੀਂ ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ
 ਸਨੇ ਸਨਤ ਯ ਹੈ । ਚਿਤ ਅਹੰਕਾਰ ਪੁਨਿਏਕਹੁਨ ਜਾਨਿਸਕੈ
 ਸਬਦ ਹੁਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਅਨੁਮਾਨ ਪਾਯ ਹੈ । ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
 ਤਾਹਿ ਕਉ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਦੀਵਾ ਕਰਿ ਦੇਖਿਯੇ ਸੇ ਯੋਸਾ
 ਨਹੀਂ ਲਾਯ ਹੈ ॥ ੯ ॥

(ਇੰਦ੍ਰ ਛੰਦ)

ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨਤ ਚਖ੍ਰੁਨ ਜਾਨਤ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀ ਜੋਸੁੰਘ ਪੁਨੇ ।
 ਜਾਨ ਸਪਰਸ਼ ਤੁਰਾ ਨ ਸਕੈ ਪੁਨਿ ਜਾਨਤ ਨਾਹਿ ਨ ਜੀਤ

ਬਖਾਨੇ। ਮਨ ਨ ਜ ਨਤਬੁਧਿ ਨ ਜਾਨਤ ਚਿੰਤ ਅਹੰਕਾਰ
 ਕਜੋ ਪਹਿਚਾਨੇ। ਮੁੰਦਰ ਸੁਬਦ ਹੁ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਨਹਿ ਆਤਮ
 ਆਪਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨੇ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਰ ਕੇ ਤੇਜ ਤੇ ਸੁਰਹੀ
 ਦੀਸਤ ਚੰਦ੍ਰਕ ਤੇਜਸੇ ਚੰਦ੍ਰ ਉਜਾਸੈ। ਤਾਰੇ ਕੇ ਤੇਜਸੇ ਤਾਰੇਹੀ
 ਦੀਸਤ ਬੀਜੁਲ ਤੇਜ ਸੇ ਬਿਜੁ ਚਕਾਸੈ। ਦੀਪ ਕੇ ਤੇਜ ਤੇ
 ਦੀਪਕ ਦੀਸਤ ਹੀਰੇ ਕੇ ਤੇਜ ਸੇ ਹੀਰਾ ਹੀ ਭਧੈ। ਤੇਸੇ
 ਹੀ ਮੁੰਦਰ ਅਤਮ ਜਾਨਹੁ ਆਪਕੇ ਗਿਆਨਤੇ ਅ ਪ੍ਰਕਾਸੈ
 ॥ ੧੧ ॥ ਕੋਊ ਕਹੈ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਕੋਊ ਕਹੈ ਯਹ
 ਕਰਮ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਕੋਊ ਕਹੈ ਯਹ ਕਾਲ ਉਪਾਵਤ ਕੋਊ
 ਕਹੈ ਯਹ ਈਸ਼ਰ ਤਿਸ਼ਟੀ। ਕੋਊ ਕਹੈ ਯਹ ਐਸੀ ਹੀ ਹੋਵਤ
 ਕਜੋ ਕਰ ਮਾਨਿਐ ਬਤ ਅਨਿਸ਼ਟੀ। ਮੁੰਦਰ ਏਕ ਕਿਯੇ
 ਅਨੁਭਵ ਬਿਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਨਹੀਂ ਫਲ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ॥ ੧੨ ॥
 ਕੋਊ ਤੇ ਮੋਢ ਅਕਾਸ ਬਤਾਵਤ ਕੋਊ ਤੇ ਮੋਢ ਪਤਾਲ ਕੇ
 ਮਾਹੀ। ਕੋਊ ਤੇ ਮੋਢ ਕਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਕੋਊ ਕਹੈ ਕਹੁੰਔਰ
 ਕਹਾਹੀਂ। ਕੋਊ ਬਤਾਵਤ ਮੋਢ ਸਿਲਾ ਪਤ ਕੋਊਕ ਮੋਢ
 ਨਿਟੈ ਪਰਛਾਹੀਂ। ਮੁੰਦਰ ਅਤਮ ਕੇ ਅਨੁਭਵ। ਬਨੁਔਰ
 ਕਹੈ ਕੋਈ ਮੋਢ ਹੀ ਨਾਹੀਂ ॥ ੧੩ ॥ ਮਏ ਤੇ ਮੋਢ ਕਹੈ ਸਬ
 ਪੰਡਤ ਮੁਏ ਤੇ ਮੋਢ ਕਹੈ ਪੁਨਿ ਜੈਨਾ। ਮੁਏ ਤੇ ਮੋਖ ਕਹੈ
 ਰਿਵਿਤਾ ਪਸ ਮੁਏ ਤੇ ਮੋਢ ਕਹੈ ਸਿਵ ਸੈਨਾ। ਮੁਏ ਤੇ ਮੋਢ
 ਮਲੇਫ ਕਹੈ ਪੁਨ ਧੋਖੇਹੀ ਧੋਖ ਬਖਾਨਤ ਬੈਨਾ। ਮੁੰਦਰ ਅਤਮ
 ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਸੋਈ ਜੀਵਤ ਮੋਢ ਸਦਾ ਸੁਖ ਚੈਨਾ ॥ ੧੪ ॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਕੋਊ ਤੋ ਕਹਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਭਿ ਕੇ ਕਮਲ ਮਧਜ ਕੋਊ ਤੋ
 ਕਹਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹਿੰਦ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਕੋਊ ਤੋ ਕਹਤੁ ਕੰਠ ਨ-
 ਸਿਕਾ ਕੇ ਅਕੁ ਛਾਗ ਕੋਊ ਤੋ ਕਹਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮੇਂ ਵਾਸ
 ਹੈ। ਕੋਊ ਤੋ ਕਹਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਦਭ ਮੇਂ ਵਾਰ ਬੰਚ ਕੋਊ ਤੋ ਕ-
 ਹਤੁ ਭ੍ਰਮ ਤ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਨਿਵਸ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਤੋ ਨਿਰੰ-
 ਤਰ ਵਿਰ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁੰਦਰ ਅਖੰਡ ਜੈਸੇ ਵਜਾਪਤ ਅਕਾਸ਼
 ਹੈ॥ ੧੫॥

(ਨਾਂਧਰੇ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦੇਖਿ ਸਗਰੋਂ ਮਚਾਯੋ ਹੈ)

ਪਾਂਵ ਜਿਨਿ ਗ੍ਰਹਿਓ ਸੋ ਤੋ ਕਹਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮ ਸੋ ਪ੍ਰੰਛ ਜਿ ਨ ਗ੍ਰਹਿਓ
 ਤਿਨ ਲਵ ਸੋ ਨਾਯੋ ਹੈ। ਮੁੰਡਾ ਜੇਨ ਗ੍ਰਹੀ ਤਿਨ ਡਰ ਲੇ ਕੀ ਬਾਹ
 ਕਹੀ ਦੰਤ ਜਿਨ ਗ੍ਰਹਿਓ ਤਿਨ ਮੁਸਰੀ ਖਾਯੋ ਹੈ। ਕਾਨ ਜਿਨ
 ਗ੍ਰਹੀ ਤਿਨ ਸੂਪ ਸੇ ਖਨਾਯਕ ਹੋਏ ਪੀਠ ਜਿਨ ਗ੍ਰਹੀ ਤਿਨ
 ਵਿਟਰਾ ਬਤਾਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਤਾਹਿ ਸੁੰਦਰ ਸੇ ਅਖੀ
 ਜਾਨੇ ਆਂਧਰੇ ਨੇ ਹਾਥੀ ਦੇਖਿ ਸਗਰੋਂ ਮਚਾਯੋ ਹੈ॥ ੧੬॥
 ਨਿਆਯ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਹਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਭਾਟ ਦੀ ਸ਼ਰ ਵਾਦ ਮੀਮਾਂਸ ਹੀ
 ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਹਿ ਕਰਮ ਵਾਦ ਕਹਿਓ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਖਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ
 ਪੁਨਿ ਕਾਲ ਵਾਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਘੋਸ਼ਣਿਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਹਿ
 ਜੋਗ ਵਾਦ ਲਹਯੋ ਹੈ। ਸਾਖਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਹਿ ਪੁਨਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿ
 ਪੁਰੁਖ ਵਾਦ ਵਾਦੀਤ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਦ ਗ੍ਰਹਿਓ ਹੈ
 ਸੁੰਦਰ ਕਹਤੁ ਖਣ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਹਿ ਬਯੋ ਵਾਦ ਜਾਕੇ ਅਨੁਭਵ
 ਗਿਆਨ ਵਾਦ ਮੇਂ ਨਵਹਿਓ ਹੈ॥ ੧੭॥ 'ਪ੍ਰਾਜਨਮਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ'

ਐਸੇ ਚਿੰਗਦੇ ਵਕ ਹੈ "ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮਿ" ਇਤਿ ਯਜੁਰਵੇਦ
 ਯੋਂ ਵਹੈ। "ਤਤਮਸਿ ਇਤਿ" ਸਮਵੇਦਯੋਂ ਵਖਾਨਨ ਹੈ "ਅਯੰ
 ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ" ਕਹਿ ਅਥਵਾ ਯੋਂ ਲਹੈ। ਇਕ ਇਕ ਵਚਨ
 ਮਿੰ ਭੀਨ ਪੈਦ ਹੈ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਭਿਨ ਕੇ ਵਿਚਰ ਕਰਿ ਅਰਥ
 ਤਤ ਕੋ ਗ੍ਰਹੈ। ਚਾਰ ਵੇਦ ਭਿਨ ਭਿਨ ਸਬ ਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਇਕ
 ਸੁੰਦਰ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਚੁਪਛਾਪ ਹੋ ਰਹੈ॥ ੧੮॥ ਇੰਦ੍ਰਨਿ ਕੇ
 ਭੰਗ ਜਬ ਚ ਹ ਤਬ ਆਯ ਰਹੈ ਨਾ ਸਵੰਤ ਤਾ ਤੇ ਰੂਛ ਨੰਦਯੋਂ
 ਸੁਨਾਯੋ ਹੈ। ਦੇਵ ਲੋਕ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਗ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਦੇਵੀ ਕੁੰਠ
 ਕੇ ਸੁਖ ਲੋਗ ਟਿਤਾਨੰਦ ਆਯੋ ਹੈ। ਅਖਯ ਅਖੰਡ ਇਕਹਾਸ
 ਪਰਿਪੂਰਣ ਹੈ ਤਹਿ ਤੇ ਪੂਰਣਾਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਪਾਯੋ
 ਹੈ। ਯਹੀ ਕੇ ਅੰਤਰ ਭੂਤ ਅਨੰਦ ਸਹਾ ਲੋਕ ਐਰ ਸੁੰਦਰ ਸਮੁਦ੍ਰ
 ਮਾਹਿ ਸਰਬ ਜਲ ਆਯੋ ਹੈ॥ ੧੯॥ ਏਕਤੋ ਮਾਯਾ ਵਿਲਾਸ
 ਜਗਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਯਹ ਚ ਰ ਖਾਨਿ ਭੇਦ ਪਾਯ ਦੇਤ ਭਾਸਰਹਿਓ
 ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਵਿਖੇ ਵਿਲਾਸ ਇੰਦ੍ਰਨਿ ਕੀ ਵਿਖੇ ਪੰਚ ਸਬਦ
 ਸਪਰਸ਼ਰੂਪਰ ਸਗੰਧ ਰਹਿਓ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਵਾਕਸ਼ ਵਿਲਾਸ ਸੋਤੇ
 ਸਬ ਵੇਦ ਮਾਹਿ ਵਰਨਿ ਕੇ ਜਹਾਂ ਲਗਿ ਬਚਨ ਤੋਂ ਕਹਿਓ
 ਹੈ। ਚੌਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵਿਲਾਸ ਤਿਹੂੰ ਕੇ ਅਭਾਵ ਜਹਾਂ ਸੁੰਦਰ
 ਕਹਤ ਵਹੁ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਲਹਿਓ ਹੈ॥ ੨੦॥ ਜੀਵਤਹੀ ਦੇਵ
 ਲੋਕ ਜੀਵਤਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਜੀਵਤਹੀ ਜਨ ਭੁਪ ਸਤ ਲੋਕ
 ਆਯੋ ਹੈ। ਜੀਵਤਹੀ ਵਿਧਿ ਲੋਕ ਜੀਵਤਹੀ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ
 ਜੀਵਤ ਵੇਰੁੰਠ ਲੋਕ ਜੇ ਅਖੰਡ ਗਾਯੋ ਹੈ। ਜੀਵਤਹੀ ਮੇਖ

ਭਿਲਾ ਜੀਵਤਹੀ ਹੋਸੁ ਮਾਹਿ ਜੀਵਤਹੀ ਨਿਕਟ ਪਰਮ ਪਦ
 ਪਾਯੋਹੀ ਅਤਮਾ ਕੋ ਅਨੁਵਾਜਿਨ ਕੋ ਜੀਵਤ ਭਯੋ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
 ਤਿਨ ਸੰਸਾਰ ਮਿਟਾਯੋ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥ ਖਿਤਿ ਭ੍ਰਮ ਜਲ ਭ੍ਰਮ ਪਦ
 ਪਦਨ ਭ੍ਰਮ ਵਡੇ ਮਭ੍ਰਮ ਤਿਨ ਕੋ ਸ਼ਰੀਰ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਿਯੋ। ਇੰਦ੍ਰੀ
 ਦਸਹੁ ਭ੍ਰਮ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਭ੍ਰਮ ਤਿਨਹੀ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਸੋ ਭ੍ਰਮ
 ਸੋ ਵਖਾਨਿਯੋ। ਸਤਰਜ ਤਮ ਭ੍ਰਮ ਪੁਨਿ ਅਹੰਕਾਰ ਭ੍ਰਮ ਮਹ
 ਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਖ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਿਯੋ। ਜੇਈ ਕਛੁ ਕਹਿਯੋ ਸੋ ਸੁੰਦਰ
 ਸਕਲ ਭ੍ਰਮ ਅਨੁਵਾਜਿਯੋ ਏਕ ਅਤਮਾਹੀ ਨਾਨਿਯੋ ॥ ੨੨ ॥
 ਭੂਮੀ ਹੁ ਬਿਲੀਨ ਹੋਯ ਆਪਹੁ ਬਲੀਨ ਹੋਏ ਤੇਜਹੁ ਬਿਲੀਨ
 ਯਵਾਯੁ ਜੇਵ ਤਹੀ। ਵਯੋਮ ਹੁ ਵਿਲੀਨ ਹੋਏ ਤ੍ਰਿਗੁਣ
 ਦਿਲੀਨ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਹੁ ਬਿਲੀਨ ਹੋਯ ਅਹੰ ਜੋ ਕਹਤ ਹੈ ॥
 ਮਹਤਹੁ ਬਿਲੀਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਬਿਲੀਨ ਹੋਯ ਪੁਰਖ
 ਬਿਲੀਨ ਹੋਯ ਏਹ ਜੋ ਗਹਤ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਲੋਕ ਕਹਿਯੋ
 ਬਿਲੀਨ ਹੋਏ ਅਤਮਾ ਕੋ ਅਨੁਵਾਜਿਯੋ ਅਤਮਾ ਰਹਤ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥
 ਇਛਾ ਹੀਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨ ਮਹਤਤੁ ਅਹੰਕਾਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਨ ਵਯੋਮ
 ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਕੋਈ ਹੈ। ਨ੍ਰਵਣਾਦਿ ਵਚਨਾਦਿ
 ਦੇਵਤਾ ਨ ਮਨ ਆਦਿ ਸੁਖਮ ਨ ਬੁਲ ਪੁਨਿ ਏਕ ਹੀ ਨ ਦੋਈ
 ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਨ ਅੰਤਰ ਜਰਾਯੁਜਨ ਉਦਭਿਜ ਪਸਹੀਨ ਪੰਖੀ
 ਹੀਨ ਪੁਰਖ ਹੁ ਨ ਜੋਈ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਬ੍ਰਹਮ ਜਗੋ ਕੋ
 ਤਿਉਂ ਹੀ ਦੇਖਿਯਤਨ ਤੋ ਕਛੁ ਭਯੋ ਅਰੁ ਨ ਤੋ ਕਛੁ ਹੋਈ ਹੈ ॥
 ੨੪ ॥ ਮਾਯਾ ਕੀ ਅਪੇਖਾ। ਰਾਤ੍ਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਪੇਖਾ। ਇਨ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਪੇਖਾ ਕਰਿ ਚਤਨ ਵਖਾਨਿਯੋ । ਅਗਿ ਮਾਨ ਅਪੇ
ਖਿਅ ਗਿਆਨ ਬੰਧਕੀ ਅਪੇਖਾ ਮੋਖਜਨੈਤਕੀ ਅਪੇਖਾ
ਸੋਭੇ ਅਦੈਤ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੋ । ਦੁਖ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਸੁਖ ਪਾਪ ਕੀ
ਅਪੇਖਾ ਪੁਨਿਬੰਧਕੀ ਅਪੇਖਾ ਤਾਹਿ ਸਤਿਕਰਿ ਮਨਿਯੋ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਯਹ ਬਚਨ ਵਿਲਾਸ ਭ੍ਰਮ ਬਚਨ ਰਹਿਤ
ਅਵਚਨ ਸੋਈ ਜਾਨਿਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਆਤਮਾ ਕਹਤ ਗੁਰੁ ਸੁਧ
ਨਿਰਬੰਧਨਿਤ ਸਤਿਕਰਿ ਮਾਨੈ ਸੋਭੇ ਸੁਵਦਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈ ।
ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਆਪਕ ਅਖੰਡ ਪਰਿ ਪੂਰਣ ਹੈ ਵਸਮ ਉਪਮਾ
ਤੇ ਉਪਮਾਨ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈ । ਜਾਕੀ ਸਤਾ ਪਾਯ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰ
ਚੇਤਨਜ ਹੋਏ ਯਾਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਮਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈ ॥
ਅਨੁਭਵ ਜਾਨੈ ਤਬ ਸਕਲ ਸਨੇਹ ਮਿਟੈ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਯਹ
ਪ੍ਰਤਿਪਤਿ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥ ਏਕ ਘੜ ਦੋਯ ਘਰਤੀ ਨ ਘਰ
ਚਾਰ ਘਰ ਪੈਰ ਘਰ ਤਜੈ ਤਬ ਛੋਟੇ ਘਰ ਪਾਯ ਹੈ । ਏਕ ਏਕ
ਘਰਕੇ ਅਧਾਰ ਏਕ ਏਕ ਘਰ ਏਕ ਘਰ ਨਿਰਾਧਰ ਆਪ
ਹੀ ਦਿਖਾਯ ਹੈ । ਸੋਭੇ ਘੜ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਘਰ ਘੜ ਮੈਂ ਅਨੂਪ
ਤਾਸੁ ਘੜ ਮਧਜ ਕੇਉ ਦਿਨ ਠਹਰਾਯ ਹੈ । ਤਾਕ ਪਰੇ ਸਾਖੀ
ਨ ਅਸਾਖੀ ਨ ਸੁੰਦਰ ਕਛੁ ਬਚਨ ਅਤੀਤ ਕਹੀ ਆਯ ਹੈ ਨ
ਜਾਯ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥ ਏਕ ਤੋ ਸੁਵਣ ਗੰਗਾ ਨ ਪਾਵਤ ਜਯੋਂ
ਦੇਖਿਯਤ ਮਾਯਾ ਜਲ ਪਸਰਤ ਬੇਗ ਬੁਝਿ ਜਾਤ ਹੈ ॥ ਏਕ ਹੋ
ਮਨਨ ਗੰਗਾ ਨਿਜੁਲੀ ਜਯੋਂ ਘਨ ਮਧਜ ਮਾਯਾ ਜਲ ਵਰਖਤ
ਤਾਮੈਂ ਨ ਬੁਝਾਤ ਹੈ । ਏਕ ਨਿਦਿਪਿਆਸ ਗਿਆਨ ਬਸਵਾ-

ਅਨਲ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸਮੁਦ੍ਰਮਾਹਿ ਮਾਯਾ ਜਲ ਖਾਤ ਹੈ ॥ ਅਨੁ-
 ਭਵ ਸਾਖਜਾਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਲਯਕੀਅਗਨਿ ਸਮਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
 ਦ੍ਰੋਤ ਪ੍ਰੰਭ ਵਿਲਾਤ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥ ਭੋਜਨ ਕੀ ਬਾਭ ਸੁਨਿ
 ਮਨਮੇਂ ਮੁਦਿਤ ਹੋਯ ਮੁਖ ਮੇਂ ਨ ਪਰੈ ਜੈ ਲੋਂ ਖੇਤਿਯੇ ਨ
 ਗ੍ਰਾਸ ਹੈ । ਸਕਲ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਆਨਿ ਪਾਪਕੋਂ ਕਰਣ ਲਾਗਯੋ
 ਮਨ ਨ ਕਰਤ ਕਥ ਜੀਵਹੂੰ ਯਹ ਆਸ ਹੈ । ਪ ਕ ਜਬਭਈ
 ਤਬ ਭੋਜਨ ਕਰ ॥ ਬੈਠਿਓ ਮੁਖਮੇਂ ਮੇਲਤ ਜਾਯ ਯਹੀ
 ਨਿਦਧਜਾਸ ਹੈ । ਭੋਜਨ ਪੂਰਣ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿਭਯੋ ਹੈ ਜਬ
 ਸੁੰਦਰ ਸਾਖਜਾਤ ਕਾਤ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਵਣ
 ਕਰਤ ਜਬ ਸਬ ਸੋ ਓਦਾਸ ਹੋਯ ਚਿਤ ਏਕਾਗ੍ਰ ਆਨਿ
 ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਸੁਨਿਯੇ । ਬੈਠਕੇ ਏਕਾਂਤ ਠੋਰ ਅੰਤਾਹਕਰਣਮਾਹਿ
 ਮਨਨ ਕਰਤ ਫੇਰ ਵਹੀ ਗਯਾ ॥ ਗੁਨਿਯੇ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਅਪ-
 ਰੋਖਜ ਜਾਨਿਕਹਤ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ ਸੋਹੰਸੋਹੰਹੋਯਸਦਾਨਿਦਿ ਧਜਾ
 ਸ ਧੁਨਿਯੇ । ਸੁੰਦਰ ਸਾਖਜ ਤਕਾਰਕੀਟਹੀਤੇਹੋਯਭ੍ਰਿੰਗ ਯਹ
 ਅਨੁਭਵ ਯਹ ਸ੍ਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਨਿਯੇ ॥ ੩੦ ॥ ਜਬਹੀਂ ਜਗਯਾਸੂ
 ਹੋਯ ਚਿਤ ਏਕ ਠੋਰ ਆਨਿ ਮਿਗਜਯੋਂ ਸੁਨਤ ਨਾਇ ਸ੍ਵਣ
 ਸੋ ਕਹਿਯੇ ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਾਂਤ ਬ੍ਰਿਦਹੂੰ ਕੋ ਚਾਤ੍ਰਕ ਵਰਤ ਪੁਨਿ ਐਸੇ
 ਹੀਂ ਮਨਨ ਕਰੈ ਕਥ ਬ੍ਰਿਦ ਲਹਿਯੇ । ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੋ ਚਕੋਰ ਜੈਸੇਂ
 ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕੋ ਧਰੇ ਧਜਾਨ ਤੈਸੇਂ ਜਾਨਿ ਨਿਦਧਜਾਸ ਵਿੜ
 ਕਰਿ ਗਹਿਯੇ । ਯਹ ਅਨੁਭਵਯਹੀਕਹਿਯੇ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ
 ਸੁੰਦਰ ਪਾਰੇ ਤੋਂ ਗਲ ਪਾਨੀ ਹੋਯਰਹਿਯੇ ॥ ੩੧ ॥ ਕਾਹੂੰ ਕੋ

ਪੰਡਤ ਦੇਕ ਧਨ ਕੈਸੇ ਪ ਇਯਤ ਕਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਨਤ ਸੁਵਣ
ਸੁਣੀ ਜਾਨਿਯੇ ॥ ਉਨ ਕਹਯੋ ਧਨ ਹਮ ਦੇਖਿਓ ਫਲਾਨੀ
ਨੌਰ ਮਨਨ ਕਰਤ ਭਯੋ ਕਬ ਘਰ ਅਨਿਯੋ ॥ ਵੇਤਿ ਜਬ
ਕਹਿਓ ਧਨ ਗਤਿਓ ਤੇਰੇ ਘਰ ਮਾਹਿਓ ਦਨ ਲਾਗਿਓ ਹੈ ਜਬ
ਨਿਦਾਯਾਸਠ ਨਿਯੋ ॥ ਧਨ ਨਿਕਸਿਓ ਹੈ ਜਬ ਗਯੋ ਹੈ ਦਰਿ-
ਦੁ ਤਬ ਸੁੰਦਰ ਸ ਖਜਾਤ ਕਾਰ ਨਿਪਤਿ ਬਖਾਨਿਯੋ ॥ ੩੨ ॥
ਚਕਮਤ ਠੇਕੇ ਤੇ ਚਮਤ ਕਾਰ ਹੋਤ ਕਛੁ ਨੈ ਸੇਹੀ ਸੁਵਣ ਗਿਆਨ
ਤਬਹੀ ਲੋ ਜਾਨਿਯੋ ॥ ਕਛੁ ਮਾਂਹਿ ਲਾਗੇ ਜਬ ਪ੍ਰਕਟੈ ਪਵਕ
ਗਿਆਨ ਸਿਲਗਤ ਜ ਯ ਵਹਮਨ ਨਵਖਾਨਿਯੋ ॥ ਵਰਧਮਾਨ
ਭਯੋਕ ਠਕਰ ਮਛੂ ਜਰਾ ਵਤ ਹੈ ਯਹੀ ਨਿਦਿ ਪਿਆਸ ਗਿਆਨ
ਗੰਥਿ ਮੇਂ ਗ ਨਿਯੋ ॥ ਸਕਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਯਹ ਝਰਿਕੇ ਸਮਾਯ
ਜਾਤ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਯਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੋ ॥ ੩੩

ਇਤਿ ਆਤਮਾ ਅਨੁਭਵ ਕੇ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤ ॥ ੨੯ ॥

ਅਥ ਨਿਰਮਲੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਃ

[ਮਨਹਰ ਛੰਦ]

ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੁਟ ਜਾਏ ਕਾਸੀ ਮਾਂਹਿ ਗੰਗਾ ਤਟ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ
ਛੁਟ ਜਾਏ ਛੇਤਰ ਮਘਹਰ ਮੇਂ ॥ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੁਟ ਜਾਏ
ਵਿਪ੍ਰ ਕੇ ਸਦਨ ਮਧਜ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੁਟ ਜਾਏ ਸੁਪਰ ਕੇ ਘਰ
ਮੇਂ ॥ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਦੇਬ ਆਰਯਾ ਅਨਾਰਯ ਮੇਂ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੁਟ
ਜਾਏ ਬਨ ਮੇਂ ਨਗਰ ਮੇਂ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਕਛੁ ਸੰਸਾਰ
ਰਹਤ ਨਾਂਹਿ ਮੁਰਗ ਨਰਕ ਸਬ ਭਾਗਿ ਗਯੋ ਭਰਮੇ ॥ ੧ ॥

ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੂਟ ਜਾਏ ਆਜਹੀ ਪਲਕ ਮਾਂਹਿ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹਰਹ
 ਚਿਰਕਾਲ ਯੁਗ ਅੰ ਜੁ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਛੂਟ ਜਾਏ ਗ੍ਰੀਖਮ ਪਾਵਸ
 ਰਿਦੁਸ਼ ਦ ਸਿਸਿਰ ਸੀ - ਛੂਟਤ ਸੇਤ ਜੁ ਭਾਂਵੇ ਦੇ ਛਿਟਾ ਯਨਹੁ
 ਭਾਂਵੇ ਉਤਰਾ ਯਨਹੁ ਭਾਂਵੇ ਦੇਹ ਸਪ ਸਿੰਘ ਬਿਜਲੀ ਹਨੰਤ
 ਜੂ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਏਕ ਅਤ ਮਾ ਅਖੰਡ ਜਾਨਿ ਯਾਹੀ ਭਾਂਤਿ
 ਨਿਰਸੰਸਯ ਭਯੋ ਸਬ ਸੰਤ ਜੂ ॥ ੨ ॥

(ਇੰਦਰ ਫੇਦ)

ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਗਿਰੋ ਬਨ ਪਰਬਤ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਨਦੀ
 ਮੇਂ ਬਹੋ ਜੂ। ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਧਰੋ ਧਰਤੀ ਮਾਂਹਿ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੋ ਜੂ। ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਨਿਰਾਦਰ ਨਿੰਦਹੁ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ
 ਸਰਾਹ ਕਹੋ ਜੂ। ਸੁੰਦਰ ਸੰਸਯ ਦੂਰ ਭਯੋ ਸਭ ਕੈ ਯਹ
 ਦੇਹ ਚਲੇ ਕੈ ਰਹੋ ਜੂ ॥ ੩ ॥ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਸਦਾ ਸੁਖ ਸੰਪਤ
 ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਬਿਪਤਿ ਪਰੋ ਜੂ। ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਚਿਰੰਗ ਰਹੋ
 ਨਿਤ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਹੀ ਟੋਗ ਚਰੋ ਜੂ। ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਹੁਤਾਸਨ
 ਪੈਨਹੁ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਹਿਮਾਲਯ ਗਰੋ ਜੂ। ਸੁੰਦਰ ਸੰਸਯ
 ਦੂਰ ਭਯੋ ਸਬ ਕੈ ਯਹ ਦੇਹ ਜਵੇ ਕਿ ਮਰ ਜੂ ॥ ੪ ॥

ਇਤਿ ਨਿਰਸੰਸਯ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤ ॥ ੩੦ ॥

ਅਥ ਪ੍ਰੇਮ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ:

(ਇੰਦਰ ਫੇਦ)

ਪ੍ਰੀ ਕੀਰੀਤਿ ਕਛੂ ਨਹੀ ਰਾਖਤ ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨਹੀ
 ਕੁਲ ਭਾਰੋ। ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਨੇਮ ਕਹੁਨਹਿ ਦੀਸਤਲਾ ਜਨ ਕਾਨਿ

ਲਗਯੋ ਸਬਖਾਰੋ। ਲੀਨਭਯੋਹਰਿਸੋਅਭਅੰਤਰਅਠਹੁਜਾਮ
ਰਹੈ ਮਰਵਾਰੋ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਯਹ ਗੋਕੁਲ
ਗਾਂਢ ਕੋ ਪੈਂਡੇ ਹੀ ਨਜਾਰੋ॥ ੧॥ ਗਜਾਨ ਦਿਯੋ ਗੁਰੁ ਦੇਵ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਯੋ ਭ੍ਰਮ ਖੋਲਿ ਭਿਵਾਰੋ। ਐਰ ਕ੍ਰਿਆ
ਕਹ ਕੋਨ ਕਰੈ ਅਬ ਚਿੰਤ ਲਗਯੋ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਪਿਆਰੋ।
ਪਾਂਢ ਬਿਨਾ ਚਲਿਬੋ ਕਹ ਠੋਹਰਹੁ ਪੰਗੁ ਭਯੋ ਮਨ ਮਿਤ
ਹਮਾਰੋ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਯਹ ਗੋਕੁਲ ਗਾਂਢ ਕੋ
ਪੈਂਡੇ ਹੀ ਨਜਾਰੋ॥ ੨॥ ਏਕ ਅਖੰਡਿਤਜਿਉਂਨਭਬਜਪਕ
ਬਾਰ ਭੀਤਰ ਹੈ ਇਕਸਾਰੋ। ਵਿਸ਼ੁ ਨ ਮੁਸ਼ਿ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ
ਨ ਸ੍ਰੋਤ ਨ ਪੀਤ ਨ ਰਕਤ ਨ ਕਾਰੋ। ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋਯ ਰਹੈ ਅਨੁ
ਭਵ ਬਿਨ ਜੋ ਲਗਿ ਨਹਿਨ ਗਜਾਨ ਉਜਾਰੋ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ
ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਯਹ ਗੋਕੁਲ ਗਾਂਢ ਕੋ ਪੈਂਡੇ ਹੀ ਨਜਾਰੋ॥ ੩॥

ਦ੍ਰਿਦ ਬਿਨਾ ਬਿਚਰੋ ਬਸੁਧਾਪਰਿ ਯਾ ਘਟ ਆਤਮ ਗਜਾ
ਨ ਅਪਾਰੋ। ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧਨ ਲੋਭਨ ਮੋਹਨ ਰਾਗਨ ਦ੍ਰੋਸ਼ਨ
ਮਾਰੋਨ ਥਾਰੋ। ਜੋਗ ਭੋਗ ਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੰਗ ਦੇਹਅਸ਼ਾਨ
ਢਕਯੋਨ ਉਘਾਰੋ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਯਹ ਗੋਕੁਲ
ਗਾਂਢ ਕੋ ਪੈਂਡੇ ਹੀ ਨਜਾਰੋ॥ ੪॥ ਲਖ ਅਲਖ ਅਦਖ
ਨਦਖ ਨ ਪਖ ਅਪਖ ਨ ਝੁਲ ਨ ਭਾਰੋ॥ ਝੂਠ ਨ ਸਾਂਚ
ਅਥਾਚ ਨ ਬਚ ਨ ਕੰਚ ਨ ਕਾਂਚ ਨਾ ਦੀਨ ਉਦਾਰੋ। ਜਾਨ
ਅਜਾਨ ਨ ਮਾਨ ਅਮਾਨ ਨ ਸਾਨ ਗੁਮਾਨ ਨ ਜੀਤ ਨਹਾਰੋ।
ਸੁੰਦਰ ਕੋਊ ਨ ਜਾਨ ਸਕੈ ਯਹ ਗੋਕੁਲ ਗਾਂਢ ਕੋ ਪੈਂਡੇ ਹੀ

ਨਜਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਇਤੀ ਪ੍ਰਮ ਗਿਆਨ ਕੋ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤ ॥ ੩੧ ॥

ਅਥ ਅਖੰਡ ਗਿਆਨ ਕੋ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭ:

[ਇੰਦਰ ਛੰਦ] ਪੁਨਰ ਓੰਕਾਰ

ਹੇ ਤੁਮ ਕੌਨ ਹੋ ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡਿਤ ਦੇਹ ਮੇਂ ਕਜੋਂ ਨਹੀਂ
 ਦੇਹ ਕੇ ਨੇਰੇ । ਬੋਲਤ ਕੈਸੇ ਕਹੈ ਨਹੀਂ ਬੋਲਤ ਜਾਨਿਯੇ
 ਕੈਸੇ ਅਗਿਆਨ ਹੋ ਤੇਰੇ । ਦੂਰ ਕਰੋ ਭ੍ਰਮ ਨਿਛਯ ਧਰਿ ਕਹੋ
 ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਕਹੈ ਨਿਤ ਦੇਰੇ । ਹੇ ਤੁਮ ਅੰਮੇ ਤੂ ਹੂੰ ਪੁਨਿ ਐਸੋਹੀ
 ਦੋਹ ਨਹੀਂ ਨਹੇ ਦੂਤ ਹੀ ਮੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਹੁੰ ਕਛੁ ਐਰ ਕਿ ਤੂੰ ਕਛੁ
 ਐਰ ਕਿ ਯਹ ਕਛੁ ਐਰ ਕਿ ਸੋ ਕਛੁ ਐਰੇ । ਹੁੰ ਐਰ ਤੂ ਯਹ ਹੋ
 ਕਛੁ ਸੋ ਪੁਨਿ ਬੁੱਧ ਬਿਲਾਸ ਭਯੋ ਝਕਝੋਰੇ । ਹੂੰ ਨਹੀਂ ਹੂੰ ਨਹੀਂ
 ਹੈ ਕਛੁ ਸੋ ਨਹੀਂ ਬੁਝੇ ਬਿਨਾ ਮਿਤ ਹੀ ਤਿਤ ਦੇਰੇ । ਹੂੰ ਪੁਨਿ
 ਤੂੰ ਪੁਨਿ ਹੋ ਕਛੁ ਸੋ ਪੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਬਯਾਪ ਰਹਯੋ ਸਬ ਠੋਰੇ ॥
 ੨ ॥ ਉਤੰਮ ਮਧਯਮ ਐਰ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਜਹਾ
 ਲਕਜੋ ਹੈ । ਦੀਸਤ ਭਿੰਨ ਤ ਐਰ ਦਰਪਨ ਵਸਤੁ ਬਿ-
 ਚਾਰਤ ਏਕ ਹੀ ਲੋਹੈ । ਜੋ ਸੁਨਿਯੇ ਅਰੁ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਪਰੇ ਕਛੁ
 ਵ ਦਿਨ ਐਰ ਕਹੈ ਅਥ ਕੋਹੈ । ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਬਯਾਪ ਰਹਯੋ ਸਬ
 ਸੁੰਦਰ ਮੇਂ ਪੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹੈ ॥ ੩ ॥ ਜਜੋ ਬਨ ਏਕ ਅਨੇਕ
 ਭਏ ਦੁਖ ਨਾਮ ਅਨੰਤ ਨ ਜਾਤਿ ਹੂ ਨਜਰੀ । ਵਾਪਿਤ ਭਾ-
 ਗੁਰੁ ਰੂਪ ਨਦੀ ਸਭ ਹੈ ਗਲ ਏਕ ਸੁਦੇਖਯੋ ਨਯਾਰੀ ॥ ੪ ॥
 ਵਕ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦੀਪ ਚਿਰਾਗ ਮਸਾਲਹੁ ਬਰੀ
 ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰਹਮ ਬਿਸਾਲ ਅਖੰਡਿਤ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕੀ ਬੁਧਿ

ਸੁ ਟਾਂਹੀ ॥ ੪ ॥ ਏਕ ਸਰੀਰ ਮੇ ਅਗ ਭਯੰ ਬਹੁ ਏਕ
 ਦਰ ਪਰ ਧਾਮ ਅਨੇਕ ॥ ਏਕ ਸਿਲਾ ਮਹਿ ਕੋਰ ਕੀਯੋ
 ਸਬ ਰਿਤ ਬਨਾਯ ਧਰੇ ਏਕ ਠੇਕਾ ॥ ਏਕ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਰੰਗ
 ਅਨੇਕਹੁ ਕੈਸੇ ਜੁ ਕੀਜੀਏ ਭੰਨ ਬਿਏਕ ॥ ਦੁਤ ਰਛੁ ਨਹਿ
 ਦੇਖਿਯੋ ਸੁੰਦਰ ਬ੍ਰਾਮ ਅਖੰਡਤ ਏਕ ਕੋ ਏਕਾ ॥ ੫ ॥ ਜੌ
 ਮਿਤਕਾ ਘਟ ਨੀਰ ਤਰੰਗਹਿ ਤੇਜਸਲ ਕੀਯੋਜੋ ਬਹੁਤਾ ॥
 ਵਾਯੁ ਘਟ ਨਿ ਗਾਠ ਪਰੀਬਹ ਬਾਦਲ ਬਜੋ ਸੁਵਜੋ ਮਜੁ ਭੂਤਾ
 ॥ ਬਿਛੋ ਸੁ ਬਾਜ ਹੈ ਬੀਜਸੋ ਬਿਛੁ ਹੈ ਪੂਤਸੁ ਬਾਪ ਹੋ ਰਾਮ
 ਸੋ ਪੁਤਾ ॥ ਵਸਤੁ ਬਿਛਾਰ ਤ ਏਕਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤਾਨ ਅਰੁ ਬਾਦਤੁ
 ਦੇਖਿਯੋ ਸੁਤਾ ॥ ੬ ॥ ਭੁਮਿਹੁ ਚੇਤਨ ਅਪਹੁ ਚੇਤਨ ਤੇਜਹੁ
 ਚੇਤਨ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਚੰਡਾ ॥ ਢਾਯੁ ਹ ਚੇਤਨ ਬਸੋਮ ਹੁ ਚੇਤਨ ਸਬਦ
 ਹੁ ਚੇਤਨ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ॥ ਹੈ ਮਨ ਚੇਤਨ ਬੁਧਿ ਹੋ ਚੇਤਨ
 ਰਿਤ ਹੁ ਚੇਤਨ ਅਹਿ ਚੁੰਦੰਡਾ ॥ ਜੋ ਕਛੁ ਨਾਮ ਧਰਜੋ ਸੋਈ
 ਚੇਤਨ ਚੇਤਨ ਸੁੰਦਰ ਬ੍ਰਾਮ ਅਖੰਡਾ ॥ ੭ ॥ ਏਕ ਅਖੰਡਿਤ
 ਬ੍ਰਾਮ ਬਿਰ ਜਤ ਨਾਮ ਜੁਦੇ ਕਰ ਵਿਸੁਕਹ ਵੈ ॥ ਏਕਹੀ
 ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰਾਣ ਬਖਾਨਤ ਏਕਹਿ ਦੰਤ ਬਸਿਸੁ ਸਨ ਵੈ ॥ ਏਕਹਿ
 ਅਰਜੁਨ ਉਧਵ ਸੋ ਕਹਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝ ਵੈ
 ॥ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤ ਰਛੁ ਮਤ ਜਾਨਹੁ ਏਕ ਹੀ ਬਜਾਪਕ ਬੇਦ
 ਬਤਾਵੈ ॥ ੮ ॥

(ਮਨੁ ਹਰ ਚੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਭਨ ਉਭਰ ॥)

ਸਿਸਤ ਪੁੰਛੇ ਗਰਦੇਵ ਗੁਰੂ ਕਹੈ ॥ ੮ ॥ ਸਿਸਤ ਮੇਰੇ ਏਕਾ

ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਕੜੇ ਨ ਪੂਛੇ ਅਬਹੀ। ਤੁਮ ਕਹੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ
 ਅਜਹੁਮ ਕਹੂੰ ਏ ॥ ਏਕਤਾ ਅਨੇਕਤਾ ਯਹਕੋ ਭ੍ਰਮ ਸਬਹੀ ॥
 ਭ੍ਰਮ ਯਹ ਕੌਨ ਕਹੈ ਭ੍ਰਮਹੀ ਕੋ ਭ੍ਰਮ ਭਯੋ ਭ੍ਰਮ ਹੀ ਕੋ
 ਭ੍ਰਮ ਕੈਸੇ ਤੂ ਨ ਜਾਨੈ ਕਬਹੀ। ਕੈਸੇ ਕਰ ਜਾਨੈ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੂ
 ਕਹੈ ਨਿਸ਼ਚਯ ਧਰ ਨਿਸ਼ਚਯ ਐਸੇ ਜਾਨਿਓ ਅਬਏਕ ਬ੍ਰਹਮ
 ਤਬਹੀ ॥ ੮॥ ਬ੍ਰਾਮ ਹੈ ਠੌਰ ਕਠੌਰ ਦੂਸਰੋ ਨ ਕੋਊ ਔਰ
 ਵਤੁ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੇ ਵਸਤੁ ਪਹਿਚਾਨੀਏ। ਪੰਚਤਤੁ
 ਤੀਨ ਗੁਣ ਬਿਸਤਰ ਵਿਵਿਧ ਭਾਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪ ਜਹਾ ਲਗਿ
 ਮਿਥਯਾ ਮ ਯਾ ਮ ਨੀਏ। ਸੋਸ਼ਨਾਗ ਆਇਦੈਕੇ ਬੈਰੁਠ ਗੋ
 ਲੋਕ ਪੁਨਿ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਸਬ ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ ਭਾਨੀਯੇ। ਨ ਤੋ
 ਕੋਊ ਉਰਝੋ ਨ ਸੁਰਝੋ ਕਹੂੰ ਸੋ ਕੌਨ ਸੰਦਰ ਸਕਲ ਯਹ
 ਉਆਬਾਟੀ ਜਾਨਿਯੇ ॥ ੧੦॥ ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਦੇਹ ਮੰ ਤੇ ਬਾਹਰ
 ਕੁੰਦੁ ਕੋ ਪਰਜੋ ਇੰਦ੍ਰਿਯਾ ਬਿਉਹਾਰ ਸੁਖ ਸੰਤ ਕਰ ਜਾਨਜੋ
 ਹੈ। ਕੌਨ ਹੀ ਸੰਜੋਗ ਪਾਯ ਸਤਗੁਰ ਸੋ ਭੇਟ ਭਈ ਉਨ
 ਉਪਦੇਸ਼ ਦੈਕੋ ਭੀਤਰ ਕੋ ਆਨਜੋ ਹੈ। ਭੀਤਰ ਕੋ ਅ ਵਤ ਹੀ
 ਬੰਧਿ ਕੋ ਪ੍ਰਕ ਸ ਭਯੋ ਕੌਨ ਦੇਹਕੌਨ ਮੋ ਜਗਤ ਕਿਨ ਮਾਨਜੋ
 ॥ ਸੰਦਰ ਬਿਚ ਰਤ ਯੋ ਉਪਜੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿ ਮਾਨ ਆਪਕੋ
 ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਪਹਿਚਾਨਜੋ ਹੈ ॥ ੧੧॥

(ਹੀਲਾਸ ਫੰਦ)

ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰ ਬਰਨਿਯੋ ਸੂਰਗ ਪਤਾਲ
 ਮ੍ਰਿਤਜੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਏਕ ਤੇ ਗਿਨਤ ਹੀ ਗਿਨਾਏ ਜੋ ਸੋ

ਲਗ ਵੇਰ ਕਰ ਏਕ ਕੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਯਹ ਨਹੀਂ ਯਹ
ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਅਥਨੇਸ ਸੋ ਅੰਤ ਹੁੰ ਬੇਦ ਨੇ ਯਉਂ ਕਹੀ ਹੈ।
ਕਹਤ ਸੁੰਦਰ ਸਹੀ ਅਪਨਾ ਪੰਜਾਨ ਜਬ ਆਪਨੇ ਆਪ ਮੇਂ
ਅਪ ਹੀ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਏਕ ਤੂ ਦੋਯ ਤੂ ਤੀਨ ਤੂ
ਚਾਰ ਤੂ ਪੰਚ ਤੂ ਭੜ ਤੇ ਜਗਤ ਕਿਯੋ। ਨਾਮ ਅੰਤ ਰੂਪ ਹੁੰ
ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਬਿਸਤਰਯੋ ਤੁਮ ਬਿਨਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਾਹਿ
ਬੀਯੋ। ਰ ਵ ਤੂ ਰੰਕ ਤੂ ਦੀਨ ਤੂ ਦਾਨਿ ਤੂ ਦੋਯ ਕਰ ਮੇਲ
ਤੇ ਲੀ ਯਦ ਯੋ। ਸਕਲ ਯਹ ਸਿਸ੍ਟਿ ਤੂ ਮਾਹਿ ਉਪਜੈ ਖਪੈ
ਕਹਤ ਸੁੰਦਰ ਬੜੇ ਬਿਪੁ ਲਹੀਯੋ ॥ ੧੩ ॥

(ਮਨਹਰ ਵੰਦ)

ਤੇ ਹੋ ਮੇਂ ਜਗਤ ਯਹ ਤੂਹੀ ਹੈ ਜਗਤ ਮਾਹਿ ਤੋਮੇਂ ਅੰਤ
ਜਗਤ ਮੇਂ ਭੰਨਤਾ ਕਹਾਂ ਰਹੀ। ਭੂਮਿ ਹੀ ਤੇ ਭਾਂਜਨ ਅਨੇਕ
ਭਾਂਤਿ ਨ ਮਰੂਪ ਭਾਂਜਨ ਬਿਥ ਰ ਦੇਖੇ ਯਹ ਏਕ ਹੈ ਮਹੀ ਜਲ
ਤੇ ਤਰੰਗ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਤੇ ਵਿਚਰੇ
ਏਕ ਵਹੈ ਜਲ ਹੈ ਸਹੀ ॥ ਜੇਤੇ ਹੈਂ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਸਬ
ਕੋ ਸਿੰਧਾਂਤ ਏਕ ਸੁੰਦਰ ਅਖਿਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਤ ਵੇਦ ਯਹ
ਕਹੀ ॥ ੧੪ ॥ ਜੈਸੇ ਈਖ ਰਸਕੀ ਮਿਠਾਈ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਭਈ
ਫੇਰ ਕਰ ਗਾਰੇ ਈਖ ਰਸ ਹੀ ਲਹਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਖੀਜਕੇ
ਡਰਾ ਸੋ ਬਧਿ ਜਾਤ ਪੁਨਿ ਫੇਰਿ ਪਿਘਰੇ ਤੇਂ ਵਹ ਘ੍ਰਿਤ
ਹੀ ਰਹਤ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਪਾਨੀ ਜਮਿਕੇਂ ਪਖਾਨ ਹੁ ਸੁ ਦੋਯਤ
ਸੋ ਪਾਖਾਨ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਪਾਨੀ ਹੈ ਵਹਤ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ

ਯਹ ਜਗਤ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਮਯ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋ ਜਗਤ ਮਯ ਦੇਵ ਯੋ ਕਹਤ
 ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਜੈਸੇ ਕਾਨ ਕੋਰੀ ਤਾ ਮੇਂ ਪੁਤਰੀ ਬਨਾਯਰਾਖੀ ਜੋ
 ਵਿਚਾਰ ਦੇਯੋ ਤੇ ਵੀ ਏਕ ਏਕ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਮਾਲਾ ਸੂਤ
 ਹੁ ਕੀ ਮਨਿਕਾਹੁ ਸੂਤ ਹੀ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹੁ ਪੋਯੋ ਪੁਨਿ ਸੂਤ ਹੀ
 ਕੇ ਤਾਰ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਜਲ ਹੀ ਕੇ ਲੋਨ ਭਯੋ
 ਸੋਢੀ ਤੇ ਵਿਚਰ ਪੁਨਿ ਵਹੀ ਜਲ ਖਾਰ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਦਰ
 ਯਹ ਜਗਤ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮਯ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋ ਜਗਤ ਮਯ ਯਹੀ ਨਿ
 ਰਧਨ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਲੋਹ ਕੇ ਹਥਯਾਰ ਨਾਨਾ
 ਭਾਤਿ ਕਿਯੇ ਆਇ ਅੰਤ ਮਯ ਜਏਕ ਲੋਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੋ ॥
 ਜੈਸੇ ਏਕ ਕੰਥਨ ਕੇ ਭੂਖਣ ਅਨੇਕ ਭਯੋ ਆਇ ਅੰਤ ਮਯ
 ਏਕ ਕੰਥਨ ਹੀ ਜਾਨਿਯੋ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਮੈਨ ਕੇ ਸਮਹਾਰੇ ਨਰ
 ਹਾਥੀ ਯਹ ਆਇ ਅੰਤ ਮਯ ਜਏਕ ਮੈਨ ਹੀ ਬਖਾਨਿਯੋ ॥
 ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਦਰ ਯਹ ਜਗਤ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮਯ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋ ਜਗਤ
 ਮਯ ਨਿਸੰਚਯ ਕਰ ਮਾਨਿਯੋ ॥ ੧੭ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਜਗਤ
 ਯਹ ਐਸੀ ਵਿਧਿ ਦੇਖਿਯਤ ਜੈਸੀ ਵਿਦਿ ਦੇਖਿਯਤ ਛੂਲਡੀ
 ਮਹੀਰ ਮੇਂ ॥ ਜੈਸੀ ਵਿਧਿ ਬਲੀਮ ਦੁਲਾਹੇ ਮੇਂ ॥ ਨਕ ਭਾਤਿ
 ਜੈਸੀ ਵਿਧਿ ਦੇਖਿਯਤ ਚੂਨਰੀ ਹੁ ਚੀਰ ਮੇਂ ॥ ਜੈਸੀ ਵਿਧਿ
 ਕਾਂਗੇ ਹੁ ਕੋਟ ਪਰੀ ਦੇਖਿਯਤ ਜੈਸੀ ਵਿਧਿ ਦੇਖਿਯਤ
 ਬੁਝਵਾ ਨੀਰ ਮੇਂ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਲੀਕ ਹਾਥ ਪਰ ਦੇ
 ਖਿਯਤ ਜੈਸੀ ਵਿਧਿ ਦੇਖਿਯਤ ਸ਼ੇਤਲਾ ਨੀਰ ਮੇਂ ॥ ੧੮ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਐਰ ਮਾਯਾ ਜੈਸੀ ਸ਼ਿਵ ਐਰ ਸ਼ਕਤਿ ਪੁਨਿ ਪੁਰੁਖ

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੋਉ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਨ ਯੇ ਹੈ ॥ ਪਤਿ ਅਰ ਪਤਿਨੀ
ਈਸ਼ਰ ਐਰ ਈਸ਼ਰੀ ਹੂ ਨਾਰਾਯਣ ਲਛਮੀ ਦੇ ਵਰਨਕਰਾ
ਯੇ ਹੈ ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਅਰਧ ਨਰ ਨ ਦੇਸ਼ੁਰੀ ਰੂਪ ਧਰੇ ਏਕ
ਬੀਸ ਹੀ ਤੇ ਦੋਯ ਭਾਲੀ ਨਾਮ ਪਯੇ ਹੈ ॥ ਤਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ
ਵਸਤੁ ਜੋ ਹੋ ਤਿਉਂ ਹੀ ਕੇ ਰਸ ਉਭਯ ਪ੍ਰਕਾਰਹੋਯਅਪ
ਹੀ ਦਿਖਾਯੇ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

(ਇੰਦਰ ਛੰਦ)

ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰੀਹ ਨਿਰਾਮਯ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਤਯ ਨਿਰੰਜਨ ਐਰ
ਨ ਭਾਸੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਅਖੰਡਿਤ ਹੈ ਅਰਧਹਉ ਰਧਹ ਬਾਹਰ ਭੀਤਰ
ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਸੂਛਮ ਸਬੂਲ ਜਹਾਲੰਗ ਬ੍ਰਹਮ
ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਦਾਸੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਐਰ ਕਛੁ ਮਤਿ ਜਾਨੈ ਬ੍ਰਹਮ
ਹੀ ਦਖਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤਮਾਸੈ ॥ ੨੦ ॥ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਮਾਹਿ ਵਿਰਾਜਤ
ਬ੍ਰਹਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਜਿਨਿ ਐਰ ਹੀ ਜਾਨੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ
ਕ੍ਰੇਸਰ ਕੇ ਦੇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਰੇਕ ਐਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ
ਰਾਨੈ ॥ ਕਲਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਭਾਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਵਰਮਹੁ ਜੀਵ
ਐਰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਖਾਨੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਬ੍ਰ-
ਹਮਹੀ ਜਨ ਸਬੈ ਭ੍ਰਮ ਭਾਨੈ ॥ ੨੧ ॥ ਆਇਹੁ ਤੇ ਸੋਈ
ਅੰਤ ਹੀ ਹੋ ਪੁਨਿ ਮਧਯਕਹਾ ਕਛੁ ਐਰ ਕਹਾਏ ॥ ਕਾਵਣ
ਕਾਰਜ ਨਾਮ ਧਰੈ ਪੁਨ ਕਾਰਜ ਬਾਰਣ ਮਹੀ ਸਮਾਵੈ ॥ ਕਾ-
ਰਜ ਦਖਿਯਾਏ ਵਿਭੁਮਕਾਰਣ ਦੇ ਖਿਕਿਛੁ ਮਵਿਲਾਵੈ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਨਿਸਚਯਯੇਹ ਅਭਯੰਤਰਨੈਤਗਯ ਫਿਰਦੈਤ ਨ ਆਵੈ ॥ ੨੨ ॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

[ਬ੍ਰਹਮ ਅਰੁ ਮਾਯਾ ਕੇ ਤੋ ਮਾਥੇ ਨਹੀਂ ਸ੍ਰਿੰਗ ਹੈ]

ਦੈਤ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਜਬ ਦੈਤ ਹੀ ਦਿਖਾਇ। ਦੈਤ ਏਕ
 ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਤਬ ਵਹੀ ਏਕ ਅੰਗ ਹੈ ॥ ਸੂਰਜ ਕੇ ਦੇਖੈ ਜਬ
 ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਖਿਰਣ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤੋ ਕਿਰਣ ਨਾਨਾ
 ਰੰਗ ਹੈ ॥ ਭ੍ਰਮ ਜਬ ਭਯੋ ਤਬ ਮਾਯਾ ਐਸੇ ਨਾਮ ਧਰੇ ਭ੍ਰਮ
 ਕੇ ਗਯੇ ਤੇ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬੰਗ ਹੈ ॥ ਸੰਦਰ ਕਹਤ ਯਾਕੀ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੂ ਕੇ ਫੇਰ ਭਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਤ ਮਾਯਾ ਕੈ ਤੋ ਮਾਥੇ
 ਨਹੀਂ ਸ੍ਰਿੰਗ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਨੇਤ੍ਰ ਕਛੂ ਔਰ
 ਨਾਹੀਂ ਨਾਸਕਾ ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਰਸਨਾਨ ਔਰ ਹੈ । ਤ੍ਰਕ
 ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਵਾਕਯ ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਹਾਥ ਕਛੂ ਔਰ
 ਨਾਹੀਂ ਪਾਦਨ ਕੀ ਦੋਰ ਹੈ ॥ ਮਨ ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਬੁਧਿਕਛੂ
 ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਚਿਤ ਕਛੂ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਅਹੰਕਾਰ ਤੋ ਰਹੇ ॥ ਸੰਦਰ
 ਕਹਤ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨ ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਆਪਹੀਂ ਮੇਂ ਆਪ
 ਵਜਾਪ ਰਹੇ ਸਬ ਠੋਰ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਇਤਿ ਅਦੈਤ ਗਿਆਨ ਕੇ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਾ ॥ ੩੨ ॥

ਅਬ ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ ਕੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਹ

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

[ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਿ ਜਗਤ ਭੁਲਾਯੋ ਹੈ]

ਕੀਯੋ ਨ ਬਿਚਾਰ ਕਛੂ ਭਿਨ ਪਰੀ ਹੋਕ ਨ ਧਾਰਿ ਆਏ
 ਸੁਨਿ ਕਰ ਭਰਿ ਵਿਖ ਖਾਯੋ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਅਨਫਤੋ ਐਸੇ
 ਹੀਂ ਬੁਲਾਈਯਤ ਵਾਰਥੀਤਿ ਗਈ ਪਰ ਕੋਊ ਟਹੀਂ ਆਯੋ

ਹੈ॥ ਵੇਦ ਹੂ ਵਰਨਿ ਕੇ ਜਗਤ ਤਰੁ ਠਾਢੇ ਕੀਯੋ ਅੰਤ ਪੁਨਿ
ਵੇਦ ਜਰ ਮੂਲਤੋਂ ਉਠ ਯੋ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਯਾ ਕੋ
ਕੋਈ ਏਕ ਪਾਵੈ ਭੇਦ ਜਗਤ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਨ ਜਗਤ ਭੁਭਾਯੋ
ਹੈ॥ ੧॥ ਐਸੇ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਕੋਈ ਆਏ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ
ਦਿਵਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੂਰਿ ਭਈ ਦੇਖੇ ਰਾਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ॥ ਜੈਸੇ
ਏਕ ਆਰਸੀ ਸਦਾਈਂ ਹਥ ਮਾਹਿ ਰਹੈ ਸੁ ਮੁਖ ਨ ਦੇਖੇ
ਫੇਰਿ ਫੇਰ ਦੇਖੇ ਪ੍ਰਸਟੀ ਕੋ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਵਜੋ ਮਪੁਨਿ ਬਾਦਰਸੋ
ਛਾਯ ਰਹੇ ਬਜੋ ਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤ ਦੇਖਤ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਤੈਸੇ ਏਕ
ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬਿਰਾਜ ਮਾਨ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨ ਦੇਖੇ ਕੋਊ
ਦੇਖੇ ਸਬ ਸਿਸ਼ਟਿ ਕੋ॥ ੨॥ ਅਨਛਤੋ ਜਗਤ ਅਗਿਆਨ
ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਬਾਲਕ ਬੈਤਾਲ ਦੇਖਿ ਡਰਿਓ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ
ਕੋਊ ਸੁਪਨੇ ਮੇਂ ਦਾ ਬਿਯੋ ਹੈ ਉਥ ਰੇਅ ਏ ਮੁਖਤੋਂ ਨਾਮ ਵੈ ਬੋਲ
ਐਸੇ ਦੁਖ ਪਰਿਯੋ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਅੰਧਿਯ ਹੀ ਰੈਨਿ ਜੇਵਨੀ ਨਜਾਨੈ
ਤਾਂਹਿ ਆਪ ਹੀਤੋਂ ਸਾਂਪ ਮਾਹਿ ਭਯ ਅਤਿ ਕਰਜੋ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ
ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਏਕ ਗਿਆਨ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਨ ਆਪ ਦੁਖ ਪਾਏ
ਪਾਏ ਅਪ ਪਚਮਰਜੋ ਹੈ॥ ੩॥

[ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਜਗਤ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਦੂਰਿ ਰਹੇ ਹੈ]

ਮ੍ਰਿਤਿਕਾ ਸਮ ਇ ਰਹੀ ਭਾਜਨ ਕੇ ਰੂਪ ਮ ਹਿਮ੍ਰਿਤਕਾ
ਕੇ ਨਾਮ ਮਿਟਿ ਭਾਜਨ ਹੀ ਗਹਜੋ ਹੈ॥ ਕਨਕ ਸਮਾਇ ਜਿਉਂ
ਹੀ ਹੋਏ ਰਹਯੋ ਆਭੁਖਣ ਕਨਕ ਨ ਕਹੈ ਕੋਊ ਅਭੁਖਣ
ਕਹਯੋ ਹੈ॥ ਬੀਜ ਹੂ ਸਮਾਏ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿਖ ਹੋਏ ਰਹੇ ਪੁਨਿ

ਬ੍ਰਿਖ ਹੀ ਕੋ ਦੇਖੀਯਤ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਲਹਜੇ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ
ਯਹ ਯੁੰ ਹੀ ਕਰ ਜਾਨਯੋ ਸਬ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਜਗਤ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ
ਦੂਰ ਰਹਯੋ ਹੈ॥ ੪ ॥ ਕਹਤ ਹੈ ਦੇਹ ਮਾਹਿ ਜੀਵ ਆਏ
ਮਿਲ ਰਹਿਯੋ ਕਹਾ ਦੇਹ ਕਹਾ ਜੀਵ ਬਿਥਾ ਚੁਕ ਪਰਜੇ ਹੈ।
ਬੁਝਿਵੇ ਕੇ ਡਰ ਤੇ ਤਰਨ ਕੋ ਉਪਦਿ ਕਰੇ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ
ਯਹ ਮਿਤ ਨਾਭ ਭਰਯੋ ਹੈ। ਜੇਵਰੀਕੋ ਸਾਪ ਮਾਨ ਸੀਪ ਵਿਖੇ
ਰੂਪੇ ਜੀਨਿ ਔਰ ਕੇ ਔਰ ਹੀ ਦੇਖ ਯੋਹੀ ਭ੍ਰਮ ਕਰਜੇ ਹੈ।
ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਯਹ ਏਕ ਹੀ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਤਾਹੀ ਕੋ ਪਲਟਿ
ਕੇ ਜਗਤ ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਹੈ॥ ੫ ॥

ਇਤਿ ਜਗਤ ਮਿਥਯਾ ਕੇ ਅੰਗ ਸੰਪੂਰਨ॥ ੩੩ ॥

ਅਬ ਅਸਚਰਯ ਕੇ ਅੰਗ ਪ੍ਰਾਰੰਭਹ॥

(ਮਨਹਰ ਛੰਦ)

ਵੇਦ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਸੋਈ ਸੁਨਿ ਕੇ ਸੰਤਨ ਮੁਖ ਆਪ ਹੂ
ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਸੋਈ ਧਾਰਿਯਤ ਹੈ। ਜੋਗਕੀ ਜੁਗਤਿ ਜ ਨਿ
ਜਗਤੇ ਉਦਾਸਹੋਏ ਸ਼ੂਨਯਮੇਸ ਮਾਧਿਲਾਏ ਮਨ ਮਾਰਿਯਤ ਹੈ।
ਐਸੇਐਸੇ ਕਰਤਕਰਤ ਕੇਤੇ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਸੁੰਦਰਕਹਤ ਅਜਹੂੰ
ਵਿਚਾਰਿਯਤ ਹੈ। ਕਾਰੋ ਸੀ ਨ ਪੀਰੋ ਨ ਤੋ ਤਾਤੇ ਹੀ ਨਸਾਰ
ਕਛੁਹਾ ਬਨਪਰਤਤਾਤੋਹਾ ਬਥਾਰਿਯਤ ਹੈ॥੧॥ ਮਨਕੋ ਅਕਮ
ਅਤਿ ਵਚਨ ਬਕਿਤਹੋਤ ਬੁਧਿਹੁ ਵਿਚ ਰਿਕਰਿਬਹੁ ਖੰਡਿਯਤ
ਹੈ। ਸੁਵਣ ਨ ਸੁਨੇ ਤਾਹਿ ਨੇਨ ਹੁ ਨ ਦੇਖੇ ਕਛੁ ਰਸਨਾ

ਕੇ ਰਸ ਸਥ ਰਸ ਛ ਡਿਯਤ ਹੈ ॥ ਤੁਕ ਕੇ ਸਪਰਸ ਨਾਹੀ
 ਘ੍ਰਨਕੋਨ ਵਿਖੇਹਯ ਪਗਿਨਿ ਹੁ ਕਰਿ ਜਿਤ ਤਿਤਹੀਡੀਯਤ
 ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਅਤਿ ਸੂਛਮ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕਛੂ ਹਥ ਨ ਪਰਤ
 ਤਾਂਤੇ ਹਾਥ ਮੀਡਿਯਤ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਗੁਫ ਕੇ ਸਵਾਰਤ ਹੈ ਆਸਨ
 ਹੁ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਕੇ ਧਾਰਿ ਧਾਰਣਾ ਕਸੀਟਿਯਤ ਹੈ ॥
 ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਕੇ ਘੋਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਹੁ ਕੇ ਫੇਰਿ ਪੁਨਿ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ
 ਮੇਂ ਹਰਿ ਹੋਰ ਹਿਯੇ ਚੀਟਿਯਤ ਹੈ ॥ ਸਥ ਛਿਟਿਕ ਯ ਪੁਨਿ
 ਸੂਨਿ ਮੇਂ ਸਮਾਯ ਤਹਾ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਯ ਕਰਿ ਆਖ
 ਮੀਟਿਯਤ ਹੈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਹਮ ਐਰ ਹੁ ਕਿਯੇ ਉਪਾਯ
 ਹਾਥ ਨ ਪਰਤ ਤਾਂਤੇ ਹਾਥ ਛੀਟਿਯਤ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਬੋਲੈ ਹੀ ਨਮੋਨ
 ਧਰੈ ਬੈਠੇ ਹੀ ਨ ਗੋਨ ਕਰੈ ਜਗੇ ਹੀ ਨ ਸੋਵੈ ਨ ਤੇ ਦੁਰਿਹੀ
 ਨ ਨੇਰੇ ਹੈ ॥ ਆਵੈ ਹੀ ਨ ਜਾਤ ਨਾ ਤੇ ਬਿਰ ਅਕੁਲ ਤਪੁਨਿ
 ਭੂਖੇ ਹੀ ਨ ਖਾਤ ਕਛੂ ਤੇ ਹੀ ਨ ਸੀਰੇ ਹੈ ॥ ਲੇਤ ਹੀ ਨ
 ਦੇਤ ਕਛੂ ਹੇਤ ਨ ਕੁਹਤ ਪੁਨਿ ਬਿਆਮ ਹੀ ਨ ਸ੍ਰੇਤ ਸੋ ਤੇ
 ਰਾਤੇ ਹੀ ਨ ਪੀਰੇ ਹੈ ॥ ਦੂਬਰੇ ਨ ਮੋਟੇ ਕਛੂ ਲਾਖੇ ਹੀ ਨ
 ਛੋਟੇ ਤਾਂਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਕਛੂ ਕਾਂਠਹੀ ਨ ਹੀਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥
 ਭੂਮਿ ਹੀ ਨ ਆਪ ਨ ਤੇ ਤੇਜ ਹੀ ਨ ਤਾਪ ਨ ਤੇ ਵਾਯ ਹੀ ਨ
 ਵਿਜੋਮ ਨ ਤੇ ਪੰਜ ਰੋ ਪਖਾਰੇ ਹੈ ॥ ਹਾਥ ਹੀ ਨ ਪਾਂਵਨ ਤੋਨੈਂ ਨ
 ਬੈਨਡ ਵਨਤੋਰੀਕ ਹੀ ਨ ਰਾਵਨ ਤੇ ਬ੍ਰਿਧ ਹੀ ਨ ਬਾਰੇ ਹੈ ॥ ਪਿੰਡ
 ਹੀ ਨ ਪ੍ਰਣਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਨ ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਬੰਧਨਿ ਰਬਾਣ
 ਨ ਤੇ ਹਰਵੇ ਹੀ ਨ ਭਰੇ ਹੈ ॥ ਵ੍ਰੇਤ ਨ ਅਵ੍ਰੇਤ ਨ ਤੇ ਮੀਤ

ਨਅਮੀਤਕਾਹੁੰਸੁੰਦਰਕਹਯੋਨਜਾਯਮਿਲਯੋਹੀਨਨਜ ਰੋਹੈ॥੫॥

(ਇੰਦਰ ਛੇ)

ਪਾਪ ਨ ਪੁਨਯ ਨ ਸਥਲ ਨ ਸੁਨਯ ਨ ਬੋਲੇ ਨ ਮੋਨ ਨ ਸੋਵੈ
ਨ ਜਾਗੈ॥ ਏਕ ਨ ਦੋਯ ਨ ਪੁਰਖ ਨ ਜੋਯਕਹੈ ਕਹਾਕੋਯ ਨ
ਪੀਛੈ ਨ ਆਗੈ॥ ਬਿਧ ਨ ਬਾਲ ਛਕਰਮ ਨ ਕਾਲ ਨ ਹਰਖ
ਬਿਲਾਸ ਨ ਜੂਝੈ ਨ ਨਾਗੈ॥ ਬੰਧ ਨ ਮੋਛ ਅਪ੍ਰੋਛ ਨ ਪ੍ਰੋਛ ਨ
ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਨ ਅਸੁੰਦਰ ਲਾਗੈ॥ ੬ ॥ ਤਤੁ ਅਤਤੁ ਕਹਯੋ
ਨਹੀਂ ਜਾਤਜਸੁਨਯਅਸੁਨਯ ਉਰੇ ਨ ਪਰੋਹੈ॥ ਜੋਤਿਅਜੋਤਿ
ਨ ਜਨਿ ਸਕੇ ਕੋਊ ਅਦਿਨ ਅੰਤ ਜੀਵੈ ਨ ਮਰੇ ਹੈ॥
ਰੂਪ ਅਰੂਪ ਕਛੂ ਨਹਿ ਦੰਸਤ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਕਰੈ ਨ ਹਰੈ ਹੈ॥
ਸੁੰਦ ਅਸੁੰਦ ਕਹਯੋ ਪੁਨਿ ਕੋਨ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਬੋਲੈ ਨ ਮੋਨ ਧਰੈ ਹੈ
॥ ੭ ॥ ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਖੋਜ ਗਏ ਪੁਨ ਖੋਜਤ ਹੈ ਅਰ ਖੋਜਹਿ
ਆਨੇ॥ ਗਾਵਤ ਗਾਵਤ ਗਾਯ ਰਹੇ ਸਬ ਗਾਵਤ ਹੈਂ ਅਰੁ
ਗਾਯ ਹੀ ਗਾਨੇ॥ ਦੇਖਤ ਦੇਖਤ ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਸਬ ਦੀਖੇ ਨਹੀਂ
ਕਛੂ ਠੌਰ ਠਿਕਾਨੇ॥ ਬੁਝਤ ਬੁਝਤ ਬੁਝਿ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰਤ
ਹੋਰਤ ਹੋਰਹਿ ਰਾਨੇ॥ ੮ ॥

ਪਿੰਮੇਹੈਪੁਨਿਪਿੰਡਮਿਲੈਨਹਿਪਿੰਡਪਰੈਪੁਨਿਟੋਹੀਰਹਾਵੈ
॥ ਸ਼੍ਰੋਮੈਹੈਪਰਸ਼੍ਰੋਤਸੁਨੈ ਨਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਮੈਹੈਪਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ
ਨਅਵੈ॥ ਬੁਧਿਮੈਹੈਪਰਬੁਧਿਨਜਾਨਤਚਿੰਤਮੈਹੈਪਰ
ਚਿੰਤਨਪਾਵੈ॥ ਸਬਦਮੈਹੈਪਰਸਬਦਬਕਯੋਕਹਿਸਬਦ
ਹੁੰਸੁੰਦਰਦੁਰਬਤਵੈ॥ ੯ ॥ ਭੁਮਿਹੁ ਤੈਸੇਹੀ ਆਪ

ਹੂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੈਸੇਹੀ ਤੇਜ ਅ , ਤੈਸੇਹੀ ਪੈਂਨਾ ॥ ਵਜਮ ਹੂ ਤੈਸੇ
ਹੀ ਆਹਿ ਅਖੰਡਿਤ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਹਜੋ ਭਰਿਭੋਨ ॥ ਦੇਹ
ਸੰਜੋਗ ਵਿਯੋਗ ਭਯੋ ਤਸ ਆਯੋ ਸੋ ਕੋਨ ਰਯੋ ਤਹਿਕੋਨਾ ॥
ਜੋਕ ਰਯੋ ਤੋ ਕਹੈ ਨ ਬਨੈ ਕਛੁ ਸੁੰਦਰ ਜਾਨਿ ਗਹੀ ਮੁਖ
ਮੈਨਾ ॥ ੧੦ ॥ ਏਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰਹਜੋ ਭਰਿ ਪੂਰਿ ਤੋ
ਦੁਸਰ ਕੋਨ ਬਤਾਵਨ ਹਾਰੋ ॥ ਜੋਕੋਉ ਜੀਵ ਕਰੈ ਪ੍ਰਮਾਣ
ਤੋ ਜੀਵ ਕਹਾਂ ਕੁਛ ਬ੍ਰਹਮ ਤਾਂ ਨਯਾ ॥ ਜੋਕਹੈ ਜੀਵ ਭਯੋ
ਜਗਦੀਸ਼ਤੋਂ ਤੋ ਰਵਿ ਮਾਹੇ ਕਹਾਂ ਕੋ ਅੰਧਯਾਰੋ । ਸੁੰਦਰਮੈਨ
ਗਹੀ ਯੇਹ ਜਾਨ ਕੋ ਕੋਨਹੀ ਵਾਤਿਨ ਹੁੰਨਿਰ ਧਾਰੋ ॥ ੧੧ ॥
ਜੋਹਮ ਖੋਜਿ ਕਰੈ ਅਭਯੰਤਰ ਸੋ ਵਹ ਖੋਜਉਰੇਹੀ ਵਿ
ਲਾਵੈ । ਜੋਹਮ ਬਾਹਰ ਕੋਉਨਿ ਦੋਰਤ ਤੋ ਕਛੁ ਬਾਹਰਹਾਬ
ਨ ਆਵੈ । ਜੋਹਮ ਕਹੂ ਕੋ ਪ੍ਰਫਤ ਹੈ ਪੁਨਿ ਸੋਉ ਅਗਾਧ
ਅਗਾਧ ਬਤਾਵੈ । ਤਾਹੀ ਤੋਕੋਉ ਛ ਜਾਨ ਸਕੈ ਤਿਹਿ ਸੁੰਦਰ
ਕੋਨ ਸੀ ਨੌਰ ਰਹਵੈ ॥ ੧੨ ॥

(ਕੋਨ ਕਹੈ ਉਸਕੀ ਮੁਖ ਬਾਤੋਂ)

ਮੈਨ ਨ ਬੈਨ ਛ ਰੈਨ ਨ ਆਸ ਛ ਵਾਸ ਨ ਖਾਸਨ
ਪਯਾਸ ਨ ਯਾਤੋਂ । ਸ਼ੀਤ ਨ ਘਾਂਸਨ ਨੌਰ ਨ ਠਾਮ ਨ
ਪੁਰਖ ਨ ਵਾਸ ਨ ਮਤ ਛ ਤਤੋਂ । ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਸੋਸ
ਅਸਸ ਨ ਸ੍ਰੋਤ ਨ ਪੀਤ ਨ ਬਜਾਮ ਨ ਰਾਤ । ਸੁੰਦਰ
ਮੈਨ ਗਹੀ ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਕੋਨ ਕਹੈ ਉਸਕੀ ਮੁਖ ਬਾਤੋਂ
॥ ੧੨ ॥ ਬੇਦ ਬਕੈ ਕਹਿ ਤੰਤ੍ਰ ਬਕੈ ਕਹਿ ਗ੍ਰੰਥ ਬਕੈ

ਨਿਸ ਬਸਤ ਗਾਤੇ ॥ ਸੋਸ ਬਕੇ ਸਿਵ ਇੰਦੁ ਬਕੇ ਪੁਨਿ
 ਬੋਲ ਕਿਯੋ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਵਿਧਾਤੇ । ਪੀਰ ਬਕੇ ਐਰ ਮੀਰਬਕੇ
 ਪੁਨਿ ਪੀਰ ਬਕੇ ਬਹੁ ਬੋਲ ਗਿਰਾਤੇ । ਸੁੰਦਰ ਮੋਨਗਹੀ
 ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਕੋਨ ਕਹੈ ਉਸਕੀ ਮੁਖ ਬਾਤੋਂ ॥ ੧੪ ॥

ਜੋਗੀ ਬਕੇ ਕਹਿ ਜੈਨ ਬਕੇ ਰਿਸ਼ਿ ਤਾਪਸ ਬਕ ਰਹੇ
 ਫਲ ਖਾਤੇ । ਸਨਿਆਸੀ ਬਕੇ ਬਨਬਾਸੀ ਬਕੇ ਜੇ ਉਦਾਸੀ
 ਬਕੇ ਬਹੁ ਫੇਰ ਫਿਰਾਤੇ । ਸੋਖਮਸ ਯਕ ਐਰ ਉਲਾਯਕ
 ਬਾਕ ਰਹੇ ਮਨ ਮੇਂ ਮੁਸਕਾਤੇ । ਸੁੰਦਰ ਮੋਨ ਗਹੀ ਸਿਧ
 ਸਾਧਕ ਕੋਨ ਕਹੈ ਉਸਕੀ ਮੁਖ ਬਾਤ ॥ ੧੫ ॥

ਇਤਿ ਆਸ਼ਚਰਯ ਕੇ ਅੰਗ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੩੪ ॥

ਇਤਿ ਸੁੰਦਰਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਸੁੰਦਰ ਬਿਲਾਸ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤ ਸੁਭਮ

ਸੰਃ ੪੪ ੨੧੪

ਤਵਾਗੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੧੦) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਪਠਾਣ ਇਬਰਾਹੀਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਖੋਹੀ ਤੇ ਰਾਜ ਹੋਲਾ
ਪਿਆ ਤਾਂ ਪਚਾਏ ਭੁੱਟੀ ਕੌਂਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ
ਬਹੁਤ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਤਦੋਂ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ
ਭੀ ਉਜਾੜ ਗਈ । ਏਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ
ਹਰੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਵੱਸਿਆ, ਫੇਰ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਬੀਬੀ
ਫਿਰਾਈ ਜੋ ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਖਡੂਰ ਵਿਚ
ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਲਹਿਣੇ
ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭੀ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਖੀਵੀ
ਨਾਲ ੧੬ ਮੱਘਰ ਸੰ: ੧੫੭੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ
ਏਸ ਕਾਰਣ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ
ਉਥੇ ਹੀ (ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਖਡੂਰ ਵਿਚ) ਜਾ ਵੱਸਿਆ ਤੇ
ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਚੁਨ ਦੀ ਹੱਟੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਬਣੌਤੀ
ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਹੀ ਬਰਸਾਂ
ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੀ ਬਣ ਗਈ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ੯ ਭਾਵੇਂ ਸੰ: ੧੫੮੧
ਬਿ: ਨੂੰ ਦਾਸੂ ਜੀ ਤੇ ੨ ਪੋਹ ਸੰ: ੧੫੮੫ ਬਿ: ਵਿੱਚ
ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਤੇ ੨੯ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੫੮੧ ਬਿ: ਨੂੰ
ਬੀਬੀ ਅਲੋਖੀ ਜੀ ਤੇ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰ: ੧੫੮੪ ਬਿ:
ਵਿੱਚ ਦਾਤੂ ਜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਦੇਵੀ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਹਰ ਵਰਹੇ ਸੰਗਤ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

[ਦੋਹਰਾ]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਚੰਦ ਕੇ ਪਦ ਅਰ ਬਿੰਦ ਅਮੰਦ ॥
ਬੰਦ ਦੁੰਦ ਕਰ ਬੰਦ ਹੋਂ ਦੁੰਦ ਬਰਿੰਦ ਨਿਕੰਦ ॥ ੧ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਮੁਕਤਸਰੋਂ ੩ ਕੋਹ ਪੂਰਬ ਨਾਂਗੇ
ਦੀ ਸਰਾਇ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਓਦੋਂ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਸੀ)
ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ੧੧ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੧
ਸੋਮਵਾਰ ਸੰਮਤ ੧੫੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ
ਭਰਣੀ ਨਛੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਤੋਹਣ ਖੜੀ ਦੇ ਘਰ
ਮਾਈ ਸਭਰਾਈ (ਨਿਹਾਲਕੌਰ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।
ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੇ ਲਹਿਣਾ ਸੀ, ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਜੀ
ਨੇ ਅੰਗਦ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੁਤੀਆ ਦੇ
ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਏਹ ਬਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੀ
ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ, ਸੀਲ ਸੁਭਾਵ, ਧੀਰਜੀ, ਉਦਾਰ, ਸੰਤ
ਸੇਵੀ ਗੌਰ ਵਰਨ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਸੇ ॥

ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਵੀਰੋਜ ਪੁਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪਠਾਣ ਦਾ
ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸੀ, ਸੰਮਤ ੧੫੭੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਰਬਾਦਸ਼ਾਹਨੇ
ਸਦ ਸਜੇਗ ਦਿੱਲੀਦਾਤਖਤ (ਹਿੰਦ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ) ਲੋਦੀ

ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਵੇਸਨੋ ਦੇਵੀ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੫੮੩ ਬਿਃ ਨੂੰ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਦੇ ਰੁਜਰੇ
ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਉਹੋ ਖੁੰਡੀ ਖਮਣੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਭੋਖ ਧਾਰਕੇ
ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਭੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਇੱਕ ਜੋਧਾ
ਨਾਮੀ ਜੱਟ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ੀ ਖੰਡੂਰ ਵਿੱਚ
ਵਸਦਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਸਾ ਦੀ
ਵਾਰ ਦਾ ਉਚਾਰ ਡਾਢੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ, ਹਮੇਸ਼
ਸੁਣਦਿਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪੂਰਬਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ
ਦੇ ਸਬੱਬ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਇਕ ਦਿਨ “ਭਿੰਨੀ
ਰੈਨੜੀਏ ਚਮਕਨ ਤਾਰੇ ॥ ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ
ਪਿਆਰੇ ॥” ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਉਨ ਗਾਂਵਿਆਂ ਤਾਂ ਠੰਢੀ ਠੰਢੀ
ਨਿਰਮਲ ਪੈਂਦ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਮਿੱਠੀ
ਪਜਾਰੀ ਸੁਰੀਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ
ਅਜੇਹੀ ਵੱਸ ਗਈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਭਾਈ
ਜੋਧੇ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਉਨ ਏਹ ਪੌੜੀ ਪੜ੍ਹੀ। “ਜਿਤੁ
ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੀਐ ॥
ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ ਸਾ ਘਾਲਿ ਬੁਰੀ ਕਿਉ
ਘਾਲੀਐ ॥” ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਹੋਰ ਭੀ ਜਿੰਦ ਵਿਚ ਜਿੰਦ
ਪੈ ਗਈ, ਅਜੇਹਾ ਸ਼ੌਂਕ ਲੱਗਾ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ
ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ
ਦੀ ਉਤਕੰਠਾ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ
ਨਾਮ ਪਤਾ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੧੨) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ ੨

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੁਮ ਨੂੰ ਧਨ ਲੈਣ ਵਰਗੀ ਆ ਜਾਗੀ । ਓੜਕ ਸੰ: ੧੫੮੯ ਬਿ: ਨੂੰ ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬੈਸਨੋਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਯਾ ਜਦ ਡੱਲੇ ਦਾ ਪੱਤਣ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਭਈ ਏਥੇ ਇਕ ਸਤ ਪੁਰਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਚੱਲੀਏ । ਸਭ ਨੇ ਆਖਿਆ (ਏਕ ਪੰਥ ਦੋ ਕਾਜ) ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਦ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਹੀ ਆਏ ਸੇ, ਅਚਾਨਕ ਜੰਗਲ ਹੋਕੇ ਆਉਂਦੇ ਮਿਲ ਪਏ, ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੇਪੁੱਛਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਆਉ । ਲਹਿਣਾਂ ਜੀ ਘੋੜੀ ਪਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪੈਰੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕੱਥਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕੇ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਘੋੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੇ ਸੰਗ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋਕੇ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ । ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਪੰਜ ਚਾਰ ਸੰਗੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਕੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਪਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਵਾਣਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਲੱਜਾਵਾਨ ਅਤਿ ਨਿਮ੍ਹ ਹੋ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੋਲੇ ਮੈਥੋਂ ਬਡੀ ਭਾਰੀ ਅਵਗਯਾ ਹੋਈ ਜੋ ਆਪ ਪੈਰੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਅਸਵਾਰ, ਏਹ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਡਰ ਨਾਂ । ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ:—“ਗੁਰੂ ਕੀਜੇ ਜਾਣਕੇ, ਖਾਲੀ ਪੀਜੇ ਛਾਣਕੇ” ਅਸੀਂ ਦੇਣਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਲੈਣਾਂ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰ, ਏਹ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਸਕ ਓਸੇ ਦੇ
ਮੇਵਕ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦ੍ਰਾਂ ਕੰਦ੍ਰਾਂ ਵਿਚਦੇਵਤੇਨਹੀਂ, ਭਾਵਨਾ
ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ ਹਨ । ਏਹ ਤਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਪੰਡਿਆਂ
ਨੇਕਲਪਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਅਪਨੀ ਜੀਵਕਾ
ਵਾਸਤੇ ਬਣਾ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਏਥੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ
ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਦ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸੁੱਧ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ
ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਗ ਪੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਹਿਕਾਏ
ਪਏ ਭਟਕਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦੇ ॥

ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹੁਣ ਤੇ ਦਰਸਨ
ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਸਿੰਗਤ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਦੇਖਕੇ ਲਹਿਣੇ ਜੀ
ਦਾ ਮਨ ਕੋਇਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਂਗੂੰ ਫਿਰ ਕਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ
ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਦਾ ਭਉਰਾ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋਕੇ ਮਗਨ
ਹੋਗਿਆ । ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਨਾਮ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ
ਪਹਿਲੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਕੋਲ ਬਠਿੰਡੇ ਵੱਲ 'ਮੱਤੇਦੀ ਸਰਾਂ'
ਵਸਦੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਖਹਰਜਾਂ ਦੀ ਖੰਡੂਰ ਜਿੱਥੇ ਹਜੂਰ ਦਾ
ਸਿੱਖ ਜੇਧਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਬੱਸਦੇ ਹਾਂ ॥ ਲਹਿਣੇ

ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਯੂਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਘੰਗਰੂ ਅੱਟਾ
ਦੇਵੀ ਦਾ ਭੋਖ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਓਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ
ਦੇਵੀ ਦੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਆਖਿਆ ਪਰ ਲਹਿਣੇ ਜੀ
ਨੇ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਬਲਕਿ ਏਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ
ਮੋਖ ਭੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ,
ਮੇਰੀ ਭਟਕਣਾ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ
ਜੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਦਰ-

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੧੪) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿਸਾ ੨

ਸਨ ਕਰਾ ਦਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੀ ਏਸੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਜਾਈਏ।
ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੇਲੇ ਦਵੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬੁਹੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ
ਦਿੱਬੜ ਰੂਪ ਮਾਈ ਝਾੜੁ ਦਿੰਦੀ ਦੇਖੀ, ਪੁੱਛਣ ਪਰ ਓਨ
ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਓਹਾ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ
ਤੁਸੀਂ ਯਾਤ੍ਰੀ ਹੋ, ਏਹ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤ ਹਨ, ਏਹੋ ਜੇਹੇ
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਦੇਵਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਏਥੇ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ,
ਦੇਵਤਾ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ
ਮੁਕਤਿ ਭੁਕਤਿ ਦੋਵੇਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਮਾਈ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਪਰ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਬੀ ਸਾਥੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ।
ਭਾਵੇਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੜ ਖੜੁਰ ਆ
ਰਹੇ, ਪਰ ਮਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ॥

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਖੜੁਰ ਰਹਿਕੇ ਇੱਕ ਪੰਡ
ਨੂਣ ਦੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਘਰੋਂ ਲੈਕੇ ਅਪਣੇ
ਭਟੇਵੇਂ ਸਮੇਤ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਗਏ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਖੇਤ ਦੀ ਨਦੀਣ ਕਢਾ ਰਹੇ ਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ
ਸੁਲੱਖਣੀ ਪਾਸ ਨੂਣ ਦੀ ਪੰਡ ਸੁੱਟਕੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ
ਤਾਂ ਪੰਡ ਘਾਹ ਦੀ ਗਉਆਂ ਭੈਸਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਂ। ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੇ ਲਹਿਣੇ ਵੰਨੀ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਝੱਟ ਪੱਟ
ਮੁੰਡਾਸਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਲੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ

ਹੋਏ, ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਿਖ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ, ਇਹਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਬੋਲੇ ਪੰਡ ਚੁੱਕਣ ਜੋਗ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲੀਤੀ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਰੀ, ਸਗੋਂ ਕੇਸਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੈ ॥

ਭਾਵੇਂ ਦਹਿਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੀ ਹਰਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਹਿਲ ਅਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਰਹਿਣਾ, ਐਸਾ ਸਾਬਤ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨਕੇ ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰਾਸਰਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ । ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੋਚ ਹੋਕੇ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚ ਕੰਠ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਖੜੇ ਰਹਿਣ; ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣ, ਕਨਾਰੇ ਖੜੇ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਸਿਆਲ ਹਾੜ ਸਦਾ ਇੱਕ ਰਸ ਰਹੇ ॥

ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਦੀ ਦਹਿਲ ਵਿੱਚ

(੧) ਇੱਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਅਜਿੱਤੇ, ਸਧਾਰਣ, ਕੁਰੀਰਥੀਏ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਵੀ ਉਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰੀਏ।

ਦਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੧੬) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿਸਾ ੨

ਜਾਂ ਗਏ ਤਾਂ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਠੰਢੀ ਪੈਣ, ਵਰਿਆ ਦਾ
ਕਿਨਾਰਾ, ਸੀਤ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸੁੰਨਯ ਹੋਕੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ; ਪਰ
ਨੂੰ ਹਦੇ ਤਾਂ ਮੇਘ ਬਰਸਣ ਲੱਗਾ, ਗੜੇ ਬਹੁਤ ਬਰਸੇ,
ਅੱਤਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਕੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ,
ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਓਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ (੨) ਇਕ
ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਬਰਸਿਆ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਕੰਧਗਿਰ
ਗਈ, ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸਤੀਰ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰ ਦੇਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ
ਖੜੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਤਾਯਾ। (੩) ਫੇਰ ਇੱਕ
ਦਿਨ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਕੰਧ ਡਿੱਗ
ਪਈ ਤਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਹੁਣੇ ਬਣਾਓ ਓਹਨਾਂ
ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੁਣ ਰਾਤ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ਰਾਜ ਮਜ਼ੂਰ ਲਾਕੇ
ਬਣਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ, ਜਾਂ ਲਹਿਣੇ ਜੀ
ਵੇਨੀਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਹੀ ਲੈਕੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕਰ ਉਸਾਰਣ
ਲੱਗ ਪਏ, ਉਸਾਰੀ ਭੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਿੰਗੀ ਦੱਸਕੇ
ਗਿਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਭੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ
ਕਹਕੇ ਢੁਹਾ ਦਿੱਤੀ, ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਢੁਹਾਈ ਤਾਂ
ਸ੍ਰੀ ਸੁਲੱਖਣੀਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਏਹ ਤਾਂ
ਜੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹਨ, ਤੂੰ ਬੀ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਤਦ ਹੱਥ
ਬੋਲਕੇ ਅੱਗੋਂ ਆਖਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੇਵਕ ਨੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾ
ਹੀ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੰਧਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ
ਕੋਈ ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਨਹੀਂ (੪) ਇਕ ਰਾਤੀ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਜੀ
ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਦੇਖ ਕੇਡਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ

ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਫ ਕਰ ਲਯਾਓ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੋਲੋ ! ਤੁਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਧੁੰਢੇ
ਹੋਣੇ ਕਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਥੀ ਨਹੀਂ ਸੋਣ
ਦਿੰਦੇ, ਸਦੇਰੇ ਧੁਆ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਾਕੀ
ਬਦਲ ਲਓ। ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਆਖਿਆ
ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਬੋਲਿਆ ! ਅਜੇ ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਏਸ
ਢਕਤ ਖੂਹ ਜੋਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਚੰਗੀ ਜਾਚ ਹੈ। ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਲਹਣਿਆਂ ਤੂੰ ਵੇਖ,
ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਮੁੜ ਆਣ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ
ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਤਨਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਹੈ ਉਤਨਾਂ ਹੀ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਧੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ,
ਏਹ ਧੋਹ ਕੇ ਸੁਕਾ ਕੇ ਲੈ ਆਯਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ
ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਹਿਣੇ ਜੀਨੂੰ ਦੋਪਹਿਰ
ਦਾ ਸੂਰਜ ਦਿਸਿਆ ਸੀ ॥ (੫) ਫਰਸ ਉਤੇ ਬਿੱਲੀ
ਹੱਥ ਗਈ ਤੇ ਚੂਹਾ ਮਾਰਕੇ ਸਿੱਟ ਗਈ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ
ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੀਰੋਂਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
ਏਸ ਮੈਲੇ ਅਰ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਮੈਂ
ਦੁਹੜਾ ਨਹੀਂ। ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਭੀ ਆਖਿਆ ਤੁਹਾਡੀ
ਮੱਤ ਠਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਭਲੇ ਮਾਲਸਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਏਹੋ
ਜੇਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰਨ
ਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਉਠਾ ਕੇ ਫਰਸ ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥
(੬) ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਸੁੱਚੇ ਸੁਲੇਮਾਨੀ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ
ਸੀ, ਦਹੀਂ ਪਾ ਕੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ,
ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਿੱਖ ਸਭ ਨਾਲ ਸੇ, ਕਟੋਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ

ਤਵਾਰੀਖ ਕਾਲਸਾ (੫੧੮) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ

ਇਕ ਗੰਦੇ ਤੇ ਡੁੰਘੇ ਚਬੱਚੇ ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ
ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ (ਦਮੜੀ ਦੀ ਬੁੱਢੀ
ਟਕਾ ਸਿਰ ਮੁਠਾਈ) ਇਕ ਪੈਸਾ ਯਾ ਸੇਰ ਦਾਣੇ ਦੇ ਕੇ
ਕਿਸੇ ਮਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਕਢਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਡੇਰੇ ਚੱਲੇ ਅਸੀਂ
ਗੰਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਪਈਏ, ਸੱਟ ਖਾਈਏ, ਕਿਆ ਦੰਗਾ
ਹੈ? ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੱਚ
ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਲਹਿਣੇ ਵੰਨੀਂ ਤੱਕੜਾ ਤਾਂ ਏਨ ਝੱਟ
ਪੱਟ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਕਟੋਰਾ ਕੱਢ, ਧੋ ਮਾਂਜ ਬਾਬੇ
ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ, ਆਪ ਕੱਪੜੇ ਧੋਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਡੇਰੇ
ਆ ਗਿਆ ॥ (੭) ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਝੜੀ ਲੱਗੀ,
ਬਰਖਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਸਿੱਖਾਂ
ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਸੰਗਤ ਭੁੱਖੀ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਤਪ ਕਰੋ,
ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਗੁਜ਼ਰੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਡਾਮਾਂ ਡੋਲ
ਫਿਰਦੇ ਦੇਖਕੇ (ਵਰਖਾ ਬੰਮੀਂ ਤੋਂ) ਇੱਕ ਦਿੱਬੇ ਉੱਤੇ
ਕਿੱਕਰ ਹੇਠ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਸ੍ਰੀ ਦੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਬੱਚਾ ਸ੍ਰੀ
ਚੰਦ ! ਏਸ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਹਲੂਣਾ ਦੇਹ, ਮਿਠਾਈ ਗਿਰੇ।
ਓਹ ਬੋਲਿਆ ਹੁਣ ਠੀਕ ਸੱਤ੍ਰੇ ਬਹਤ੍ਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਪ
ਹੀ ਲਿਖਾ ਚੁਕੇ ਹੋ “ਸਤਰ ਕਾ ਮਤਿ ਯੀਨ ਅਸੀਹਾਕਾ
ਵਿਉਹਾਰ ਨ ਪਾਵੈ”। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਲਖਮੀਚੰਦ ਬੋਲਿਆ
ਤੁਸੀਂ ਕਮਲੇ ਹੋ ਗਏ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਕਦੇ
ਕਿੱਕਰਾਂ ਉੱਤੇ ਭੀ ਮਿਠਾਈ ਝੜੀ ਹੈ ? ਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋੜੀਆਂ
ਫਲੀਆਂ ਝੜ ਪੈਣਗੀਆਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਚਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਬੋਲੇ ਬੱਚਾ ਲਹਣਿਆਂ । ਤੂੰ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਠਾਈ
ਛਕਾ, ਕਿੱਕਰ ਹਲਾ । ਏਸੇਨੇ ਸੀਘ੍ਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਹਲਾਈਤਾਂ
ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਵੇਰ ਲੱਗ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਰੱਸਕੇ ਛਕੀ,
ਥਾਕੀ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੀ । (੮) ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੱਖੀ ਪਰਖਣ
ਵਾਸਤੇ ਫਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਕੱਪੜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ
ਛੁਰਾ ਤੇ ਡੰਡਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਕੁੱਤੇ ਕੁੱਤੀਆਂ ਲੈਕੇ ਅਤਿ
ਭਿਆਨਕ ਸਾਂਹਸੀਆਂ ਗੰਧੀਲਿਆਂ ਜੈਸਾ ਵੇਸ ਕਰਕੇ
ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿੱਚ ਆ ਵੜੇ, ਜੇਹੜਾ ਅੱਗੇ
ਆਵੇ, ਪੁੱਛਣ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਜੋ ਆਖੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ
ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ
ਕੁੱਟੇ, ਭਾਂਜ ਪੈ ਗਈ । ਉੜਕ ਦਰਯਾ ਕਿਨਾਰੇ ਗਏ
ਤਾਂ ਜੇਹੜੇ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਵਰਗੇ ਬੜੇ ਸਿਦਕੀ ਸੇ ਸਭ ਨੂੰ
ਸੁਣਾਕੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਵੇ ।
ਅੱਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਸੋਟੇ ਫੀਮਾਂ ਮਾਰਨ, ਉੜਕ ਹੋਰ
ਸਭ ਭੱਜ ਗਏ, ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਏਹੋ ਆਖਿਆ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰ
ਦਿਓਂ ਪਰ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਹਿਰੇ ਜੰਗਲ
ਵਿੱਚ ਗਏ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਅੰਧੇਰਾ ਹੋਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ
ਚਿਤਾ ਬਲਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ
ਹੋ ਤਾਂ ਏਸ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਓ । ਏਥੋਂ ਹੋਰ ਸਭ ਪਿੱਛੇ ਹਟ
ਗਏ ਇੱਕ ਲਹਿਣਾਂ ਜੀ ਰਹੇ, ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਜਦ ਉਸ ਵਿੱਚ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੂਟੀ ਦਾ ਵੇਰ ਠੰਢਾ ਸੀਤ ਜੋ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਬਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਦੇਖਿਆ ॥

(੯) ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਬੈਠੇ,

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੨੦) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ ੨

ਸੰਗਤ ਓਥੇ ਹੀ ਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ, ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ
ਦੇਖਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਰਦੇ
ਨੂੰ ਖਾਵੇ, ਜੋ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਸੋ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਸਭ
ਖਿਸਕ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪੈਰਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਖਾਵਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਵੱਲੋਂ ? ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਵਿਚਕਾਰੋਂ, ਜਾਂ
ਉਸਦਾ ਪੜਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਜ਼ਰ
ਆਇਆ (੧੦) ਇਕ ਦਿਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਬਚਨ
ਕੀਤਾ, ਜੇੜ੍ਹਾ ਆਪਣੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਭੋਗੇਗਾ ਓਹ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ
ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੇ ਤੇ ਮਾਯਾ ਦੇ ਹਨ । ਏਹ ਸੁਣਕੇ
ਹੋਰ ਸਭ ਕੋਈ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਹਰ ਆਖਣ ਲੱਗ
ਪਏ ਜੋ ਠੀਕ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ਭਲਾ ਏਹ ਅਨ-
ਰਥ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਪਰੰਤੂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਚੁਪ
ਚਾਪ ਉੱਠਕੇ ਖੜੂਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ
ਦਾ ਮੰਮਾ ਚੁੰਘ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਆਏ, ਜਦ ਆਏ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਪੁਰਖਾ ! ਮਾਈ ਨੂੰ ਭੋਗ ਆਯਾ
ਹੈ ? ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬੋਲੇ ਭੋਗ ਆਯਾ ਹਾਂ
ਤੇ ਆਖਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਾਂ ਮਾਯਾ ਨੂੰ
ਸਭ ਪੁਰਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਏਹੋ ਸਭ ਦੀ
ਜਨਨੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮੰਮਾ ਚੁੰਘ ਆਯਾ ਹਾਂ,
ਏਹੋ ਮਾਈ ਦਾ ਭੋਗਣਾ ਹੈ ॥

ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲਣੀ

ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਡੂੰਘੀ ਦਲੀਲ ਤੇ ਸਿਦਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇਖਕੇ
 ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭੁਲਾਣੀਆਂ ਕਸੌਟੀਆਂ ਦੇਕੇ
 ਜਦ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀਂ ਦੇ ਕੰਚਨ ਵਾਂਗੂੰ
 ਸੁੱਧ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਲਾਇਕ ਦੇਖ ਲੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ
 ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁਜਾ ਵਿੱਚ
 ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ
 ਅੰਗਦਾ ! ਤੈਂ ਅਸਾਨੂੰ ਅੰਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ
 ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਦੇਕੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਅੰਗਦ ਰਖਿਆ ਤੂੰ
 ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਹੋਯਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਥੀਂ
 ਤਾਰਨ ਦਾ ਮਲਾਹ ਹੋਯਾ ॥

ਏਤਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ,
 ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਭ ਸਾਖਯਾਤ ਹੋਗਿਆ,
 ਹੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਣਦੀ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਦੀ ਸਭ ਰੀਤਿ
 ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਮਝਾ ਰਖੀ ਸੀ, ਸਭ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰ-
 ਬਾਰ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਕੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ-
 ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਨਵੀਨ ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਪਹਿਨਾ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ
 ਉਤੇ ਬਠਾ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਤੋਂ ਕਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਕਰਵਾ
 ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਇਕ ਨਾਰੀਅਲ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮਾਂ
 ਕਰਕੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ । ਅੰਗਦ ਜੀ
 ਜਦਪਿ ਏਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਪਰ
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਰਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਨੇ ਆਪਣਾ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੨੨) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਬਚਨ ਮਨਾ ਲਿਆ । ੧੩ ਮਘਰ ਸੰਮਤ ੧੫੯੪ ਬਿਃ
ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ
ਥਾਥੇ ਬੁੱਢੇ ਆਦਿਕ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਯਾ ਕਿ
ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਮੰਨਣਾ, ਏਹ ਜਗਤ
ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਤਾਰਨਹਾਰਾ ਮਲਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
ਜੇ ਏਸਨੂੰ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਨਾ ਮੰਨੇਗਾ ਓਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖਨਹੀਂ,
ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਭ ਏਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ । ਏਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਭ
ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ, ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਲਖਮੀਚੰਦਜੀ ਮਨ
ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖਿਝੇ ਤੇ ਵੱਧ ਘੱਟ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ-
ਵਾਨ ਹੋਏ । ਏਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਸਿਰ ਵਿੱਚ
ਸੁਆਹ ਪਾਕੇ ਇਕ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ
ਤੇ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ॥

ਥਾਥੇ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਦੇਖਕੇ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਪੁਰਖਾ ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਅਪਣੇ
ਨਗਰ ਖਡੂਰ ਜਾਇ ਰਹੁ ਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ, ਏਥੇ
ਨਹੀਂ ਆਵਣਾ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵਾਂਗੇ ॥

ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਬੇਵਸ ਹੋਏ ੨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਥਾਥੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚੁੰਮ ਚੁੰਮ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ
ਤੋਂ ਜਲ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਖੰਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਹਾਲੇ ਜੱਟ
ਦੇ ਘਰ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸੀ) ਜਾ
ਨਹਿਰੇ । ਨਿਹਾਲੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਿਰਾਈ ਨਿਰਾਮ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਾਗ ਬਾਗ ਹੋ ਗਈ, ਅਤਿ ਸਰਧਾ

ਨਾਲ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਬੜਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ, ਮਾਈ ! ਮਾਨੂੰ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਏਕਾਂਤ ਦੇਹ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦਰਾ ਲਾ ਛੱਡ । ਮਾਈ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋੜਾਂ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਤਪੱਸਯਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਅੱਠੀ ਪਹਿਰੀਂ ਪਾਉਂਭਰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਦੀ ਇਕ ਫੁਲਕੀ ਛਕਣ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੜਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਢੋਰ ਆ ਬੈਠਣ । ਉਧਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ (ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ) ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਕਦੇ ਪੱਖੋਕੇ ਪਿੰਡ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰਹਿਣ, ਕਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੈਠਣ, ਕਦੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ॥

ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਇਕ ਧੀਰੂ ਨਾਈ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਖੰਡੂਰ ਜਾ ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ ਤੋਂ ਬੁਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਦੇਖੀ, ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਉਹ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮਕ ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਉਹੋ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖੇ। ਗਦ ਗਦ ਗਿਰਾ ਰੋਮਾਂਚ ਹੋ ਕਰ ਨੇੜੇ ਬਹਿ ਭੁਰੇ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਉਪਰ ਡਿਗ ਪਏ।

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੨੪) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਥਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ
ਦਿਖਾਯਾ, ਦਿਨੇ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰੂ ਉਸ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਆ
ਬੈਠਣ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਕਰਿਆ
ਕਰਨ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਉਧਰ ਸੰਗਤ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨਾ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋਈ
ਤਾਂ ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ ਸਰਬੱਗਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰ
ਪੁਰ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਿੱਠ ਠੋਕ
ਕਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਪੁਰਖਾ ! ਮੈਂ ਜਿਤਨੇ ਜਪ ਤਪ ਕੀਤੇ
ਹਨ ਸਭ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਏਹ ਅਤਿ ਕਠਿਨ
ਤਪੱਸਿਆ ਨਾ ਕਰ। ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਥਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ
ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ
ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ॥

ਅਜੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸੇ ਕਿ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਐਡੀ ਡਾਢੀ ਖਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜੁ
ਥਾਬਾ ਜੀ ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਘਰੋਂ ਤੁਰਕੇ ਬੱਟਪੱਟ ਹੀ ਖੜ੍ਹਰ
ਆ ਗਏ ਤੇ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਬੂਹਾ ਆ ਖੁਲ੍ਹਾਯਾ, ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉੱਠਕੇ ਚਰਣਾਂ ਉੱਪਰ ਸੀਸ
ਰਖ ਦਿੱਤਾ, ਥਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਠਾ ਗਲੱਫੜੀ ਵਿਚ ਲੈਕੇ
ਪਯਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਪ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀਆਂ
ਭਾਵੇਂ ਹੱਡੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਚੇਹਰੇ
ਦੀ ਜੋਤਿ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਹਮਣੇ
ਨਹੀਂ ਤੱਕ ਸਕਦਾ ਸੀ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਖੰਡੂਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਭੀ ਨਿਹਾਲੇ
 ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ ਮਨੋ ਤਨੋ
 ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਪੰਦ੍ਰਾਂਕੁ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਜੀ ਉਥੇ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਥਾਂ
 ਸੁਣਾਈਆਂ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਰਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਦੋਂ ਹੀ
 ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਛੁਟ ਪਵੇ। ਫੇਰ ਬਾਬੇ
 ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਰਥ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
 ਕਰਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਏਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਕਰਨੇ ਕਰ ਦਿਨੋਂ
 ਦਿਨ ਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਜਿੰਨ, ਭੂਤ, ਜਾਦੂ,
 ਦੁਣਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ। ਜਦ ਫੇਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ
 ਜੀ ਦਾ ਮੋਹ ਨਾਂ ਟੁੱਟਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ
 ਵਿੰਦਿਆ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਯਾ।
 ਪਹਿਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਧਰਮ ਦੱਸੇ, ਪੁਨਾ ਵੈਰਾਗ,
 (ਖਟ ਸੰਪਤੀ) ਸਮ, ਦਮ, ਉਪ੍ਰੰਤਿ ਤਤਿੱਖਯਾ, ਸ਼ਰਧਾ
 ਸਵਾਧਾਨਤਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰੂਪ ਫਲ ਅਵਧਿ
 ਸਮਝਾ ਕੇ ਮਮੁੱਖਯਤਾ ਦੱਸ ਕਰ ਸੂਵਣ ਮੰਨਨ,
 ਨਿਧਯਾਸਨ, ਮਾਖਯਾਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਚਾਰ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਨੀ ਦਾ (ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ੧, ਦਊਂ ਦੀ ੨,
 ਬੜਵਾਨਲ ਦੀ ੩, ਮਹਾ ਪ੍ਰਲੈ ਦੀ ੪) ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤ ਦੇਕੇ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਯਾ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬਿਬੇਕਦਾ
 ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਗਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ
 ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ
 ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨੌਂ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਈਸ਼ੁਰ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੨੬) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਦੇ ਨੌਂ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਜੀਵ ਦੇ ਦਿਖਾ ਕਰ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਯਾ ਤੇ ਮੁੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਲ ਵੱਖਰੀ ਕਰ
ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਂਗੂੰ ਆਤਮਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ
ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਇਕ ਰੂਪ ਕਰ ਦਿਖਾਏ । ਭਾਵੇਂ
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗੀ ਬਣ ਰਹੇ ਸੇ, ਪਰੰਤੂ
ਹੋਰ ਸਿਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਜੋਗ ਸੀ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ
ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ॥

ਜਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਿਆ ਦ੍ਰੜਾਕੇ
ਤੁਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਨਾ
ਹੋਯਾ, ਏਸ ਲਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਬਾਪੀ
ਦੇਕੇ ਮੁੜ ਪੱਖੋਂ ਕੇ ਪਿੰਡ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਆ
ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਣਦੇਹ ਸਰ
ਖੰਡ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਹੋਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਾਂ
ਉਸੇ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਬਾਬੇਰਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਸਾਖੀ
ਸੁਣਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਸੰਗਤ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾ
ਬਜ਼ਾਕੁਲ ਹੋਈ ੨ ਸ੍ਰਾਂਤਿ ਦੇ ਪਾਸੇ ਪਹੀਚੇ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚਾਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਉੜਕ ਲਾਲੋ,
ਸਾਧਾਰਣ, ਅਜਿੱਤੇ, ਧੀਰੂ, ਖੂੜੇ ਭਗੀਰਥੀਏ ਆਦਿਕ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ
 ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਾਧੀ ਲਾਕੇ ਗੁਪਤ ਚੀਜ਼ ਦੇਖ ਸਕਦਾ
 ਹਾਂ, ਹੁਣ ਦੱਸ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ਭੇਢ
 ਦੇ ਬਰਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਵੇਂ
 ਪਤਾ ਲਗਾਓ। ਤਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਏਕਾਗ੍ਰ
 ਥ੍ਰਿਤਿ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰੇਰੇਸ਼ਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰਿਆ
 ਤੇ ਰਵਾਂ ਰਵ ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖੰਡੂਰ
 ਵਿੱਚ ਆ ਬੈਠਾ। ਭਿਰਾਈ ਨੇ ਆਖਿਆ ਏਥੇ ਤੁਹਾਡਾ
 ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੀਂਹ ਵੁੱਠਾ,
 ਪੁਤ੍ਰ ਜੰਮਿਆ, ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਧਨ ਲੱਭਿਆ ਭਲਾ
 ਕਦੇ ਛਿਪਿਆ ਹੈ ? ਸੰਗਤ ਦਾ ਧ੍ਰਮ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਈ ਨੇ
 ਉਸ ਕੋਠੜੀ ਵੰਨੀਂ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ। ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਕੀ
 ਦੇਖੇ ਜੋ ਰੋੜਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਪਰ ਜੋਤ ਹੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਤੇ ਥਾਥੇ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ
 ਸਮਾਵਣਾ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰ ਵਹਿ
 ਤੁਰੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਪਰ ਸੀਸ ਧਰੇ ਤੇ ਪਕ ਜਾਣ
 ਲਿਆ ਕਿ “ਜੋਤਿ ਉਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹ ਕਾਯਾ ਫੇਰ
 ਪਲਟੀਐ” ਸਾਖਿਆਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ! ਜੇ ਕੁਛ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
 ਮੰਗੋ। ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਮੰਗਿਆ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ
 ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕੇ ਜਗਤ
 ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੨੮) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ
ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਿੱਖ ਲਗੇ ਆਵਣ। ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਬਹੁਤ
ਆਵੇ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਕਤ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕੁਛ ਆਵੇ ਸਭ ਲੰਗਰ
ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ। ਖੀਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲੱਗਾਹੋਣ। ਭਾਵੇਂ
ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੀੜ ਬਣੀ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਬੀ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਤਪਿਆਣੇ ਤਲਾਉ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੋੜਾਂ ਦੇ
ਢੇਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਬਾਕੀ ਦੇ
ਪਹਿਰ ਬਿਰਾਜਣ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੇ
ਸ਼ਬਦ ਸਾਖੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ॥

ਭਾਈ ਸਾਦੂ ਬਾਦੂ ਸਜਾਵੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ
ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਵੇਲੇ ਹੋਰ
ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਕਰਨ ॥

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਆਣ ਦਰਸ਼ਨ
ਕੀਤੇ ਤੇ ਮਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਮਸਾਲ ਜਗਣ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ
ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਯਾ, ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀਸ ਧਰਿਆ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਠਾ ਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ
ਲਾ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਬੋਲੇ "ਜਿਸ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸ
ਆਗੈ ਮਰ ਚਲੀਐ, ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਣ ਸੰਸਾਰ ਤਾਕੈ ਪਾਛੈ
ਜੀਵਣਾ ॥" ਏਹ ਪਰਮ ਪਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ
ਬਾਲੇ ਨੇ ਨੇਤ੍ਰ ਭਰ ਕਰ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਮਝਕੇ ਸੇਵਿਆ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਧੂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਚਹਿਆ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਆਚਰਣ

ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੀ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਦਾਤਣ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਠੰਢੇ ਜਲ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਕੇ ਏਕਾਂਤ
ਬੈਠ ਅੰਤ੍ਰਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤੀ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜੋੜਕੇ
ਸੱਤ ਘੜੀ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਦਾ ਰਸ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਦੋ
ਘੜੀ ਦੇ ਤੜਕੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ) ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ
ਪੰਜ ਘੜੀ ਦੇ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ ਆਸਾ
ਦੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਉੱਥੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਯਾ ਮੰਜੀ ਉੱਤੇ ਆ
ਬੈਠਦੇ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਏ ਪਿਛੋਂ ਆਪ
ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੋ ਨਵੀਨ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ
ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਦੇਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਣ ਦੇ
ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਦੋ ਘੜੀ ਕੁਛ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ
ਹੁੰਦੇ ਤਕ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਪੰਗਤ ਲਗਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ
ਸਭ ਚੀਜ਼ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਫੇਰ ਦੋ ਚਾਰ
ਘੜੀਆਂ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ, ਦਿਨ ਢਲੇ ਸੁਰੇਤ ਹੋ
ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਥਾ ਸੁਣਦੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਯਾ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਸੁਣਦੇ, ਅਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੩੦) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਰਹਿੰਦੇ। ਰਹਿਰਾਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਘੜੀ ਏਕਾਂਤ ਜਾ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰ ਬਾਰ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਨੇ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨੀ। ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਢੇਰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਭਨੂੰ ਸਮ ਬਰਤਾਕੇ ਢੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸੁਜੱਸ ਸੁਣਨੇ। ਢੇਰ ਬਿਰਾਜ ਕੇ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ। ਏਹ ਆਚਰਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਏਸ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਜੋ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਏਹ ਗੱਲ ਬਰਾਬਰ ਰਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਘੜੀ ਦੇ ਤੜਕੇ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਕੇ ਸਭਾ ਵੰਨੀਂ ਆਉਣ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜਿਸ ਬੀਮਾਰ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਉਹ ਨਿਰੋਗ ਹੋਜਾਂਦਾ ਪੜਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਕੁਛ ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀ ਭੀ ਦੱਸ ਛੱਡਦੇ, ਲੰਗਰ ਬਰਤੋ ਤੋਂ ਢੇਰ ਤਪਿਆਣੇ ਤਲਾਉ ਪਰ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਪਰ ਜਾ ਬੈਠਦੇ, ਕਦੇ ੨ ਛੋਟੇ ੨ ਲੜਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਆਖਣਾ ਏਹ ਸੁਰਗ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹਨ ॥

ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦੇ ਹੱਸ ਪੈਣਾ ਕਦੇ ਰੋ ਪੈਣਾ ਤੇ ਕਦੇ

ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਣਾ । ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਜੋ
 ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰ: ੧੫੯੮ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬੇ
 ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾਗਰੀ, ਫਾਰਸੀ,
 ਤੋਰਕੀ ਟਾਕਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸੇ) ਲਿਖਵਾ-
 ਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਹੋਈ ਕਥਾ
 (ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ) ਭਾਈ ਪੈੜੋਮੋਖੇ
 ਖੜੀ ਤੋਂ (ਜੋ ਸਾਰੇ ਇਲਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ) ਲਿਖਵਾਈ
 ਤੇ ਸੰਮਤ ੧੬੦੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਜਿਲਦ ਕਰਾਈ ॥

ਤਖਤਮੱਲ ਚੌਧਰੀ ਖੰਡੂਰ ਦਾ ਖਹਿਰਾ ਜੱਟ ਗੁਰੂ
 ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਰੇ, ਜਿਤਨੇ ਬਿਦੇਸੀ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ
 ਪਾਸ ਆਂਦੇ ਸਭ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਓਹੋ
 ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭੈਂਸਾਂ ਗਊਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਭੀ ਓਹ ਬਹੁਤ
 ਪੁਚਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਰੀਸੋ ਰੀਸ ਹੋਰ ਜੱਟ ਬਹੁਤ ਭੀ
 ਦੁਧ ਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨ । ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖੀਰ ਦਾ ਬਣਨਾ ਤੇ ਵੰਡਣਾ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ “ਲੰਗਰ ਦੌਲਤ ਵੰਡੀਐ ਨਿਤਖੀਰ
 ਘਿਆਲੀ” ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਹਿਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ
 ਜੈਨਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਗੜ ਗਈ
 ਤੇ ਫੱਗਨ ਸੰ: ੧੫੯੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰ
 ਖਾਕੇ ਹਿਮਾਯੂੰ* ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਆਯਾ । ਏਥੇ ਓਸਦਾ

*ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹ ਸੰਮਤ ੧੫੯੮ ਬਿ: ਮੁਤਾਬਕ ੧੫੪੨ ਈਸਵੀ ਨੂੰ
 ਹਿਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ੧੩ ਬਰਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਸਬਾ
 ਕਲਾਨੌਰ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਾ । ਹਿਮਾਯੂੰ ਦਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਸੂਦਰ ਬੇ ਰਾਮ ਸਾਂ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੩੨) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ ੨

ਚਰੇਰਾ ਭਾਈ ਮਿਰਜਾ ਜਾਫਰ ਬੇਗ ਸੂਬਾ ਸੀ, ਪਰ
(ਭਾਵੇ ਅੱਖੀਂ ਫੇਰੀਆਂ ਵੈਰੀ ਜੱਗ ਜਹਾਨ) ਉਹ ਭੀ

ਉਰਦ ਖਾਨ ਖਾਨ। ਬੰਦੋਬਸਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਕਬਰ ਨੇ
ਸੰਨ ੧੬੧੯ ਵਿਚ ਜਦ ਆਪ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਬੇਰਾਮ ਉਦਾਸ ਹੋਕੇ ਮੱਕੇ
ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ; ਪਰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।
ਅਕਬਰ ਨੇ ਬਾਹਰ ਦਾਰੀ ਮਸ਼ੂਰ ਦਾ ਪੱਖ ਪਾਦ ਛੱਡਕੇ ਚੋਰੀ ਨੇਕੀ ਖੱਟੀ,
ਜੋਨਪੁਰ ਅਜਮੇਰ ਗਵਾਲੀਯਰ ਤਾਂ ਬੇਰਾਮ ਫਤੇ ਕਰ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ
ਦੱਖਣ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਬਾਬ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਜਿਸਦੀ ਇਸਤੀ ਪਦਮਨੀ
ਸੀ, ਅਕਬਰ ਨੇ ਆਦਮ ਫੌਜਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਕੇ ਫਤੇ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਸਤੀ
ਅਕਬਰ ਨੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਖਾਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਲ
ਦੇਖਕੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਐਸੀਆਂ
ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨਾਲ
ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਅਗਨੀ ਦੇ ਧਿਰ ਦੇ ਫੇਰੇ ਲਏ ਤੇ ਸਭ ਰੀਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਲੀ
ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਸਾਹਸ਼ਾਦਾ ਸੁਲੇਮ ਭੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ
ਵਿਆਹਿਆ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੇਟਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਤੇ ਪੁਸ਼ਪ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਨ
ਸਿੰਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਕਬਰ ਦੇ ਤਾਬੇਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਜੋਧ ਪੁਰ ਵਾਲੇ ਮਾਲਵੇ
ਰਾਜਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਵਜਾਹੀ। ਉਦੇਪੁਰ ਵਾਲੇ ਉਦੇ ਸਿੰਗ ਨੇ ਬੇਟੀ ਨਾਂ ਦਿੱਤੀ,
ਅਕਬਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਕਿਲੇ ਚੌੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜਾ ਘਰਿਆ, ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਪਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ
ਪਰ ਜੈਮਲ ਤੇ ਫੱਤਾ ਦੋਵੇਂ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਜੈਮਲ ਦੇ ਮਰਨੇ ਬਾਦ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ
ਜੋਧਰ ਕੀਤਾ ਅਰਬਾਤ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇਸਰੀ
ਬਾਗੇ ਧਾਰ ਬੇਸੁਮਾਰ ਸੱਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਸਿਸਾਰ ਤੋਂ
ਪਾਰ ਉਤਰ ਗਏ, ਫਾਭ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ੭੪
ਮਣ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤੋਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਚਿੰਠੀਆਂ ਉਤੇ ੭੪ ॥ ਦਾਅਰ
ਲਿਖਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਉਥੇ ਤੇਰਾਂ ਤੋਲੇ ਦਾ ਸੇਰ ਤੇ ਚਾਰ ਸੇਰ ਦਾ ਮਣ ਸੀ।

ਸੰਨ ੧੬੨੭ ਤਕ ਅਕਬਰ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਬੰਗਾਲਾ ਸਭ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ
ਕਰ ਲੀਤਾ, ਸੰਨ ੧੬੪੭ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਫਗਾਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਏ,
ਪਰ ਏਹ ਜੰਗ ਮਾਨ ਸਿੰਗ ਨੇ ਜਿੱਤੇ, ਏਸੇ ਸਾਲ ਸਿੰਧ ਕਿਨਾਰੇ ਬੀਰਬਲ
ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ॥ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਅਹਮਦ ਨਗਰ ਬੀਜਾਪੁਰ ਗੋਲ ਕੰਡਾ ਏਹ
ਤਿੰਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸੇ ॥ ਅਕਬਰ ਨੇ ਅਪਣੇ ਬੇਟੇ ਮਿਰਜਾ ਮੁਰਾਦ ਤੇ
ਬੇਰਾਮ ਖਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਤੇ ਖਾਨਖਾਨਾ ਨੂੰ ਅਹਮਦ ਨਗਰ
ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਯਾ। ਏਥੋਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਦੀ ਚਾਂਦ ਬੀਬੀ ਯਾਨੇ ਚਾਂਦ
ਸੁਲਤਾਨਾ ਨੇ ਆਪ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜਕੇ ਅਕਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ

ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਾਮੀ ਬਣ ਬੈਠਾ ਜਦ ਹਿਮਾਯੂੰ ਨੇ ਵੈਰੋਵਾਲ ਦਾ ਪੱਤਣ ਬਜਾਸਾ ਲੰਘਕੇ ਮਾਲੂਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਫਰ ਤਾਂ ਕਾਫਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਮਿਰਜ਼ੇ ਕਾਸਮ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਏਸ ਏਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਜੋਗਾ ਹੈ? ਓਸਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਵਲੀ ਅੱਲਾ ਫਕੀਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਵਿੱਚ

ਕਈ ਵਾਰੀ ਏਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ, ਓੜਕ ਅਕਬਰ ਨੇ ਓਸਦੇ ਵਜੀਰ ਅਕਰਮ ਖਾਂ ਨੂੰ ਫਾੜਕੇ ਚੜੇ ਪਾਈ। ਸੰ: ੧੬੫੨ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਸਲੇਮ ਜੋ ਤੀਸ ਬਰਸ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬੜੇ ੨ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਈ ਸੂਬੇ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਅਪਣੇ ਬਾਪ ਅਕਬਰ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਬੈਠਾ, ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵਜੀਰ ਅਬੁੱਲ ਫਜ਼ਲ ਦਾ ਸਿਰ ਉਰਫ਼ਾ ਵਾਲੇ ਨਰਸਿੰਘ ਦੇਵ ਗਜਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕਟਵਾ ਮੰਗਾਯਾ। ਏਸ ਦੇ ਵਿਕਰ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਕ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਨ ਬੇਟੇ ਸੀ, ਸਲੇਮ ਮੁਰਾਦ, ਦਾਨੀਯਾਲ ੨। ਦਾਨੀਯਾਲ ਤੇ ਮੁਰਾਦ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਓੜਕ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਕ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਪਿਆਰੇ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਤੇ ਵਜੀਰਦੇ ਗਮ ਨਾਲ ਮਰਣ ਲੱਗੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਸਭ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਗ਼ਰੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਮਾਰ ਕਰਨੀ। ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਓਸਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ੨ ਰੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਲੇਮ ਬਾਪ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਹਾਂਹੀ ਮਾਰ ੨ ਰੋਣ ਲਗਾ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਓਸਨੂੰ ਭੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਯਾ ਤੇ ਓਸਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨਾਈ, ਸੰਮਤ ੧੬੬੨ ਬਿ: ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਏਸ ਸਹਾਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਬੋਲਿਆ ॥ ਅਕਬਰ ਨੇ ਆਗ਼ਰੇ ਤੇ ਪਰਾਗ ਦੇ ਕਿਲੇ ਬਨਾਏ, ਗਉ ਹੱਤਿਆ ਬੰਦ ਕਰ ਚੱਖੀ, ਬਹੁਤ ਬੇੜਾ ਸਵਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਮੰਨਦਾ, ਪੈਦਾਂ ਬੀਸ ਕੋਸ ਤਕ ਪੈਰੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ, ਦੋ ਦੋ ਦਿਨ ਤਕ ਛਾਕ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕੋ ਦਮ ਸਾਂਝਣੀ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ੨੨੫ ਮੀਲ ਤਕ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਏਸਨੇ ਬਹੁਤ ਕਾਇਦੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਵੇਂ ਬਨਾਏ, ਏਸ ਦੇ ੧੮ ਸੂਬੇ ਸਨ, ਸਾਲਗਿਰਹ ਦੇ ਦਿਨ ਬਝਾ ਦਰਬਾਰ ਪੁੰਨਜ ਦਾਨ ਕਰਦਾ, ਤਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜਾ ਹੋਕੇ ਯਾ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਕੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦਾ, ਦੌਲਤ ਏਸ ਦੇ ਪਾਸ ਸੱਗਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਜਿਤਨੀ ਸੀ ॥

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੩੪) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਹਿੰਦ ਫਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਅਵਾਣ
ਪਿੰਡ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਸੱਤ ਮੁਠੀਆਂ ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਲੈਕੇ
ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉਲਾਦ ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤ ਰਾਜ
ਕਰੇਗੀ, ਸੋ ਹੁਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਏਹ ਵਰ ਖੂਠਾ ਕੜ੍ਹ
ਹੋਯਾ? ਜੇਕਰ ਓਹ ਕੁਛ ਸਹਾਰਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ
ਹਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਏਥੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ “ਗਰਜ਼
ਮੰਦ ਦੀਵਾਨਾ” ਜਦ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦਾ ਹੈ । ਲੋਗਾਂ ਤੋਂ
ਪੁੱਛਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਂ ਖੰਡੂਰ ਆਯਾ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹਿਮਾਯੂੰ ਨੂੰ
ਆਉ ਬੈਠ ਦੀ ਆਗਤ ਭਾਗਤ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਈ
ਜਾਂ, ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਕੇ
ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਜਾਂ ਮਜਾਨੋਂ ਖੰਡਾ ਖਿੱਚਣਾ
ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਹੱਥ ਓਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ । ਤਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
ਸਮਾਧ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਆਖਯਾ ਜਿੱਥੇ ਖੰਡਾ ਵਾਹੁਣ ਦੀ ਥਾਂ
ਸੀ ਓਥੋਂ ਤਾਂ ਕਾਇਰ ਬਣ ਕੇ ਨੱਠ ਆਯੋਂ ਤੇ ਪੀਰਾਂ
ਫਕੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ? ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦ-
ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਚਰਨੀਂ ਡਿਗ ਕੇ ਆਖਯਾ
ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਕਰੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਖੰਡਾ ਖਿੱਚਨ
ਦੀ ਨੀਤ ਨਾਂ ਕਰਦੇਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ,
ਪਰ ਹੁਣ ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫੇਰ ਤੂੰ ਦਿੱਲੀ
ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣੇਂਗਾ ਤੇ ਸੱਤ ਪੀਹੜੀਆਂ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਚਨ ਕਦੇ ਅਨਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਹਿਮਾਯੂੰ ਏਹ ਸੁਣ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਦਿਲਗੀਰੀ ਲੈਕੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰ: ੧੫੯੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਖੰਡੂਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮਾਈ ਭਿਰਾਈ ਤਪਜਾਣੇ ਤਲਾਉ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਬਾਸਰਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਤੇ ਸਿੰਧ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਖੜੋਤੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤਿਲ, ਬਗੜ ਦੇ ਚਾਉਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਤਿੰਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ । ਉਹ ਤ੍ਰਿਚਾਵਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ, ਉਹੋ ਚਾਵਲ ਸਭ ਨੇ ਚੱਬੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ ਅੰਗਦਾ ਏਸ ਖੜੋਟੇ ਸਾਨੂੰ ਤਿਲ, ਚਾਉਲ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਚਬਾਕੇ ਕਰਜਾਈ ਕਰ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਏਹ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਲਏਗਾ ॥

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨਜਾਣ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਏਸ ਬਚਨ ਦਾ ਕੁਛ ਖਜਾਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਏ, ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੋਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਸਮਝਕੇ ਖੰਡੂਰ ਦੇਹਰੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਭੋਲੇ ਮਾਹਬਜਾਦੇ ਸਭ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੩੬) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਨੂੰ ਤਿਲ ਚਾਵਲ ਤੇ ਸੱਕਰ ਮਿਲਾਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ
ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਰੇ ਖੰਡੂਰ ਤੇ ਤਪਾਲੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥

ਇਕ ਮਾਣਾ ਨਾਮ ਅਰੰਭਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ
ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖੀਰ ਛਕਛਕਕੇ
ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ
ਲੜਦਾ ਰਹੇ, ਜੋਰਾਵਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੇਹੜਾ ਬੋਲੇ ਉਸੇ
ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੱਢੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ
ਉਸ ਦੀ ਵਰਿਯਾਦ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਯਾਲੂ
ਰੂਪ ਨੇ ਭੁਛ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਏਸੇ ਲਈ ਜਦ ਕਦੀ ਕੋਈ
ਸਿੱਖ ਏਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਆਖੇ ਤਾਂ ਟਕੇ ਵਰਗਾ
ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਆਖੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ,
ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਾਂਗਾ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਖਰੂਦ
ਰੱਖੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕਰਿਆ ਕਰ, ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਮੈਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਲਾ
ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੁਵਰਗ
ਲਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ
ਜੇ ਸੁਵਰਗ ਲੈਣਾ ਹਈ ਤਾਂ ਬਣ ਵਿੱਚ ਚਿਤਾ ਰਚਕੇ
ਸੜ ਮਰਾ। ਉਹ ਤੁਰਤਚਲਿਆਗਿਆ ਤੇ ਚਿਤਾ ਰਚਕੇ
ਜਾਂ ਸੜਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਨੂੰ ਜੀ ਨਾਂ ਕਰੇ,
ਤੇ ਚੁਫੇਰੇ ੨ ਪਿਆ ਫਿਰੇ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੋਰ
ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ੨ ਪਾਪ ਤੇ ਖੂਨ ਕੀਤੇ ਸੇ,
(ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਜੁਆਰੀਏ, ਹਠੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ) ਉਸ ਮਾਣੇ ਤੋਂ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ ਸਾਰਾ

ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਾਯਾ, ਤਦ ਚੋਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਵੇਚ ਲੈ ਤੇ ਏਹ ਗਹਿਣੇ ਜੋ ਮੈਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਲਿਆਯਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਹ। ਮਾਣਾ ਤਾਂ ਗਹਿਣੇ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਦੌੜ ਆਯਾ ਤੇ ਓਧਰ ਚੋਰ ਨੇ ਬਚਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ (ਜੋ ਓਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੀ) ਓਥੇ ਪੁੱਜ ਪਿਆ ਤੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਓਸ ਦੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਓਸਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਓਧਰ ਭਾਈ ਮਾਣਾ ਜਦ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਰਹਿਕੇ ਫੇਰ ਮਰ ਕੇ ਭੀ ਨਰਕੀ ਜਾ ਪਿਆ। ਓਹ ਰਾਜਾ ਤੇ ਚੋਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣੇ, ਏਥੇ ਭੀ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਕੁੰਠ ਗਾਮੀ ਹੋਏ ॥

ਇੱਕ ਮਲੂਕਾ ਨਾਮ ਚੌਧਰੀ ਖਹਿਰਾ ਜੱਟ ਖੰਡੂਰ ਦਾ ਕੰਨ ਫਟੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਖਾਕੇ ਬਹੁਤ ਬਕਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਸਖਰੀ ਠੱਠਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦਿਆ ਕਰੇ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਾਂ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇ, ਸੰਗਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਪਵਾ ਦੇਵੇ। ਓੜਕ ਓਸਨੂੰ ਮ੍ਰਿਗੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਦੋ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੩੮) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਦੇ ਪਹਰ ਤੜਫਦਾ ਰਹੇ, ਜੋਗੀ ਬਬੇਰੇ ਉਪਾਇ ਕਰ
ਨਿਹਾ ਰਾਜੀ ਨਾ ਹੋਯਾ, ਤਾਂ ਓਸਦੇ ਸਨਬੰਧੀ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਆਏ, ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਸਰਾਬ ਛੱਡ ਦੇਹ ਤਾਂ
ਮਿੱਠੀ ਹਟ ਜਾਊ, ਸੋਈ ਹੋਯਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਨਾਲ
ਮਿੱਠੀ ਹਟ ਗਈ, ਪਰ ਦੋ ਬਰਸ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਓਨ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਪਲਟ ਕੇ ਫੇਰ ਸਰਾਬ ਪੀਤੀ ਤਾਂ ਕੋਠੇ
ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇਫੇਰ ਬਕਬਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉੱਚੀਦਿੱਤੀ
ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੈ ਅੰਗਦਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਛੱਡ
ਦਿੱਤੇ, ਨਾਥ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਪਿਆਲਾ ਪਿਆ ਲਿਆ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੈਂ ਬਚਨ ਪਲਟੇ ਹਨ, ਵੇਖਹੁਣੇ
ਮਿਰਗੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ
ਰਹੇ। ਓਹ ਸਗੋਂ ਕੁਵਾਕ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
ਐਸੀ ਮਿਰਗੀ ਉੱਠੀ ਕਿ ਅਟਾਰੀ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਦੜ
ਕਰਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆ ਡਿੱਗਿਆ, ਗਰਦਨ ਹੱਡੀਆਂ
ਖੂਬ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਨਰਕ ਭੋਗ ਕੇ ਜਮ ਦੇ
ਲੋਕ ਨੂੰ ਪਧਾਰਿਆਂ ॥

ਕੰਨ ਪਾਏ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
ਤਪਿਆਣੇ ਤਲਾਉ ਪਰ ਆ ਉਤਰੀ, ਸਾਧ ਆਖਣ
ਲੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਦਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਭਿਆਸ ਜੋਗ ਜੈਸਾ ਹੋਰ
ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਤਾਂ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਸ਼੍ਰੇਇਵਤ ਮ੍ਰਿਤੂ ਲੋਕਾਂਤਾਂ
ਵਿੱਚ ਗਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ

ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ ਜਪੀ, ਤਪੀ ਸਭ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਜੋਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਜੋਗ ਸਿੱਖੇ ਪਯਾਲਾ ਪੀਓ ਗੋਰਖਦਾ ਬਾਣਾ ਧਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ:—

“ਦੀਖਿਆ ਆਪਿ ਬੁਝਾਇਆ ਸਿਫਤੀ ਸਚੁ ਸਮੇਉ।
ਤਿਨਕਉ ਕਿਆਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਉ॥”
ਨਾਥ ਜੀ ! ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਯੁਗ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਕਲਯਾਣਕਾਰੀ ਹਨ, ਕਰਮ ਜੋਗ ਹਠ ਜੋਗ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੋਗੀ ਹੋਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:—

ਕਾਲ ਨਾਹੀ ਜੋਗ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਫਥ।
ਥਾਨਿਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਭੁਬਤਾ ਇਵ ਜਗ॥੧॥
ਕਲਿ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਾਰ॥ ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ
ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰ॥” ਨਾਥ ਜੀ ! “ਭੇਖ
ਵਰਨ ਦੀਸਹਿ ਸਭ ਖੇਹ” ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਭੇਖ ਬਣਵਾਉਂਦੇ
ਹਨ, ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਯਥਾ—“ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰ
ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ
ਪਹਿਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥” ਨਾਥ
ਜੀ ! ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾ ਭੇਖ ਵਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ
ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸਿੱਧੀ ਸੜਕ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਰ
ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਅੰਜਨ ਰੂਪ ਜਗਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੪੦) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿਸਾ ੨

ਨੂੰ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ-

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧

ਜੋਗੁ ਨ ਖਿਥਾ ਜੋਗੁ ਨ ਡੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ
ਚੜਾਈਐ । ਜੋਗੁ ਨ ਮੁੰਡੀ ਮੁੰਡਿ ਮੁਛਾਈਐ
ਜੋਗੁ ਨ ਸਿੰਝੀ ਵਾਈਐ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ
ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ੧ ॥
ਗਲੀ ਜੋਗ ਨ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ
ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਜੋਗ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮੜੀ ਮਸਾਲੀ ਜੋਗੁ
ਨ ਤਾੜੀ ਲਾਈਐ । ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ
ਭਵਿਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ । ਅੰਜਨ
ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ
ਪਾਈਐ ॥ ੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਤਾ ਸਹਸਾ ਭੂਟੈ
ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਈਐ॥ ਨਿਝਰ ਝਰੇ ਸਹਜ
ਧੁਨਿ ਲਾਗੈ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ । ਅੰਜਨ
ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ
ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ
ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗ ਕਮਾਈਐ । ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ
ਸਿੰਝੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ ।
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ
ਤਉ ਪਾਈਐ ॥

ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਨਾਥ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ

ਆਖਯਾ ਅੰਗਦ ਜੀ ! ਕੁਛ ਮੰਗੋ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਈਏ ।
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਯਾ ਮਨ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਬੁੱਧੀ
ਦੀ ਸੂਝਤਾ, ਚਿਤ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ, ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ
ਦਿਓ । ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਨਾਥ ਨੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਯਾ ਤੇ
ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਆਖਿਆ ਏਹ ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮੇਟਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਭਰ
ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਏਸ ਵਾਸਤੇ
ਕੁਛ ਹੋਰ ਮੰਗ ਲਓ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਯਾ “ਕਿਆ
ਮਾਗਉ ਕਿਛ ਥਿਰ ਨ ਰਹਾਈ ॥ ਦੇਖਤ ਨੈਨ ਚਲਿਓ
ਜਗ ਜਾਈ ॥” ਓੜਕ ਸਿੱਧ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।

ਏਸੇ ਸਾਲ ਇੱਕ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨਾਮ ਸੰਤ ਨੇ ਦੀਵਾਨ
ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਾਇ ਤੇ ਬਰਲਾ-
ਸ਼੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਏਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ:—

ਮਹਲਾ ੨

ਜੋਗ ਸਬਦੰ ਗਿਆਨ ਸਬਦੰ ਬੇਦ ਸਬਦੰ
ਬ੍ਰਾਹਮਣਹ ॥ ਖਤ੍ਰੀ ਸਬਦੰ ਸੂਰ ਸਬਦੰ ਸੂਦ੍ਰ
ਸਬਦੰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਹ ॥ ਸਰਬ ਸਬਦੰ ਏਕ ਸਬਦੰ
ਜੋਕੋ ਜਾਣੈ ਭੇਉ ॥ ਨਾਨਕੁ ਤਾਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ
ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥

ਏਹ ਬ੍ਰਨਾਸ਼੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਖਾਕੇ ਮਨ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤਿ
ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਾਇ ਦੱਸਦੇ ਭਏ:—

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੪੨) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

“ਏਕ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਸਰਬ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ਦੇਵਾਤ ਆਤਮਹ॥
ਆਤਮਾ ਸ੍ਰੀ ਬਾਸੁ ਦੇਵਸ੍ਰ ਜੇਕੋ ਜਾਣੈ ਭੇਉ ॥ ਨਾਨਕੁ
ਤਾਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥”

ਏਹ ਉੱਤ੍ਰਸੁਣਕੇ ਓਹ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸੇ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੱਸ ਸੁਣ ਸੁਣ ਸਰਬ ਭੇਖਾਂ ਪੰਥਾਂ ਦੇ ਸੰਤ ਲਗੇ
ਆਵਣ। ਭੋਜਨ, ਛਾਦਨ, ਸਤਸੰਗ ਬਾਂਛਤ ਸਭ ਨੂੰ ਲਭ
ਜਾਏ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਸੁਜੱਸ ਦੇਸ
ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਫੈਲ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ
ਸਾਧੂਆਂ ਜੈਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਹਲਕਾਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ
ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਸੰਗਤਾਂ ਲਜਾਉਂਣ ਸਭ ਲੰਗਰ ਵਿਚ
ਪੈਕੇ ਬਰਤ ਜਾਵੇ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਭੀ ਚੰਗੀ ਬਣ ਗਈ।
ਦਾਤੂ ਦਾਸੂ ਜੀ ਹੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕੁਛ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ
ਓਸ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ, ਜੇ ਕਦੇ ਕੁਛ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਣ ਏਹ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਨੂੰ
ਕੱਚਾ ਪਾਰਾ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਓਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣ।
ਜੋ ਭੁੱਖਾ, ਪਿਆਸਾ, ਬਿਹੰਗਮ, ਸਾਧੂ, ਸਿੱਖ, ਲੰਗੜਾ,
ਲੂਲਾ, ਅੰਧਾ, ਰੋਗੀ, ਬ੍ਰਿਧ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਵੇ ਓਸ ਦੀ
ਸੇਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਣ। ਅੰਨ, ਬਸਤ੍ਰ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ
ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਰਹੇ, ਕੋਈ
ਕਦੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾ ਜਾਵੇ ॥

ਸੰਮਤ ੧੬੦੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਦੇ
ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਚੜ੍ਹੇ, ਦੋ ਚੌਕੀਆਂ ਰਥਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ

ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਸਿੱਖ ਸਾਧ, ਚਾਰ ਉਂਟ ਭਾਰ ਵਾਸਤੇ ਲੈਕੇ
 ਅਨੇਕ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ
 ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਹੋ ਅਨੰਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਕੇ
 ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਅਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਜਾ ਦੇਖੀ (ਏਥੇ
 ਹੁਣ ਥੋਹ ਉੱਪਰ ਦੀਵਾਨ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਦਾ ਬਣਾਯਾ
 ਹੋਯਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਪਾਸ ਹੀ 'ਨਾਂਗੇ ਦੀ
 ਸਰਾਇ' ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਵੱਸ ਪਿਆ ਹੈ) ਓਥੋਂ ਹੋ ਹਰੀਕੇ
 ਪਿੰਡ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਸਭ ਲੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ, ਅੰਨ
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਚੜਿਆ, ਕਈ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ
 ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ ।
 ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਸੁਣਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ (ਜਿਥੇ
 ਹੁਣ ਭਾਈ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹਰੀ ਕੇ ਪਿੰਡ
 ਵਿਚ ਹੈ ਓਥੇ ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਧ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ
 ਸੇ) ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ੧੭ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ । ਓਥੋਂ ਦਾ
 ਚੌਧਰੀ ਬਖਤਾਵਰ ਜੋ ਬਹੱਤ੍ਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਟਕੇ
 (ਮਾਮਲਾ) ਦਿੱਲੀ ਭਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਦਰਸ਼ਨ
 ਕਰਨ ਆਯਾ, ਪਰ ਬਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਵਾਲਾ
 ਹੋਣ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵੱਲ ਬੈਠ ਗਿਆ
 ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਭੀ ਨਾ ਕੀਤੀ । ਏਹ ਦੇਖਕੇ ਕੁਛਕੁ
 ਸਿੱਖ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਜਿਸਨੇ
 ਸਾਹਿਬ ਵਡਾ ਕਰੇ ਸੋਈ ਵਡ ਜਾਣੀ ॥ ਜੋ ਓਸਦੀ
 ਰੀਸ ਕਰੇ ਸੋ ਮੂੜ ਅਜਾਣੀ" ਚੌਧਰੀ ਬੋਲਿਆ ਮੈਂ
 ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜੋਰ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੪੪) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਵਾਲੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਹਨ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ :-

“ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ॥ ਜਿਨਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ।” ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਪਰਖਦਾ ਸੀ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਖਡੂਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ॥

ਇਕ ਜੀਵਾ ਨਾਮ ਜਿਮੀਦਾਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਓਹ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਖਿਚੜੀ ਤੇ ਵਹੀਂ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਓਸਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਿਵਾਈ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ ਲੈਕੇ ਆਵਣ ਲੱਗੀ, ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਦਸ ਬਰਸ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਿਆ । ਇਕ ਦਿਨ ਡਾਢਾ ਝੱਖੜ ਹਨੇਰੀ ਆਯਾ ਤਾਂ ਓਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਹਨੇਰੀ ਹਟ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹਨੇਰੀ ਤਾਂ ਹਟ ਗਈ, ਪਰ ਓਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਿਚੜੀ ਨਾ ਖਾਧੀ । ਜਾਂ ਜਿਵਾਈ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟੀ ! ਅੱਜ ਤੁਸਾਂ ਮਨਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਏਸ ਝੱਖੜ ਹਨੇਰੀ ਨਾਲ ਰੋਤੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੱਲਣੇ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੰਮ ਖਲਕਤ ਦੇ ਸੌਰਨੇ ਸਨ, ਤੁਸਾਂ ਓਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ

ਰਾਰ ਘੜੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਸ਼ਾਦ ਛਕ ਲੈਂਦੇ, ਤੁਸਾਂ ਰੱਬ ਰਜਾਇ ਕਿਉਂ ਮੇਟੀ ? ਏਸੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਚ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਜਲਾਲ ਪੀਰ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜਾ ਡੁੱਬਦਾ ਤੇ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਓਨ ਹਟਾਯਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਸਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਓਸਨੂੰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਏਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਨਸੀਹਤ ਮੰਨ ਗਏ ਤੇ ਜੀਵੇ, ਜਿਵਾਈ ਨੇ ਭੀ ਭੁੱਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਈ ਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪਰਮਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ॥

ਖਡੂਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਿਵ ਨਾਥ ਨਾਮ ਤਪਾ ਜੋਗੀ ਖਹਿਰੇ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਓਹ ਜੇਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਟੂਟੇ ਟਾਮਣ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਲੋਗ ਓਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੰਨਦੇ ਸੇ । ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਸਾਧੂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਰਚਨਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੜਦਾ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ । ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਉਲਟੇ ਕੰਮ ਹਨ, ਜੋ ਪੂਜਣੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਗ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਸੰਮਤ ੧੬੦੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਬਰਖਾ ਨਾ ਹੋਈ, ਭਾਰੀ ਕਾਲ ਕੜਕਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਜੁੜ ਕੇ ਓਸ ਜੋਗੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਜਤਨ ਕਰੋ ਜੋ ਬਰਖਾ ਹੋਵੇ । ਜੋਗੀ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੪੬) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿਸਾ ੨

ਬੋਲਿਆ ਜਿਥੇ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਅਜੋਗ ਕਰਮ ਹੋਣ, ਗ੍ਰਿਸਤੀ
ਖੱਤੀ ਦਾ ਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਓਥੇ ਬਰਖਾ ਕਿਥੇ ? ਹੁਣ ਸੰਤਾਂ
ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆਏ, ਓਸੇ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਆਖੋ, ਬਰਖਾ
ਕਰਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਛੱਡੋ, ਅਸੀਂ ਬਰਖਾ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ
ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ । ਜੱਟ ਬੇਸਮਝ
ਸਨ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਯਾਂ ਤਾਂ
ਬਰਖਾ ਕਰਾਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਂਤਿ
ਸਰੂਪ ਬੋਲੇ ਬਰਖਾ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ
ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੈ
ਸੋ ਬਰਖਾ ਕਰਾਏ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਜੋਗੀ ਮੀਂਹ
ਵਸਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਏਥੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੱਟਾਂ ਆਖਿਆ
ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਜੋਗੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਕਰੋ। ਏਹ ਗੱਲ
ਸੁਣਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆਯਾ ਤੇ ਕੁਛ ਚਮਤਕਾਰ
ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਰਾਹਿਆ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਡਾ
ਧਰਮ ਛਿਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਉਠ ਤੁਰੇ। ਜਾਂ
ਪਿੰਡੋਂ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਜੱਟਾਂ ਨੇ
ਓਥੇ ਭੀ ਨਾ ਬੈਠਣ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗੀ ਗਈ। ਸੱਤਕੋਹ ਪੁਰ ਰਜਾਏ ਖਾਂ ਵਾਲੇ
ਪਿੰਡ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ
ਹੋਈ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਛੱਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਰਿੱਧੀ
ਆ ਗਈ, ਲੰਗਰ ਸਜਣ ਲੱਗੇ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ
ਹੋ ਗਿਆ। ਏਧਰ ਜੱਟ ਜੋਗੀ ਦੇ ਗਿਰਦੇ ਹੋਏ, ਓਹ
ਬਖੇਰੇ ਟੂਟੇ ਟਾਮਣ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅੱਠ

ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਪਰ ਕੁਛ ਨਾ ਬਣਿਆਂ। ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ
ਪਾਟਾ ਹੋਯਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੱਗੇ ਕੁਛ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ॥

ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਗਏ
ਹੋਏ ਸੇ, ਖੰਡੂਰ ਆਏ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸੁੰਨ
ਸਾਨ ਡਿੱਠੀ। ਲੋਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਕੇ ਕੋਪ
ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਬੇਸਮਝ
ਹੋ। ਝੂਠੇ ਜੋਗੀ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਕੇ ਤੁਸਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੀਂਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ
ਇਕ ਪਾਸੇ ਏਸ ਜੋਗੀ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਲੀ ਪਾਓ
ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅੱਲ੍ਹੜ ਵੈਝ੍ਯਾ ਜੋਵੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ
ਮੀਂਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਥੇ ਉਥੇ ਅਜਹੀ ਫੇਰ ਲਵੋ, ਜਿਥੇ
ਏਹ ਵਿਰ ਜਾਏਗਾ ਉਥੇ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਏਹ ਗੱਲ
ਸੁਣਕੇ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਕੀਤਾ। ਆਖਿਆ ਨਾਥਜੀ !
ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਰਾ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਊ ਪਰ ਸਾਡਾ ਭੀ ਇਕ
ਟੂਣਾ ਹੈ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਜਦ ਜੋਗੀ ਨੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਨਾ
ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਲਾਂਚਾਰ (ਜੈਸੀ ਕਰਨੀ ਤੈਸੀ ਭਰਨੀ)
ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਲੀ ਪਾਵਟੀ ਪਈ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਢੱਗਾ
ਜੋਤਕੇ ਤੋਰਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਰਖਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ,
ਜਿਧਰ ਜਿਧਰ ਜੱਟ ਲਈ ਜਾਣ ਉਧਰੇ ਹੀ ਬਰਖਾ
ਹੁੰਦੀ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ੨ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ
ਬਰਸਾਉਣ ਦੀ ਖਿਚਾ ਖਿਚੀ ਹੋਗਈ, ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ
ਖਿਚੇ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਘਸੀਟੇ, ਜੋਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ
ਸੁਣੇ। ਉੜਕ ਘਸੀਟਦਿਆਂ ੨ ਜੋਗੀ ਦਾ ਤੁੰਬਾ ੨ ਉਡ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੪੮) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਗਿਆ “ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਸਗ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤ ਪਾਵੈ” ਫੇਰ ਕੁਦ-
ਰਤ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਬਰਖਾ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ
ਖਡੂਰ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਜੱਟ ਸਭ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਆ ਪਏ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੀ
ਖਡੂਰ ਚੱਲੋ, ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਰਖਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਾਰਾ
ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਾ ਆਖਿਆ
ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰੰਤੂ
ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਗੁਰਨਿੰਦਕ ਦਾ ਬੁਰੇ ਹਾਲਮਰਨਾ ਸੁਣਕੇ
ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਹ ਹੋ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਸਭ
ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖਡੂਰ ਵੰਨੀਂ ਚੱਲ
ਪਏ ॥

ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਰੋਂ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਸੱਤਰ
ਬਰਸ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਖੇਮਾ ਖਬਰ
ਸੁਣਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਖੜੋਤਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਕੇ
ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਮਿਲਖ ਬਹੁਤ ਸੇ,
ਪਰ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਭੀ ਦੋ ਕਰਾਏ ਸੇ,
ਏਸਨੇ ਸੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਛਕ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ
ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਖੇਮੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੇ
ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਮੈਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਬਰਸ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋ ਪਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖਡੂਰ
ਆਕੇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਚਰਨਾਂ ਉੱਪਰ
ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ

ਪਿਛੇ ਹਟਾ ਲੀਤੇ । ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਸਨ-
 ਮੁਖ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਥਾਥੇ ਬੁਢੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
 ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨਹੀਂ
 ਸਹਾਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਜੋਗੀ ਨੇ
 ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾਯਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਸਾਡੇ
 ਪਾਸ ਰਹਿਕੇ ਛਿਮਾਂ, ਸਹਾਰਾ ਜਰਣਾ ਜੇਕਰ ਨਾ ਧਾਰੀ
 ਤਾਂ ਕੀ ਫਲ ਹੋਯਾ, ਨਿਰਾਪੁਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਨਾਂ
 ਸਾਡੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ? ਤਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਚਰਨੀਂ
 ਢਹਿ ਪਏ ਤੇ ਆਖਿਆ ਪਿਛਲੇ ਔਗਣ ਬਖਸ਼ ਲਵੇਤੇ
 ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਓ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਧਧਰਤੀ
 ਜੇਡਾ ਧੀਰਜ ਤੇ ਪਰਥਤ ਵਾਂਗੂੰ ਦੁਖ ਸੁਖਮਾਨ ਅਪਮਾਨ
 ਵਿਚ ਅਡੋਲਤਾ, ਜਲ ਜੇਹੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਤੇ ਅਗਨੀ
 ਦਾ ਸੁਭਾਵ, ਸੁਆਦ ਬੇ ਸੁਆਦ ਨਾ ਪਰਥਣ ਵਾਲਾ
 ਰੱਖੇ ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਂਗ ਸਭ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ
 ਭੀ ਅਸੰਗ ਰਹੇ । ਸਭ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਖੇ,
 ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾਂ ਕਰੇ ਤੇ ਛੋਟਾ ਬਣ ਰਹੇ, ਕਿਉਂ
 ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਯਾਰਾ
 ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭੀ ਛੋਟਿਆਂ ਦਾ
 ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਉਤਨੀਕੀਮਤ ਪਰਥਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ
 ਜਿਤਨੀ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ (ਪੇਥਰ) ਹੀਰੇ ਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਏਸ
 ਅਜਰ ਵਸਤੂ ਦਾ ਜਰਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਰੇਗਾ
 ਸੋ ਤਰੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਹਾ ਕੰਚਨ ਸਮ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ,
 ਸਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਝੁੰਦ ਪਾਕੇ ਉਛਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੀਉਸ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੫੦) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿਸਾ ੨

ਸਰ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਏਹ ਬੂੰਦ ਮਿਲੀ ਹੈ ? ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਸੇਸ ਸੁਖਦਾਇਕ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਚਲੇ।

ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ੀਹਾਂ ਨਾਮ ਉਪਲ ਖੜੀ ਪੰਜ ਬੱਕਰੇ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਯਾ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੰਡਨ ਤੇ ਜਨੇਊਹੋਣੇ ਹਨ, ਏਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਟਿਵਾਜ ਦੇ ਮੁਜਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬੱਕਰੇ ਬਲੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਯਾ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਕਾਰਜ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਏਹ ਭਾਰੀ ਪਾਪ ਹੈ, ਏਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਯਥਾ ਮਹਾਂਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

“ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ॥ ਲੇਖਾ ਰਬ ਮੰਗੇਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢ ਵਹੀ ॥ ਤਲਬਾ ਪਉਸਨ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥ ਅਜਰਾਈਲ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਹੀ ॥ ਆਵਣ ਜਾਣ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ॥ ਭੂੜ ਨਿਖੁਦੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕ ਸਚ ਰਹੀ”॥

ਤਾਂਤੇ ਮਾਸ ਨਾ ਵੰਡੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੰਡੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਧਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਓ। ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਉਗਰ ਕਰਾਓ, ਸਭ ਕਾਰਜ ਰਾਸਹੋਣਗੇ।

ਇੱਕ ਦੇਵਗਿਰ ਗੁਸਾਈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਮਾਤ ਲੈਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਓਸਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ।

ਓਸਨੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ
 ਦੇਖਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਆਖਿਆ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਾਰਾ ਮਾਰਯਾ
 ਹੋਇਆ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰੱਤੀ ਬਾਵਨ ਤੋਲੇ ਤਾਂਬੇ
 ਨੂੰ ਕੁੰਦਨ ਵਰਗਾ ਸੋਇਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਕਹਿਕੇ
 ਦੋ ਇਕ ਸੇਰ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਸੋਇਨਾ ਕਰ ਦਿਖਾਯਾ ਤੇ
 ਬਿੱਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਰੱਖਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ ਕਿ
 ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਏਸ ਦੀ ਬੁਟੀ ਸਿੱਖ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ
 “ਮਨ ਮਾਰੇ ਧਾਤੁ ਮਰ ਜਾਇ” ਇਤਯਾਦਿਕ ਸ਼ਬਦ
 ਸੁਣਾਕੇ ਓਸਨੂੰ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਕਰਾਯਾ ਜੋ ਕਪਾਟ
 ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਆਪਣੀ ਹੀ
 ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਜਮਾਤ ਛੱਡਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਏਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
 ਪਾਸ ਭੀ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

ਇਕ ਗੁੱਜਰ ਨਾਮ ਫਤਿਆਬਾਦ ਦੇ ਲੁਹਾਰ ਨੇ
 ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਤਪਰ
 ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਛ ਧਰਮ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੇ ਸਾਡਾ
 ਕੀਕੂੰ ਭਲਾ ਹੋਵੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਗ੍ਰੀਬ ਦਾ
 ਕੰਮ ਧਨੀਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਕਰ, ਜਪਜੀ ਦਾ ਪਾਠ
 ਕਰ, ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰ, ਵੰਡ ਛਕ, ਤੇਰਾ ਭਲਾ
 ਹੋਵੇਗਾ। ਓਹ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਕ ਦਿਨ
 ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਨੱਠ ਕੇ ਗੁੱਜਰ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ ਤੇ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਯਾ, ਗੁੱਜਰ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇੜਾ
 ਕੱਟ ਕੇ ਖਲਾਸੀ ਦਿੱਤੀ ॥

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੫੨) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ ੨

ਇਕ ਧਿੰਗਾ ਨਾਮ ਨਾਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨੁਰੰਗਾ
ਬਾਦ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਪਰ ਬੀਮਾਰੀ ਐਸੀ
ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰੇ ਤਦ ਨੀਂਦ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।
ਓਹ ਨਾਈ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰਦਾ
ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਓਸਨੂੰ ਸੈਣ ਭਗਤ
ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ, ਤਾਂ ਓਹ ਭੀ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਸੰਤਾਂਦੀਸੇਵਾ
ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਓਸਦੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ
ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਸੀ ਤੇ ਧਿੰਗਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ
ਹਾਜਰ ਸੀ। ਓਥੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ
ਓਸਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਓਸਦੇ ਥਾਂ ਕੰਮ ਚਲਾਯਾ ਈਸ਼ਰ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਕਰ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੋ ਗਏ,
ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਕੇ ਜਦ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਤਾਂ ਏਹ ਭੇਡ ਖੁਲ੍ਹਿਆ, ਓਸ
ਦਿਨ ਤੋਂ ਧਿੰਗੇ ਨੇ ਸਭ ਕੰਮ ਧੰਧੇ ਬਿਲਕੁਲ ਛੱਡ
ਦਿੱਤੇ, ਕੇਵਲ ਭਜਨ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਰਿੱਧੀ
ਸਿੱਧੀ ਫੁੱਲ ਆਈ, ਪਰ ਓਨ ਅਜੇਹੀ ਜਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ
ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਰ ਸਰਾਪ ਨਾ ਢਿੱਤਾ। ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਗੁਰੂ
ਜੀਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਓਸਨੂੰ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤਾਂ ਓਸ ਦੇ
ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ॥

ਇਕ ਪਾਰੋ ਨਾਮ ਜੁਲਕਾ ਖੜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀਦਾ
ਸੁਜੱਸ ਸੁਣਕੇ ਖੜੂਰ ਆਯਾ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤ-
ਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ,

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਣ ਭੀ
 ਸਿੱਖਿਆ, ਪਰ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ, ਏਸਦਾ ਕੋਈ
 ਉਪਾਇ ਦੱਸੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸਕੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ
 ਪਾਰੋ ! ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਸਿੰਮ੍ਰ-
 ਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਰਚੇ, ਪਰ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਹੋਯਾ । ਤਾਂ ਹੋਮ
 ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਰੋਗ ਲਗ ਪਿਆ, ਵੈਰਾਗ
 ਬੰਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹੇ ਬਯਾਸ ! ਤੂੰ
 ਸਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਬੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ
 ਜੋ ਅਨੰਨ ਭਗਤੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਬਨਾਯਾ, ਓਸ ਬ੍ਰਹਮ
 ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨੇ ਕਰ ਓਸਦਾ ਮਨ
 ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਗਿਆ । ਸੋ ਹੇ ਭਾਈ
 ਪਾਰੋ ! ਤੂੰ ਭੀ ਅਨੰਨਜ ਭਗਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦਯਾ ਦਾ
 ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰ । ਅਸਥੁਲ, ਸੁਖਮ, ਕਾਰਨ ਏਨ੍ਹਾਂ
 ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਆਤਮਾਨੂੰ ਅਸੰਗ ਨਿਰਬਿਕਾਰ
 ਸਮਝ । ਜਿਸਤਰਾਂ ਪਰਖ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਨਗਰ, ਘਰ,
 ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਆਤਮਾ ਨਿਆਰਾ ਹੈ,
 ਦੇਹ ਅਸੰਤ, ਜੜ੍ਹ, ਅਸੁਚੀ, ਦੁਖ ਰੂਪ ਤੇ ਆਤਮਾ
 ਸਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ । ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਹੈ ਏਹ
 ਅਨਾਤਮ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ ਅਨਾਤਮ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਤ ਹੈ, ਏਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਓਸਨੂੰ
 ਅਗਨ ਜਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਛੇਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,
 ਪੈਣ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤੇ ਜਲ ਗਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,
 ਤੇ ਕਾਲ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੫੪) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੰਸਾ ੨

ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਸਮਝੌਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:-

ਜਦ ਸਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾ ਕਰ ਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਾਜਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ॥

ਇਕ ਮੱਲੂ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਸੁਣਕੇ ਚਰਨੀ ਆ ਲੱਗਾ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਯਾ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਦਾ ਭਜਨ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ, ਓੜਕ ਸਿਆਣੇ ਸਿਆਣੇ ਲੋਗਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮਾਲਮਹੋਯਾਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹਾਂ, ਸੋ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰਾਹ ਦੱਸੋ ਜਿਸਕਰਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਓਸਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਦੱਸੀ ਕਿ ਓਸਨੂੰ ਏਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਜੱਧ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਲੜਾਂ ਮਾਰਗਾ ਤਾਂ ਸੁਵਰਗ ਦੇ ਸੁਖ ਭੋਗ ਕੇ ਫੇਰ ਓਥੋਂ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਕੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਜਾਵਾਂਗਾ, ਤੇ ਜੇ ਨਿਰਵਾਸ ਹੋਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦੇਹ ਤਿਆਗਾਂਗਾ ਤਾਂ ਓਸੇ ਥਾਂ ਬਯਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਕਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ

ਕਰਕੇ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇਛਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਾ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਪਾ ਕੇ ਬਾਂਛਤ ਹੁਕਮ ਕਰ ਸੁਖ ਭੋਗਕੇ ਫੇਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਨਿਸਚੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਗ ਵਿਚ ਜੁਝਣ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਦਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਦ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੱਲੂ ਸਾਹ। ਤੇਰੇ ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਭੂ ਹਨ। ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਨੌਕਰੀ ਉਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਸ੍ਰਾਸ ਸ੍ਰਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥

ਭਾਈ ਕਿਦਾਰੀ ਨਾਮ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਾਸ ਆਯਾ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ ਮੈਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਭਗਤੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਕੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਗ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਤਸਰ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਨ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਬਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਲਣ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਭਾਈ! ਜਿੱਕੂੰ ਬਣ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓ ਦਉਂਦੀ ਅੱਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਸੜ ਮਰਦੇ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੫੬) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਹਨ, ਪਰ ਕੁੱਦ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮ੍ਰਿਗ ਨਿਕਲ ਕਰਸਰੋਵਰ
ਯਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਆਨੰਦ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ
ਓਥੇ ਓਸ ਅਗਨੀ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸਤਸੰਗ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਬਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ
ਦਾ ਡਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਦਾਰੀ ਨੇ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਪਰਮਪਦ ਪਾਯਾ ॥

ਇਕਦਿਨ ਭਾਈ ਦੀਪਾਕਲਾਲ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰਦਾ,
ਨਰੈਣਦਾਸ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਬੁਲਾ ਤੁਖਾਣ ਆਦਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ
ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ॥
ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਮਾਯਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਮੋਹਾਦਿਕ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਕੇ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤ
ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖੁਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਏਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ
ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਉਪਾਇ ਜੋਗ, ਗਿਆਨ, ਭਗਤੀ ਹਨ
ਪਰੰਤੂ ਜੋਗ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮਾਯਾ ਨਟਣੀ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਭਰਮਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੋਹਿਤ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸੋ ਭਗਤੀ ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ
ਏਸਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਮਾਯਾ ਨਟਣੀ ਭਰਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ,
ਏਸ ਲਈ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਭਗਤੀ
ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ, ਦੂਜੀ
ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ। ਆਪਣੇ ੨ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨੂੰ
ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਰੂਪ ਮੰਨਕੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਾਉਣੇ ੧, ਚੰਦਨ ਪੁਸਪ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ ੨, ਧੂਪ ਦੀਪ

ਤੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ੩, ਨਿਰਤ ਕਰਨੀ ੪, ਬਾਜੇ
ਬਜਾਕੇ ਭਜਨ ਗਾਉਣੇ ੫, ਭੋਗ ਲਵਾਉਣਾ ੬, ਸੈਨ
ਕਰਾਉਣਾ ੭, ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਰਨਨ ਕਰਨਾ ੮, ਧਯਾਨ
ਕਰਨਾ ੯, ਏਹ ਨੌਧਾ ਭਗਤੀ ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਹੈ ।
ਅੱਗੇ ਇਹ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਾਨਸੀ ਦੂਜੀ
ਭਾਨਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕਤਿ ਸਾਲੋਕ,
ਸਾਮੀਪ, ਸਾਰੂਪ, ਸਾਯੁਜ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ,
ਪਰ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਦੂਸਰੀ ਨਿਰਗੁਣ
ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਨੰਨਜ ਭਗਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ
ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਸਭ
ਕੁਛ ਉਸੇ ਦਾ ਮੰਨਣਾ, ਉੱਤਮ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਗੂੰ
ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਪ੍ਰੇਮਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣਾ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ,
ਤੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
'ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰ । ਆਪੇ
ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰ ॥' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਅਨੰਦ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤਿ ਕਲਪ ਪ੍ਰਯੰਤ
ਸੱਚ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਬਾਂਛਤ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕੇ ਫੇਰ
ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਹੋ ਕੈਵਲਜ
ਮੁਕਤੀ ਹੈ । ਭਗਤੀ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋਗ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ,
ਇਕ ਹਠ ਜੋਗ ਜੋ ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਪ੍ਰਤਯਾਗਾਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾ-
ਮਾਦਿਕ ਕਰਨੇ ਕਰ ਸਮਾਧਿ ਲਾਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿਣਾ, ਏਸ
ਤਰਾਂ ਜੋਤਿ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਸਮਦੁਆਰੇ

ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (੫੫੮) ਗੁਰੂ ੨ ਹਿੱਸਾ ੨

ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਜੋਗੀ ਜਨ ਮਸਤ ਰੰਹਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਜੋਗ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਤ ਚਿੱਤ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਰਖਣਾ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜੋਗ ਵਿੱਚ ਅਣੁਮਾਦਿਕ ਸਿੱਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਫੁਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਜੋਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਿਖਾਇ ੨ ਮਾਨ ਕਰਾਵਣ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਲੋਕਾਦਿਕ ਮੁਕਤੀਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਲਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੇ ਸੁਖ ਭੋਗਕੇ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਤਿ ਸਹਿਤਾ, ਸਭੈਤਾ, ਖੀਣਤਾ ਕਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਨਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਗਿਆਨ ਹੈ ਸੋ ਇਕ ਹੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਣ ਲੈਣ ਦਾ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸਾਖਜਾਤ ਹਸਤਾਮਲ ਜਾਨਣਾ ਏਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਏਸ ਗਿਆਨ ਅਗਨੀ ਕਰਕੇ ਸਿੰਚਿਤ ਕਿਰੇਮਾਣ ਕਰਮ ਤੇ ਸੁਖਮ ਸਥੂਲ ਕਾਰਣ ਸੰਘਾਤ ਅਵਿਦਯਾ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਦਾ ਵਾਕਯ ਹੈ:-

‘ਸੂਰਜ ਕਿਰਣ ਮਿਲੀ ਜਲ ਕਾਜਲ ਹੂਆ ਰਾਮ ॥
ਜੇਤੀ ਜੇਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨ ਥੀਆ ਰਾਮ’ ॥ ਪਰ ਏਸ

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਖਟਸੰਪਤੀ
ਮੁਖਜਤਾ, ਏਹ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਬਹਰੰਗ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ,
ਮੰਨਨ, ਨਿਧਿਆਸਨ, ਸਾਖਯਾਤ ਏਹ ਚਾਰ ਅੰਤੰਗ
ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਨਾਮ ਤਿਆਗ ਦਾ
ਹੈ, ਜੋ ਤਨ ਮਨ ਕਰਕੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਤਨ
ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕਰ ਵਿਰਕਤ
ਨਿਰਦੁੰਦ ਰਹਿਣਾ, ਦੂਸਰਾ ਮਾਨਸੀ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ
ਈਸ਼ੁਰ ਦੇ ਸਮਝਕੇ ਆਪਣਾ ਸੂਤ ਛੱਡ ਰਖਣਾ ਤੇ
ਦਾਈ ਵਾਂਗੂੰ ਪਰਾਏ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸੰਸਾਰ
ਵਿਖੇ ਵਰਤਣਾ। ਅਤੰਤ ਅਸੰਤ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ
ਜਾਣਕੇ ਸੰਤ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਸੰਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ,
ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ
ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਸੀਤ, ਆਤਪ, ਦੁੱਖ, ਭੁੱਖ,
ਬੋਲ, ਕੁਬੋਲ ਸਹਾਰਨੇ, ਕੁਸੰਗ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣਾ,
ਗੁਰੂ, ਬੇਦ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਸਰਥਾ ਯੁਕਤ
ਚੱਲਣਾ ਏਹ ਖਟਸੰਪਤੀ ਹੈ॥

ਅਤੰਤ ਸ਼ੀਘਰ ਜਗਤ ਜੰਜਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਦੀ
ਇੱਛਿਆ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨੀ ਏਹ ਮੁਖਜਤਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਹਧਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
ਵਿਸਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਣਨੇ ਏਹ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ॥ ਜੋ
ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਓਸ ਉਪਰ ਚੱਲਣਾ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ
ਏਹ ਮੰਨਨ ਹੈ॥ ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਜਾਤੀ
ਪ੍ਰਤੇ ਤਿਸਕਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਹਰਦਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ